

PONTUL-EUXIN

V. CANARACHE

măști și figurine • TANAGRA • din atelierele de la CALLATIS

-MANGALIA-

V. CANARACHE

măşti şi figurine • TANAGRA • din atelierele de la CALLATIS – MANGALIA –

MUZEUL DE ARHEOLOGIE CONSTANŢA
1969

Sînt de atunci 53 de ani... Era în ajunul marelui război din 1916. Venisem în Dobrogea şi începusem să răscolesc urmele istoriei vechi, răspîndite pretutindeni în ţinutul dintre Istru şi Pontul Euxin. Abia atunci — vai — atît de tîrziu, am putut cunoaşte ce imensă bogăţie, lăsată de lumea antică, ascunde caldarîmul de bolovani şi nisip a tîrgului Mangaliei, ridicat pe spinarea ruinelor străvechiului Callatis, care a supravieţuit atîtor civilizaţii : a pietrei cioplite, a epocii metalelor, a strălucirii elene, a puterii romane, a lumii bizantine, a bancherilor genovezi şi a semeţiei moscheelor cu minaretele îndreptate sus de tot, către înălţimile cerului albastru.

Doar cîteva fărîme de ziduri vechi, ieşite ca dintr-un mormînt, se mai înălţau deasupra ultimului nivel. Oamenii zilelor noastre îşi acopereau sărăcia, întărind aceste ruine cu bălegar sau paie putrezite şi întindeau apoi pe faţa zidurilor zbîrcite lutul moale şi culoarea albă sau sinelie a varului, cu care îşi împrospătau în fiecare primăvară casele.

Mă găseam la capul dinăuntru al digului care duce şi astăzi la farul Mangaliei. Proptită în malul uşor abrupt al falezei, se afla cea mai veche şi cea mai monumentală construcţie a Mangaliei turceşti. Primăria, poliţia, percepţia, căpitănia portului, cafeneaua şi muzeul, toate erau la un loc, în aceeaşi clădire, o adevărată cetate nouă, zidită din blocuri de piatră veche, cu urme de sculptură şi de litere scrise, cu mucegai şi parfum din trecutul îndepărtat.

Prispa cafenelei se prelungea spre înălţimea falezei, unde se unea cu resturile vechii cetăţi. Veneau aici tot

felul de oameni, care discutau despre trecutul orașului și despre minunile dezgropate prin grădini și pe tarlale, prin cimitire și prin șanțuri. Oamenii aduceau, la primărie și la cafenea, bucăți de marmură frumos cioplită sau cu litere săpate, oale vechi, lustruite cu negru și cu roșu, monede de aramă și de argint, opaițe și pahare de sticlă, dar mai ales mici statuete de lut ars, cu resturi de culoare albă, albastră, roșie sau purpurie, cu praf și foiță de aur.

Am văzut atunci, într-un dulap de sticlă, la vechea primărie, o mulțime de figurine de lut ars și vreo 10 tipare, găsite de meșterii zidari, care săpau un puț în curtea hanului Stamatopol din centrul orașului, lîngă piață. Mai erau în curtea hanului Stamatopol capete izolate și trupuri sfărîmate de figurine, deformate la uscare sau la ardere, cum și foarte multe resturi ale unui cuptor prăbușit.

În altă parte, mai spre sud de hanul Stamatopol, nu departe de malul lacului, copiii dinspre mahalaua Albeștilor se jucau cu păpușele de pămînt ars, pe care le scoteau scormonind într-o „movilă mare", unde se adunau vitele înainte de a porni la izlaz.

În spatele poștei de azi și al vechiului sanatoriu, era un loc unde, cîndva, se frămînta pămîntul, se turna în tipare și se așeza la uscat, pentru ca apoi să se ardă în cuptoare mii și mii de statuete de toate mărimile. În urmă, statuetele erau cizelate și înfrumusețate cu tot felul de culori.

O adîncitură de teren din apropierea acelui loc folosea pentru aruncarea resturilor de materiale și a rebuturilor. În prelungirea dinspre sud a movilei „gunoaielor", cum i se spunea încă din vechime, se aduceau tot felul de „oale sparte": amfore, borcane, căni, străchini, farfurii și tot felul de vase ceramice de uz casnic. Partea cealaltă a movilei rămînea păstrată cu grijă numai pentru figurinele de lut. Era un obicei, poate o tradiție cu sens religios sau poate o regulă cu caracter edilitar-gospodăresc. Mai tîrziu, locuitorii orașului aruncau și ei, în același loc, statuetele sparte din casele lor. Cu timpul groapa s-a umplut și terenul a început să se ridice, formînd încetul cu încetul o movilă înaltă de aproximativ 5 m, și ocupînd o suprafață lungă de 100 m, un adevărat „Monte Testaccio".

În jurul acestei movile stăteam multă vreme şi, împreună cu localnicii mahalalei, adunam frînturi de statuete, capete frînte de la gît, uneori şi statuete întregi, ieşite greşit din tipare sau deformate într-un cuptor cu focul prea repede.

Mi-a rămas gîndul la acest izvor de figurine frumoase, aşa cum îmi rămăsese şi la celălalt izvor al antichităţii : monedele antice dobrogene — prima mea pasiune. Dar a venit războiul şi a trebuit să plec, părăsind pentru o bună bucată de vreme locul. Am peregrinat prin ţări îndepărtate şi m-am întors abia în 1921, cu dorul fierbinte de pămîntul dobrogean şi cu gîndul că voi putea adînci lucrurile, că voi reuşi să încheg ceva nou şi interesant pentru cunoaşterea comorilor vechilor civilizaţii de aici.

Dornic să aflu cît mai mult despre aceste figurine de pămînt ars şi urmărind îndeaproape lucrurile, am aflat cu mirare că figurinele antice de la Mangalia nu fuseseră observate şi cu atît mai mult nu fuseseră luate în considerare, adunate, studiate şi publicate.

Era prea devreme pentru aşa ceva. Oamenii şi instituţiile de specialitate din toată lumea abia luaseră cunoştinţă de descoperirea, făcută cu 30—40 de ani în urmă, a mai multor mii de statuete în necropolele oraşului Tanagra din Beoţia. Cele mai frumoase statuete clasice, scoase la lumină în chip neregulat de către locuitorii din jurul oraşului sau chiar de către unii exploratori, fie din Tanagra, fie veniţi din alte părţi, la auzul senzaţionalelor descoperiri, au fost răspîndite, pe la sfîrşitul secolului trecut, în mai toate muzeele de antichităţi sau în colecţiile particulare. Faima oraşului Tanagra a cucerit lumea modernă, Tanagra a devenit patria coroplasticii elenistice, a acestei arte minore, cum este socotită în genere, dar care, oricît de minoră, s-a dovedit a fi cea mai variată şi cea mai răspîndită, cea mai populară şi cea mai omenească dintre artele trecutului, de care se bucura tînăr şi bătrîn, bogat şi sărac, laic şi credincios.

Oamenii s-au „jucat“ din totdeauna cu pămîntul moale, pe care l-au modelat şi l-au transformat, mai întîi în oale şi străchini, din care mîncau şi beau. Jocul mîinilor s-a completat apoi cu jocul ochilor şi al minţii, s-a adăugat zgîrîietura, culoarea şi relieful, care au dus la forme şi mişcare.

La baza creației artistice primitive au stat semnele soarelui și ale lunii. Au urmat animalele sălbatice, casele, apoi zeitățile și în fine, oamenii.

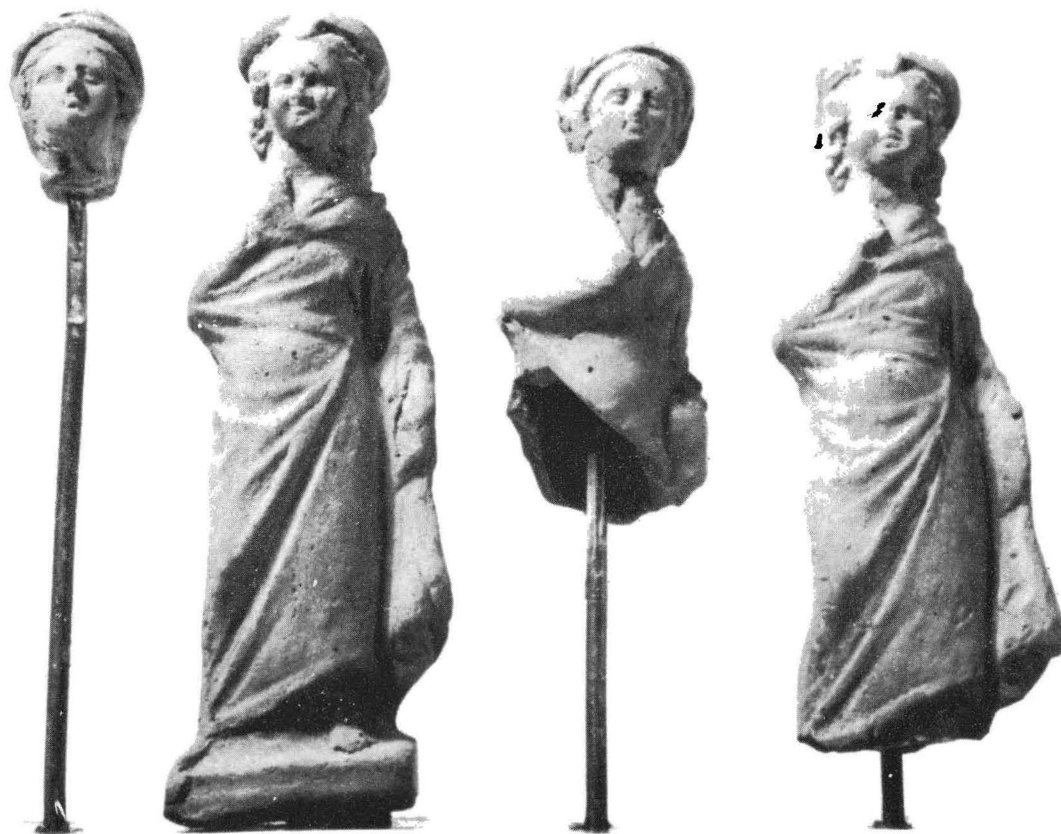
Așezările neolitice sînt pline, pretutindeni în lume, de dovezi materiale ale acestei îndeletniciri.

Și la noi în țară cunoaștem multe centre în care s-au găsit depozite de figurine cu reprezentări de animale și de oameni, unele pictate, altele cu podoabe sau cu costume bogate.

Astfel de depozite primitive s-au găsit în toată Europa, în insulele Mediteranei, în centrele afro-asiatice etc.

Modelarea argilei se făcea cu mîna, dintr-o masă de lut bine frămîntat. Statuetele în această epocă nu erau goale în interior.

La sfîrșitul secolului trecut s-au găsit, în necropola Bali de la marginea Tanagrei, primele morminte cu figuri arhaice. Curînd apoi s-a făcut marea descoperire a bogatelor depozite mai tîrzii, din epoca elenistică. Anume, s-au găsit în valea rîului Lari, care desparte grupul de necropole din satul Brati de Skhimatari (= fabrică de figurine), o serie de morminte cu multe statuete de alt tip decît cele preistorice cunoscute pînă atunci.

Parte din statuetele mici de același tip, cu defecte de turnare sau de ardere, găsite toate în 1964, lingă casa Lemonides, in grămada de resturi ale unui cuptor, peste care s-au săpat fundațiile unui bloc de locuințe.
Punctul de găsire se află la circa 80 m nord de Monte Testaccio.

Figurinele descoperite aici au siluetă grațioasă, veșminte bogat drapate și coafuri excepționale; sînt pictate cu culori variate și împodobite cu tot felul de atribute.

S-au găsit sute și mii de astfel de figurine, fie în morminte, fie în gropi speciale, alături de morminte.

Locuitorii din Tanagra și din împrejurimi au săpat clandestin vreme îndelungată aceste morminte, pînă ce au intervenit arheologii guvernului grec, pentru a-i opri. Era însă prea tîrziu.

Rafinamentul execuției, conținutul figurinelor, tehnica de lucru, totul este acum altfel decît în epoca arhaică.

Faimoasele descoperiri de la Tanagra, din anul 1870, dovedesc, prin miile de exemplare scoase atunci la iveală, că la începutul sec. IV î.e.n. s-a produs un mare salt, ajungîndu-se de la figurinele arhaice la cele pe care le vom numi, în genere, elenistice.

Aceste figurine, care au avut o mare răspîndire în întreaga lume elenistică, se găsesc și la noi.

Prin sec. IV tehnica de lucru se schimbase. Procedeul greoi al modelării lutului cu mîna și al arderii statuetelor cu pereții plini făcuse loc tiparului.

De fapt, tiparul se folosise și mai înainte, chiar de prin sec. VI—V, și aceasta nu numai la Tanagra, ci în întreaga Beoție, tipar care era mai mult un fel de pecete, reprezentînd partea din față a capului. Cu timpul, acest tipar, bine modelat, s-a extins la tot corpul figurinii. Pe la anul 350 îl găsim general adoptat.

Folosirea tiparului, compunerea figurinii din mai multe bucăți lipite, sistemul de uscare, toate acestea au putut da naștere unei adevărate „industrializări" a artei coroplaștilor.

Simplificarea tehnicii a permis o largă multiplicare a produselor. Înfrumusețarea complimentară a figurinelor, prin aplicarea a tot felul de atribute și culori bine armonizate, a dus repede la un adevărat triumf al meșteșugului, care rămîne, totuși, strîns legat de fantezia și măiestria artistului creator, fie că acesta rămînea un slujitor necunoscut al artelor minore, fie că realizările lui îl făceau să se afirme și să nu se piardă în anonimat.

Beoțienii, și în special tanagreenii, păstrau doar de milenii întregi tradiția prelucrării statuetelor, și ajunseseră astfel la un mare rafinament artistic, la un deosebit simț al proporțiilor și al cunoașterii tuturor ascunzișurilor anatomice. Buni psihologi, ei cunoșteau toate nuanțele de expresivitate a stărilor psihice. Cunoșteau bineînțeles în adîncime preocupările oamenilor, formele de muncă, de viață, de luptă și de continue frămîntări ale societății. Cunoșteau frumosul, culorile, mișcarea. Din simțirea și talentul lor au putut ieși aceste reprezentări plastice, care au încîntat pe oamenii sec. IV.

În faza elenistică se continuă cu reprezentări ale divinităților și eroilor, dar majoritatea statuetelor sînt figuri laice. Ele reprezintă femei cu îmbrăcăminte bogată, cu podoabe de preț, cu coafuri deosebite, cu pălării și umbrele de soare. Aceste figuri laice înfrumusețează casele oamenilor de rînd, dar sînt acceptate și în temple, după cum erau utilizate, în masă, la înmormîntări.

Argila folosită de coroplaști se găsea chiar pe dealurile din jurul orașelor beoțiene și în special ale Tanagrei. Era o argilă pură, care nu cerea prea multe operații de spălare și frămîntare, și nici ingrediente speciale. Doar ceva nisip, pentru ca pasta să se poată contracta bine la uscare și la ardere.

De fapt, Tanagra însăși — aflată aproape de granița

dintre Beoţia şi Attica — era situată pe un munte, numit Kerykion, casele ei albe, elegante, cu faţade şi porticuri bogat sculptate sau decorate cu figuri de ceară fiind aşezate la diverse înălţimi, ceea ce dădea oraşului un aspect deosebit de pitoresc. Din vîrful muntelui se vedea, în depărtare, Parnasul, în toată splendoarea lui.

Potrivit legendelor, pe muntele Kerykion s-a născut Hermes, zeul comerţului, căruia i se închinase, din timpurile foarte vechi, un templu pe munte. În Acropola oraşului, construită tot la înălţime, i s-au înălţat zeului, mai tîrziu, încă două temple. Mai erau în Acropolă şi alte temple. Dionysos, zeiţa Themis, Afrodita, Apollo, Artemis şi Leto aveau şi ei templele lor.

Pausanias, vorbind despre aceste temple, spune că exista la Tanagra şi o statuie a lui Dionis, din marmură de Paros, făcută de celebrul sculptor Calamis.

Marele istoric povesteşte şi legenda după care Dionis a scăpat pe femeile tanagreene, care erau urmărite de un triton. După altă legendă, el a ucis un triton — ameţindu-l mai întîi cu vin, ca să-l facă să-şi piardă puterea — triton care atacase turmele locuitorilor. Drept mulţumire i s-a ridicat zeului acea statuie.

Tot Calamis, care se pare că a lucrat multă vreme la Tanagra, i-a făcut o statuie şi lui Hermes Kriophor, drept mulţumire că scăpase oraşul de o boală molipsitoare, precum şi una lui Hermes Promachos, care a ajutat pe tanagreeni în războiul cu Eubeea.

Tanagra era un oraş cu o civilizaţie înfloritoare. Lîngă ultimul templu al lui Hermes se desfăşurau colonadele şi se înălţa clădirea teatrului. Teatrul nu era numai locul spectacolelor de tragedie şi comedie. Tot aici se desfăşurau, încă din vechime, luptele cu cocoşi, care duseseră faima oraşului în toată Grecia.

În Tanagra se născuse celebra poetă Corina, maestra lui Pindar. Ea a scris legende beoţiene, în dialectul regiunii. Concurînd alături de marele Pindar, Corina a cîştigat cinci premii de poezie.

Tanagreenii, mîndri de poeta lor, au prezentat-o în Gimnaziu, încununată cu panglica premierii.

Mormîntul Corinei se află în necropola oraşului.

În această atmosferă tanagreană, legată de legende, case decorate, temple, colonade şi teatre, cu frumoasa

lor arhitectură, s-a dezvoltat de timpuriu o viață artistică, ajungîndu-se, după cîteva secole, la triumful artei pe care o numim coroplastica — arta statuetelor de teracotă.

Tiparele de argilă concepute în orașele din Beoția n-au rămas o taină a beoțienilor. Ele erau trimise în toată Grecia, cum și în insule, în Egipt și în Asia Mică, fiind adevărate ștafete ale culturii, artei și progresului.

În toate ținuturile cucerite, în toate coloniile pe care le-au întemeiat, grecii au fabricat statuete de tip Tanagra. Dacă la început ei se mulțumeau să toarne argila moale în tiparele originale pe care le primeau din Tanagra, cu timpul nu s-au mai mărginit la atît, ci au pornit să creeze modele și tipare proprii. Și nu se mulțumeau să repete întocmai tanagraua, ci îi adăugau particularități ale oamenilor și locurilor din jurul lor. Bineînțeles că n-au întrecut arta tanagreenilor. Tanagra a rămas neîntrecută în meșteșugul coroplasticii, oricît talent ar fi arătat artiștii din colonii. S-ar zice că ultimul om din eroica și legendara regiune a Beoției poseda talentul și puterea de creație a unei lumi aparte, hărăzite să fie școală înaltă a urmașilor.

Unii cercetători au susținut că artiștii beoțieni au fost influențați de operele lui Calamis, Fidias, Policlet și Scopas și că s-au lăsat conduși de transformările filozofice, religioase și artistice de la începutul sec. IV. Alții au lansat ideia că anumiți sculptori, rămași anonimi, au făcut ei înșiși artă coroplastică.

Noi sîntem pentru acest din urmă punct de vedere, care corespunde concepției generale despre universalitatea geniului artistic al lumii elenistice.

Faptul că Praxitele a lucrat multă vreme înainte de anul 350 la Teba, Tespia și Plateea, adică în vecinătatea Tanagrei — poate chiar și la Tanagra — nu înseamnă că spiritul și opera lui au determinat noua formă a coroplasticii beoțiene. De asemenea, nu credem posibil ca marele Praxitele să fi participat direct la „industrializarea“ figurinelor, coborîndu-se de la înălțimea operelor sale geniale la arta minoră a coroplasticii, bazată pe șablon. Desigur, Praxitele a putut urmări mișcarea grațioasă a corpului, arta drapajului și atitudinile femeilor beoțiene. El găsea aici surse de inspirație, așa cum găseau și artiștii coroplaști. Dar nu a practicat el însuși arta miniaturală.

De altfel, mulţi cercetători care, după marea descoperire din 1870, s-au ocupat de studiul tanagralelor, au putut distinge două etape în sec. IV : una în prima jumătate a secolului, iar a doua spre sfîrşitul lui, epoca lui Alexandru Macedon (336—323). În această a doua etapă, tiparele şi modelele tanagreene, odată cu răspîndirea lor în lumea elenistică mai depărtată, încep să primească influenţe din întreaga această lume. Noua fază a artei coroplastice cunoaşte acum alte subiecte, altă coloristică, o mai largă bogăţie de atribute, legate de intervenţia particularităţilor locale. Tehnica prelucrării se schimbă şi ea.

Deosebirile acestea se constată atît în marile ateliere de la Alexandria, cît şi în necropolele, atît de extraordinare, descoperite la Mirina, în Asia Mică, nu departe de Smirna, dar ele pot fi urmărite şi in toate coloniile din Mediterana ca şi din Pontul Euxin.

Dezvoltarea cea mai mare a industriei coroplastice în lumea elenistică se constată între anii 330 şi 200 î.e.n.

În ce priveşte oraşul care ne interesează în lucrarea de faţă, Callatis, se ştie că el a fost înfiinţat în sec V î.e.n., dar dezvoltarea lui poate fi urmărită mai precis din epoca lui Alexandru Macedon. Atunci s-au bătut aici primele drahme de argint, cu capul şi atributele lui Heracles, adică asemănătoare cu drahmele lui Alexandru, legenda fiind însă ΚΑΛΛΑΤΙΑ.

Din tot ce se cunoaşte asupra vieţii la Callatis, se vede cît de dezvoltată era aici viaţa artistică. Toate observaţiile făcute în ultimii 50 de ani la Mangalia, toate monumentele antice scoase la lumină atestă acest lucru. Elementele arhitectonice, piesele sculpturale, inscripţiile pe marmură, bijuteriile, vasele, monedele de bronz, care au urmat după drahmele de argint, dar mai ales figurinele de lut ars dovedesc acest lucru.

Figurinele coroplastice respiră o artă superioară, prin portretistica lor, prin trăsături şi coloristică, prin finisaj.

Să nu uităm că oraşul era o colonie a Heracleei Pontice, iar Heracleea, — cetate din Asia Mică, nu departe de ţărmurile Bosforului — a fost, după cum arată izvoarele cele mai vechi, o colonie a Tanagrei.

Sentimentul şi dragostea de frumos s-au păstrat din secol în secol şi au trecut de la o colonie la alta.

Spunînd acestea, ne gîndim şi la altă colonie heracleeană, la splendidul Chersones de pe ţărmul Mării de

Azov, care a atins cea mai mare înălțime artistică din acest capăt depărtat al lumii elenistice. Chersonesul a avut și el o înfloritoare producție coroplastică. Callatisul avea strînse legături cu Chersonesul, dacă n-ar fi decît să amintim de cei peste 1000 de callatieni, care s-au refugiat acolo cu corăbiile, cînd Callatisul a fost asediat de Lisimac al Traciei.

Am spus că abia după 1921 am început să urmăresc la Mangalia statuetele de lut ars. Vedeam că a existat aici, în vechiul Callatis, o industrie locală, în dealul acela din spatele poștei, în care se găseau resturi de figurine și rebuturi informe. Am putut constata existența unui mare număr de tipare, mi-au trecut prin mînă foarte multe fragmente și figurine cu defecte de turnare și de ardere, ceea ce a fost pentru mine încă o confirmare că au existat la Callatis ateliere locale.

Am cunoscut atunci prima carte românească de specialitate, tipărită la București, în „Stabilimentul grafic I. V. Socecú", cu următorul titlu : „Statuetele de lut din Tanagra și în special cele din colecțiunea Esarcu de la Atheneul Român din Bucuresci". Autorul : Aurelia M. Bragadir.

Cartea a apărut în 1894, adică cu 10—15 ani după ce lumea întreagă fusese cucerită de descoperirile de la Tanagra.

Și iată că, după 25 de ani, un om găsea la Mangalia, în vechiul Callatis, tipare și figurine de aceeași mărime — 5 pînă la 30 cm — cu aceeași alură artistică și coloristică, cu aceeași expresie și factură ca și cele de la Tanagra beoțiană, fără să fi fost aduse, toate, de acolo. Cele mai multe sînt repetări ale subiectelor din întreaga lume elenistică. Unele sînt simple copii. Dar mai toate sînt altfel decît acelea : chipurile, formele, expresia, argila și chiar angoba de caolin alb numai aici au putut fi găsite.

Unele din aceste caracteristici lipsesc la Tanagra, la Mirina și — mai tîrziu — la Atena, tot așa cum lipsesc și din masa statuetelor elenistice lucrate în coloniile vecine, adică la Olbia, Tiras, Chersones, Fanagoria sau chiar Panticapeia.

Așa cum coroplastica elenistică era aproape cu totul necunoscută în lumea cercetătorilor din sec. XIX înainte de descoperirile întîmplătoare și interesate ale unor oameni mercantili, tot așa nici primii noștri oameni de specialitate n-au cunoscut decît tîrziu după 1877 ce bogăție ascunde Callatisul.

Firește, lucrarea din 1894, tipărită la București de Aurelia M. Bragadir, nu pomenește nimic despre existența unei astfel de comori pe teritoriul țării noastre. Și nici Constantin Esarcu, ministru al României la Atena pe la 1880, adică atunci cînd locuitorii din Tanagra revoluționau lumea cu descoperirile lor, n-a știut că avem la noi în țară atît de multe figurine de tipul celor din Tanagra. El a achiziționat în Grecia, cu multă cheltuială, 21 de tanagrale, pe care le-a adus în țară, și cu care a înzestrat Ateneul Român, la ctitoria căruia participase. Aceasta a prilejuit Aureliei Bragadir elaborarea studiului de care am vorbit.

Devenise acum un fel de modă achiziționarea, colecționarea și așezarea în vitrine a splendidelor statuete de Tanagra. Toți înstăriții și diplomații noștri, care vizitau în vremea aceea Grecia și capitalele occidentale, se lăsau cuprinși de modă, achiziționau și aduceau în țară statuete originale, despre al căror rost nu se mai știe astăzi.

Dar curînd s-a născut și la noi în țară o înțelegere și un interes pentru statuetele găsite în regiunea Pontului Stîng.

Nu se descoperise încă Istria. Se cunoșteau doar ruinele Adamclisiului, monument și cetate, săpate și publicate de Gr. Tocilescu. Vasile Pârvan organizase săpături arheologice, între 1911—1914, la Ulmetum, circa 40 km nord de Constanța. În anul 1914 începea săpăturile la Istria, dar se interesa și de Tomis și de Callatis și lua cunoștință pe teren de unele probleme din aceste două orașe pontice.

Este de mare importanță să menționăm că în 1923, publicînd „Începuturile vieții romane la gurile Dunării", (Cult. Naț., 1923), marele Vasile Pârvan anunța (la p. 219) această emoționantă știre :

„La Callatis (Mangalia) s-a găsit în 1915 întreaga fabrică a unui meșter de chipuri de lut, și, cu tiparele

antice, noi am putut îndată turna idolii ca să-i vedem aievea. Din nenorocire în vremea războiului s-a pierdut și această neașteptată moștenire de la cei vechi și prilejul rar ce-l avusesem de a ne da seama de gustul greco-romanilor din Scythia, care, din multele tipare ce găseau în miazăzi, aleseseră tocmai pe acelea de la Callatis, s-a risipit poate pentru totdeauna".

Desigur că mențiunea lui Pârvan se referă la descoperirea atelierului de coroplastică din curtea hanului Stamatopol, despre care am vorbit mai sus, cum și la tiparele pe care le văzusem și eu în 1915, la vechea primărie din Mangalia.

Dacă Pârvan nu ar fi fost prins cu marile lucrări de la Istria, dacă n-ar fi survenit războiul și dacă după 1920, marele nostru om de știință n-ar fi fost reținut de multiplele și variatele sale activități, poate că încă din 1915 el și elevii lui ar fi luat în mai de aproape considerare problema atelierelor coroplastice de la Callatis. În cei peste 50 de ani care s-au scurs de atunci multe pagini s-ar mai fi putut adăuga istoriografiei și arheologiei Pontului Stîng.

Callatis era recunoscut ca oraș vechi grecesc, de ordin doric. Scriitorii și geografii medievali timpurii vorbiseră despre el și despre splendidele lui diguri, cu statui de marmură. Unii vorbeau de marele tîrg al Pancaliei, cu sute de prăvălii și hanuri, despre ruinele lui antice, despre fîntînile, cimitirele și drumurile orașului. Cînd însă, în vremurile mai noi, s-a deșteptat interesul pentru căutarea și adunarea regulată a resturilor arheologice existente la Mangalia, lucrurile s-au schimbat.

La început, interesul era legat de curiozitate, apoi de motive de ordin material, căci multă lume credea că obiectele au o valoare bănească foarte mare. La aceasta s-a mai adăugat ambiția, dorința de întrecere, vanitatea și un interes de pseudo-știință.

Dar nu poate fi trecută cu vederea nici căldura și iubirea de frumos a amatorului, a artistului, a omului rafinat din zilele noastre. A apărut atunci clasicul colecționar, doritor oricînd să aibă la el acasă și să păstreze, în vitrine și dulapuri, obiecte și documente rare.

Toate aceste categorii de oameni, la început interesați, apoi cuprinși de pasiune și de iubire, de continui sacrificii și putere de muncă, s-au legat la Mangalia de o serie de localnici „intermediari". A început atunci o adevărată goană după tanagralele locului. Din păcate, în această vreme, am putea spune de aur, pentru arheologia Callatisului, au lipsit cercetările organizate, cercetătorii și acțiunile sistematice ale unor organe de specialitate, au lipsit muzeele și oamenii generoși care să lucreze pentru ele.

Doar profesorul Sauciuc Săveanu venea aici regulat și făcea cercetări — desigur pe un plan redus — urmărind în special descoperirea de inscripții. În rapoartele sale, publicate în *Dacia,* sint menționate citeva frumoase fragmente de statuete, fără însă să se meargă mai în adînc cu descrierea lor.

O măruntă și săracă frămîntare, legată doar de sezonul băilor, ținea, cu destulă intermitență. un fir al căutării. Cîțiva mangalioți, mici negustori, frizeri și băieți de prăvălie, doi birjari turci și mai mulți muncitori și zidari au început să fie atenți, să știe să caute obiecte de valoare între zidurile dărîmate. De multe ori ei au găsit piese interesante, la movila cea mare, in cimitire sau la săpatul gropilor și fundațiilor pentru casele noi, și se obișnuiseră să le aducă, în special lui Cociu și lui Dumitrache Anastasiu, care le cumpărau și le păstrau pînă cînd veneau colecționari din București.

Momente culminante ale istoriei tanagralelor de la Callatis au fost acelea cînd s-a dărîmat vechea primărie și cînd obiecte prețioaase au luat drumul rudelor sau prietenilor vechiului primar. Tot cam pe atunci, doctorul Petrov din Mangalia avea o colecție de peste 100 de splendide exemplare, cum și cîteva tipare, despre care nu se mai știe nimic. Cojocarul Sava, care își făcuse o casă în apropierea poștei (acolo unde se află astăzi brutăria) găsise, la săparea pivniței, un cuptor dărîmat, de unde a scos circa 50 de statuete și aplice mari de pămînt ars, pe care le-a dus peste graniță.

În 1935, movila cea mare din spatele poștei a fost rasă. Mii de căruțe au cărat pămîntul și „gunoaiele" acestui Monte Testaccio, în spatele morii lui Brusalis, lîngă podul cel mic, care trecea peste extremitatea de

răsărit a lacului Mangaliei, acolo unde apele lacului se uneau cu marea. Cu această imensă cantitate de resturi s-a înălţat, pe aproximativ 5 m, o şosea nouă, care lega pe atunci Mangalia de satul 2 Mai. Timp de cîteva luni, cei care s-au grăbit au putut scormoni şi au putut aduna mii de statuete, şi mai ales splendide capete, rupte de la gît. Dar marea majoritate a pieselor din acest Monte Testaccio au fost cărate şi folosite fără nici un discernămînt la construirea marii şosele.

Urmele unuia dintre ateliere au rămas însă la aproximativ 80 m spre sud de movilă. Dar şi acest punct a fost distrus de tîrnăcoapele care au săpat acolo temeliile unui nou bloc de locuinţe, spre vechea grădină publică, în spatele casei lui Vasile Lemonides. În 1963—1964 am putut recupera de aici mai multe sfărîmături, capete şi fragmente de figurine mijlocii, de 10—15 cm, toate cu defecte de turnare şi de ardere, dovedind astfel că ne aflam pe locul de fabricare.

Această jalnică desfiinţare a movilei „gunoaielor" a fost un bogat prilej pentru colecţionarii particulari, dar şi o grea pierdere.

Ceva mai inainte se făcuseră mari lucrări pentru amenajarea terasamentului noii linii ferate şi a gării din Mangalia. Peste 100 de morminte, tumulare şi plate, în gropi simple sau în cosciuge de piatră, au fost distruse cu acest prilej. Păpuşile se vindeau atunci cu un preţ foarte mic, prin cafenele şi pe străzi, ca să nu mai vorbim despre atîtea podoabe şi valori artistice despre care nu se mai ştie nimic.

Muzeul din Mangalia, care poseda la un moment dat cîteva sute de statuete, a fost mutat din loc în loc. Ultima dată, pe cînd era instalat în vechea biserică ortodoxă, tavanul şi zidurile bisericii s-au dărîmat, prinzînd sub moloz preţioasele valori ale antichităţii. Cine a vrut şi cine n-a vrut a scos din moloz, cum a putut şi cum n-a putut, tot ce a fost mai bun şi mai ales, între care sute de statuete de Tanagra, vase de sticlă şi de ceramică, monede, greutăţi de pămînt ars în formă de trunchi de piramidă, inscripţii etc. Pietrele care puteau fi folosite pentru „construcţii noi" au fost ridicate

și transportate. Cîteva pietre mari, lipsite de importanță, n-au putut fi ridicate de cei care făcuseră „curățenie" și au fost duse la biserica germană, cu scopul de a se reorganiza acolo muzeul.

În timpul acesta au fost organizate mai multe zeci de colecții particulare și trebuie să aducem un călduros elogiu colecționarilor români în genere, pentru că, prin salvarea și conservarea atîtor obiecte scumpe ale patrimoniului național, au ajutat știința și muzeistica română. În mod special, elogiem pe cei care au colecționat, în condiții grele, figurinele de lut ars din Mangalia.

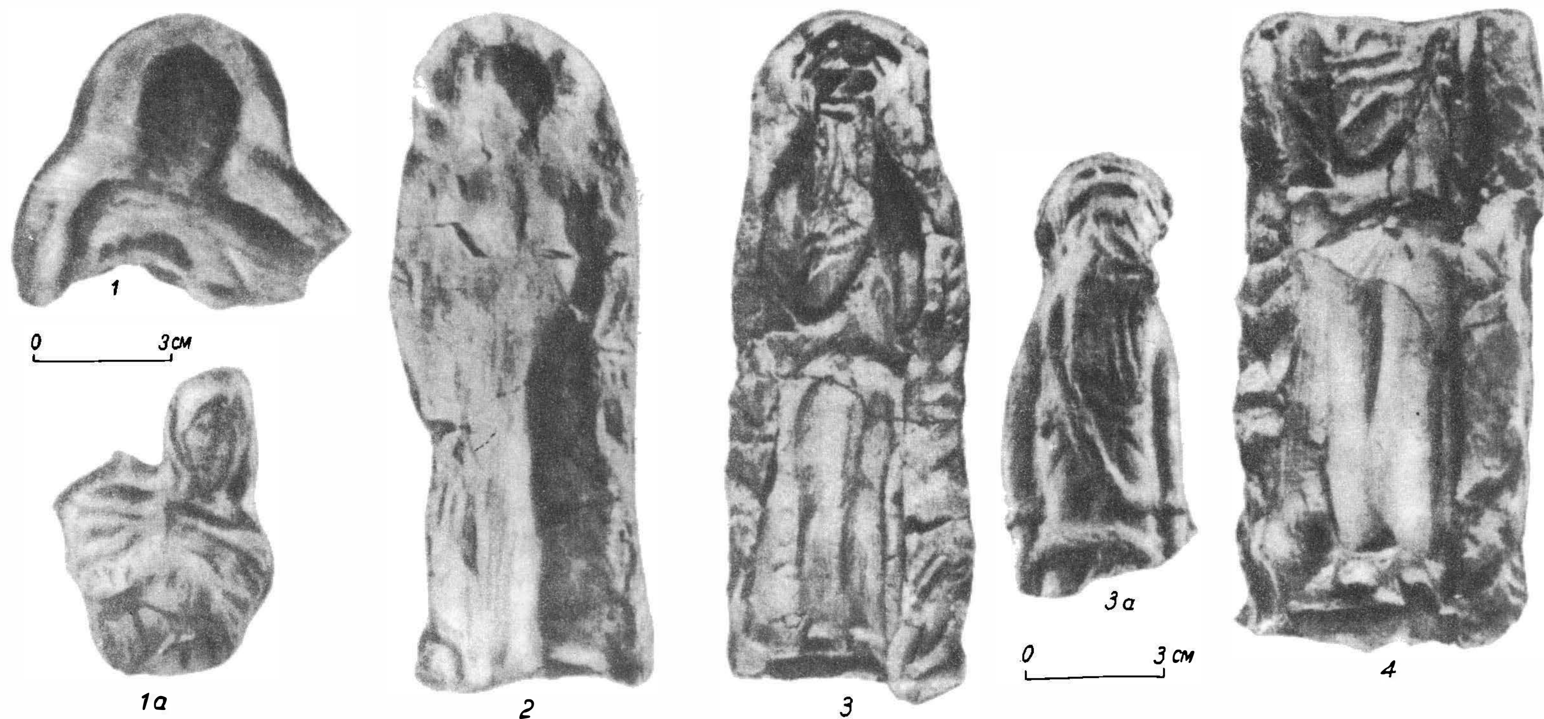
Personal, am folosit toată căldura și priceperea ca să inițiez prieteni și cunoscuți în tainele acestui domeniu. Am făcut apel la sensibilitatea lor, la dorința lor de bine și de frumos și sînt convins că am făcut un lucru bun, îndrumînd sau donînd unora dintre prieteni figurine tentante, care le-au servit drept bază pentru un început de colecție.

Cred că astăzi sînt în țară aproximativ 50 de colecționari de figurine elenistice, descoperite întîmplător, uneori și organizat, în cuprinsul vechiului Callatis.

Încă din 1950 m-am adresat unora dintre acești colecționari, rugîndu-i să-mi pună la dispoziție piesele lor, ca să le prezint într-un studiu special.

Am găsit astfel foarte mult material, peste 2000 de exemplare, care au putut fi luate în considerare și care nu puteau fi cuprinse, toate, într-un singur volum. Așa fiind, am hotărît să selecționez colecțiile și piesele, reținînd deocamdată un număr mai redus. În felul acesta, am pus în lucru, în volumul de față, un număr de 281 exemplare, aparținînd colecțiilor celor mai de seamă iubitori ai acestei splendide ramuri a artei minore, exemplare care vor putea fi văzute acum pentru prima dată în ansamblu și în toată măreția lor.

Nr. crt.	Colecţia	Exemplare prezentate	Piesele apar în lucrare sub numerele
1.	**Dr. MIRCEA ATHANASIU, Bucureşti.**	13	18, 28, 29, 36, 99, 103, 133, 145, 180, 235, 246, 269, 271.
2.	**CONSTANTIN BARATSCHI, Bucureşti.**	1	182.
3.	**IVANCIU BĂCĂOANU, Constanţa.**	3	4, 86, 248.
4.	**GABRIELA BORDENACHE, Bucureşti.**	1	13.
5.	**GEORGE BUZDUGAN, Bucureşti.**	6	24, 98, 113, 137, 201, 233.
6.	**VASILE CANARACHE, Constanţa.**	14	3, 7, 26, 34, 51, 78, 158, 166, 193, 224, 225, 230, 264, 267.
7.	**VLADIMIR COLIN, Bucureşti.**	6	6, 121, 126, 131, 164, 227.
8.	**Prof. MIRCEA HEROVANU, Bucureşti.**	41	11, 20, 22, 31, 38, 39, 49, 55, 62, 71, 76, 80, 81, 84, 87, 94, 96, 107, 109, 112, 115, 118, 125, 128, 136, 138, 139, 146, 156, 188, 190, 198, 205, 207, 216, 238, 252, 272, 274, 277, 279.
9.	**EUGEN JEBELEANU, Bucureşti.**	34	2, 5, 8, 9, 10, 12, 14, 30, 43, 61, 101, 102, 106, 110, 123, 124, 130, 140, 143, 147, 163, 165, 185, 186, 189, 199, 220, 226, 254, 255, 260, 263, 275.

Nr. crt.	Colecția	Exemplare prezentate	Piesele apar în lucrare sub numerele
10.	**MARCELA MIREA, București.**	4	177, 181, 184, 237.
11.	**MUZEUL DE ARHEOLOGIE Constanța.**	45	16, 41, 42, 74, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 119, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 162, 167, 168, 172, 173, 175, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 229, 231, 232, 240, 259.
12.	**GELLU NAUM, București.**	11	21, 47, 52, 59, 69, 85, 144, 171, 174, 176, 222.
13.	**GEORGE SEVEREANU, București.**	7	46, 53, 54, 57, 58, 178, 245.
14.	**Dr. HORIA SLOBOZEANU, București.**	95	1, 15, 17, 19, 23, 25, 27, 32, 33, 35, 37, 40, 44, 45, 48, 50, 56, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 73, 75, 77, 79, 82, 88, 95, 97, 100, 104, 105, 108, 111, 114, 116, 117, 120, 122, 127, 129, 132, 134, 135, 141, 142, 150, 151, 169, 170, 179, 183, 187, 200, 202, 203, 204, 206, 208, 217, 218, 219, 223, 228, 234, 236, 239, 241, 242, 243, 244, 247, 249, 250, 251, 253, 256, 257, 258, 261, 262, 265, 266, 268, 270, 273, 276, 278, 280, 281.

TOTAL = 281

1

2

3

4

5

6

Diferite tipare găsite in atelierele de pe coasta de nord a Mării Negre și anume la Olbia (cele din stinga) și la Nimfeum (cele din dreapta).

Aşa dar un total de 281 piese ale diverşilor colecţionari, puse în lucru pentru studiul de faţă.

Unele piese îmi erau cunoscute de mai înainte, de la Mangalia. Asupra tuturor am primit de la colecţionari explicaţiile necesare cu privire la locul şi condiţiile de găsire. Piesele cu provenienţă neclară nu au fost luate în considerare şi deci nu figurează în lista pe care am prezentat-o mai sus.

Am rezervat pentru al doilea volum o serie de piese din colecţiile deja cercetate, precum şi din alte colecţii particulare, care n-au fost încă descrise.

Nu ne-a fost posibil să cercetăm colecţia Muzeului Naţional de Antichităţi din Bucureşti, care posedă un număr important de statuete, întregi sau fragmentare, nepublicate încă. De altfel, această colecţie nu are toate datele necesare privind locul de găsire, astfel că piesele dubioase nici n-ar fi putut intra aici.

Din păcate, puţine figurine — poate nici una — nu s-a găsit la Mangalia în săpături organizate, care să ne poată da precizări asupra stratificaţiei, contextului săpăturii etc. Nici despre existenţa unor ateliere care să ateste în mod clar o prelucrare pe loc a statuetelor nu poate fi deocamdată vorba, căci nu s-au efectuat pînă acum săpături arheologice sistematice.

Totuşi, datele pe care le avem nu sînt chiar atît de sărace.

S-au găsit foarte multe statuete fragmentare în acel Monte Testaccio de care am vorbit mai sus, cum şi în pivniţa cojocarului Sava. Lîngă casa lui Vasile Lemonides avem urmele atelierului cu piese de rebut.

Să reţinem că aceste trei puncte se află, toate, în regiunea extramurală de sud-vest a oraşului, şi doar la 50—60 de metri unul de altul. Aceasta ne îndreptăţeşte desigur să deducem că era aici un sector special, rezervat industriei care ne preocupă. Nici cuptorul şi tiparele din fîntîna hanului Stamatopol nu erau prea departe de acest centru.

Dar argumentul cel mai puternic în sprijinul punctului nostru de vedere este faptul că s-au găsit tipare. Chiar dacă ar fi tipare importate, şi nu fabricate pe loc, şi încă ele dovedesc ceea ce am vrut să dovedim : tiparele s-au adus pentru a fi folosite, adică pentru a se „turna" în ele figurine.

Deci exista la Mangalia o industrie de statuete de tip Tanagra.

În jurul orașului se găsea un admirabil pămînt argilos, iar la distanța de circa 50 km erau zăcăminte de caolin.

Desigur că la Callatis, unde meșteri locali fabricau de multă vreme tuburi de apeducte, țigle pentru acoperișuri și pentru .morminte, cum și tot felul de vase ceramice de bună calitate, se găseau și unii care să-și fi însușit meșteșugul modelării statuetelor. Fie că veneau din centre în care practicaseră „meseria“ și arta minoră a coroplasticii (poate că veniseră odată cu tiparele), fie că erau din rîndurile populației locale de coloniști, ei au putut face față condițiilor, nu prea complicate, de pregătire și de modelare a argilei.

Tehnica de pregătire, turnare, coacere și finisare a statuetelor de Tanagra nu mai era, în acea epocă de veche experiență în materie, deosebit de grea.

Să analizăm puțin această tehnică, pe baza observațiilor înregistrate din experiența noastră locală, dar mai ales din examinarea materialului, adică a celor 281 de figurine ale colecționarilor noștri.

Pămîntul.

După mai multe spălări repetate, pămîntul era frămîntat cu apă curată, ca să se elimine anumiți oxizi și alte componente dăunătoare.

În timpul frămîntării, care trebuia făcută cu cea mai mare atenție, se adăugau treptat, de la caz la caz, anumite ingrediente, în special nisip și praf de scoică pisată, care ajutau la contracțiuni. Cu ajutorul ingredientelor se obținea o pastă uniformă care, deși moale, trebuia totuși să fie lipsită de apă. O pastă corect preparată nu trebuia să conțină urme de corpuri străine, și nu trebuia să fie sgrunțuroasă, ci să se prezinte ca o alifie grasă, care să poată fi întinsă perfect, atunci cînd meșterul împingea cu degetul primul strat în tipar.

Cum se obțineau tiparele.

Desigur că trebuia ca un artist în sculptură să conceapă mai întîi, și să creeze o figurină în miniatură.

sau să cunoască arta de a reduce la cîţiva centimetri capul unei statui de marmură sau de bronz, de mărime naturală.

Artistul trebuia să facă tipare pentru fiecare din diferitele părţi ale statuetei : capul — partea din faţă pînă după urechi, cu bust cu tot (sau fără bust) — apoi partea de la gît sau de la mijloc, pînă jos. Spatele se făcea din altă bucată şi putea fi finisat sau nefinisat. Se obţineau în felul acesta două sau trei tipare principale, care formau o singură statuetă. Fiecare parte purta un număr sau o literă (vezi litera A, pe spatele tiparului de la nr. 8). Un semn adînc făcut pe aceste părţi componente marca locul precis unde ele trebuiau apropiate (vezi la nr. 9 partea din faţă, sus, în dreapta capului). Se mai poate observa (vezi nr. 9, spatele) că tiparul este tăiat de o linie, la jumătatea înălţimii sale, ceea ce arată că el era format din două bucăţi — spatele şi faţa. Pe spatele aceluiaşi tipar se văd urmele şanţurilor orizontale, lăsate de sforile care legau de obicei cele două părţi.

Folosirea tiparului.

Tiparul avea spatele bombat în aşa fel, încît meşterul îl putea ţine comod în mîna stîngă, în timp ce cu degetele de la mîna dreaptă el aplica peste tot, pe faţa adîncită, lutul pregătit.

Presiunea degetelor trebuia să fie atît de precisă, încît să se umple chiar şi cea mai fină adîncitură a tiparului.

După ce se întindea primul rînd de lut subţire, urma un al doilea şi apoi un al treilea strat, după grosimea pe care voia artistul să o dea peretelui figurinei.

Înainte de a primi încărcătura, tiparul era foarte atent curăţat şi uns peste tot cu grăsimi subţiri, pentru ca imprimarea să se poată detaşa uşor.

Turnătorul trebuia să aibă viziunea perfectă a statuetei, pe care o va lucra pînă la capăt — el sau o grupă de coroplaşti. Tiparele erau numai indicaţii principiale, şi de cele mai multe ori arătau doar elementele esenţiale şi nicidecum pe cele ajutătoare, pe care trebuia să le aibă figurina pînă la urmă.

Vom arăta mai jos cum şi cînd se făceau aceste operaţii.

Retuşul şi asamblarea.

Scoaterea din tipare şi asamblarea formelor obţinute se făcea după cîteva ore, cînd argila turnată începea să se usuce, fără însă a fi lăsată să se usuce prea mult, ci numai atît cît să poată sta în picioare pe poliţele de uscare din atelierele de retuş. Piesele turnate erau aşezate mai întii în faţa meşterilor retuşieri, pe serii şi pe părţi componente. Meşterii, cu spatule fine de os sau de lemn, cu răzuitoare subţiri sau cu ace de metal foarte bine ascuţite, făceau primul retuş, operaţie care era foarte importantă, în faza în care lutul nu se întărise prea mult. Părţile proeminente ale reliefului, adică nasul, gura, barba, ochii, coafura şi jocul faldurilor îmbrăcăminţii aveau deseori lipsuri, căci în adînciturile tiparului rămîneau bucăţele de pămînt moale, în care caz figurinele trebuiau completate. În urmă, piesele disparate treceau la altă masă, unde se făcea prima asamblare, cu o argilă lichidă foarte fină, care făcea oficiul de liant. Marginile figurinei se ungeau şi se lipeau cu această argilă şi deodată se obţinea figurina întreagă. Urma un nou retuş, pentru ca să nu se cunoască lipiturile şi să nu se fi astupat ceva din detaliile figurinei. După această fază urma o nouă operaţie, tot atît de importantă ca şi turnarea sau finisiarea definitivă.

Completarea operei coroplastului.

Să ne imaginăm că figurinele stau pe masa coroplastului, goale şi semirigide, nepotrivite bine, nevopsite, lipsite de bogăţia aripilor şi a bijuteriilor, de eleganţa atributelor, de mişcarea şi însufleţirea pe care abia de acum încolo vor începe să o capete. O mînă fină de coroplast aplică aripile Victoriei, ale Eroşilor goi, cu trupuri timide sau casca Atenei, pantera Cybelei ş.a.m.d. Multe trupuri au rămas la turnare fără mîna care trebuia să se ridice în sus, într-un gest elocvent sau primind un atribut. Dacă mîna n-a putut ieşi din tipar, ea este adăugată acum, fiind lipită în poziţia ei justă. Tot aşa şi picioarele, care puteau ieşi din tipar într-o poziţie nepotrivită.

Dar capul? Capul acela, împodobit cu elegantele coafuri ale modei din fiecare regiune și fiecare secol, capetele femeilor frumoase, cu cercei în urechi, cu diademe, cu coroane împletite din lauri sau din foi de viță, cu mere aurite în păr, apoi oglinda, lira sau patera, ca și pălăria sau umbrela unei elegante tanagreene sau callatiene, toate acestea erau adăugate ulterior acelor trupuri care ieșeau mutilate din primul tipar.

Cu atît mai mult era nevoie de un artist care să imagineze, să lucreze și să desăvîrșească scenele pe care le-am numi compoziționale. În aceste scene apar mai multe figuri, formînd un ansamblu cu subiect central și cu diversitate de mișcări.

Tot atît de complicate erau și jucăriile pentru copii, în care trebuiau asamblate roțile, caii sau alte elemente componente.

Cu o ușoară zvîcnire de geniu, arta de a modela și de a aplica fiecare atribut, de a potrivi toate adaosurile, refăcînd adesea atitudinea întregului ansamblu al statuetei, putea deveni ușor arta desăvîrșită a coroplastului din epoca elenistică.

Să accentuăm că toate aceste adaosuri și completări se făceau lipindu-se diferitele bucăți de ceramică, separat modelate. Este interesant și faptul că unele statuete ieșeau din prima operație fără cap, cu un simplu orificiu în locul gîtului. Capetele, care se făceau separat, erau prevăzute cu un fel de cep, așa ca să poată fi fixate cînd la unul, cînd la alt trup. Maniera aceasta de lucru, destul de frecventă la Callatis, dovedește o epocă de criză, de sărăcie, în care admiratorul sau credinciosul putea folosi același cap la mai multe trupuri, în diferite ocazii, la diferite sărbători etc. Uneori și atributul din mîna sau din brațele unei statuete putea fi schimbat.

În felul acesta o Demetră putea deveni Atena sau vice versa. O laică cochetă, ori un membru al familiei, putea primi un cap „de rezervă“ care să corespundă onomasticii sau altor sărbători particulare.

La Callatis am găsit, în interiorul cetății, cel puțin 20 de statuete mici de marmură, de circa 25—35 cm înălțime, reprezentînd pe Cybela șezînd pe tron, cu sau fără panteră în brațe, majoritatea acestor statuete fiind fără cap. Desigur că unele capete au putut fi rupte, dar la trei din exemplare gîtul are o adîncitură în care se

putea introduce alt cap, ca și la statuetele de argilă. Excepțional este ultimul exemplar, la care s-au putut observa, pentru prima dată, cinci ori șase orificii mici la gît, în care intrau desigur proeminențele corespunzătoare ale capului.

Exista deci la Callatis o practică destul de largă a schimbării capetelor și — fără îndoială — a atributelor, folosindu-se aceeași figurină pentru diferite culte și ocazii.

Aerisirea și arderea.

Toate operațiile despre care am vorbit pînă acum trebuiau făcute repede, pentru a nu da timp statuetei să se usuce prea tare. Cu un cuțit special se făcea apoi, în spatele figurinii, o deschidere de 3—4 cm, pătrată sau dreptunghiulară, stabilindu-se astfel o comunicare cu interiorul gol al statuetei și cu alt orificiu, aflat în creștetul capului sau la picioarele soclului. Orificiile permiteau ca statueta, pusă la foc, să aibă un tiraj deosebit de puternic și să poată trece astfel mai ușor prin procesul de ardere. Totodată ele ajutau ca apa să se evapore mai repede și mai complet. Pereții figurinei devenind mai subțiri, nu mai aveau riscul să se fisureze sau să se spargă.

Arderea se făcea la temperaturi de 700—950 grade.

Statuetele ieșeau din cuptoare întregi, completate cu ultimele retușări. Pasta căpăta prin ardere o culoare roșie, cărămiziu-deschis, gri-cenușiu sau, uneori, albgălbui, totul depinzînd de natura argilei și a ingredientelor folosite la frămîntare.

Unii cercetători au crezut că, examinîndu-se resturile statuetelor, mecanic sau prin analize propriu-zise, s-ar putea stabili ușor din ce strat și din ce localitate a fost extras pămîntul și că în acest fel s-ar putea determina și proveniența unui vas ceramic.

Optimismul acestor cercetători a foost de multă vreme oprit în loc, deoarece s-a constatat că la o temperatură de 1000, și chiar numai de 800 de grade, argila merge spre vitrifiere, astfel încît valorile ei nu mai pot fi determinate. Componentele materialului fiind anihilate, nu se mai poate stabili proveniența lui.

Aplicarea culorilor.

Odată terminate, figurinele erau acoperite cu un strat de angobă, făcută — în părțile Callatisului — dintr-un caolin lichefiat, în amestec cu var stins sau cu apă curată. Angoba, moale și grasă la pipăit, pătrundea mai prin toți porii, și izola astfel statueta de umezeală, dîndu-i totodată un aspect unitar.

Începea apoi operația cea mare.

Acum interveneau cei mai subtili artiști dintre coroplaști, care desfășurau o activitate dificilă, dar interesantă : toate statuetele erau pictate.

Vopselele, de diferite culori, se întindeau cu pensule de mai multe dimensiuni.

Pe părțile goale ale trupului se aplica un galben închis sau un brun-roșcat.

Fața figurinei era tratată cu cea mai mare atenție. Ochii se marcau cu puncte albastre, buzele erau vopsite cu un roșu viu, iar obrajii erau dați cu fard.

Părul căpăta, în genere, o nuanță roșcată.

Îmbrăcămintea și încălțămintea primeau culori cît mai atrăgătoare : verde sau violet, cenușiu, cîteodată negru. Faldurile îmbrăcămintii se tratau cu multe degradeuri de albastru și de roșu. Bordura veșmintelor era poleită cu aur sau cu argint. Încălțămintea avea tălpi roșii.

Podoabele se bucurau și ele de o atenție deosebită. Diademele de pe cap erau de cele mai multe ori vopsite cu mai multe culori. Cerceii, totdeauna proeminenți, erau auriți, ca și brățările sau colierele.

Atunci cînd figura era împodobită cu o coroană de lauri, frunzele și fructele erau aurite. La fel și fructele de stejar. S-au găsit și statuete împodobite cu crenguțe care poartă mere aurite. Dar de obicei cununile de frunze erau vopsite în verde.

Această mare varietate de culori nu era însă niciodată stridentă. Totul forma o armonie perfectă.

Se cunoaște componența cîtorva din culorile folosite : albastrul, numit albastru de Egipt, se obținea din silicat de cupru. Culoarea roșie se obținea din oxid de fier. Sulfura de mercur (chinovarul) dădea culoarea roz. Nu se știe în ce măsură se foloseau culorile vegetale.

Tempera (procedeu care constă din amestecarea culorilor cu anumiţi lianţi) fiind cunoscută în antichitate, este probabil că se folosea şi în industria coroplastică.

Dar majoritatea statuetelor găsite astăzi — după 2000-2500 de ani — prin gropi şi prin morminte, şi-au pierdut intensitatea culorilor, uneori chiar culoarea însăşi.. Aceasta din cauză că au stat într-un mediu umed, mormintele nefiind etanşe. Se cunosc însă şi statuete — nu puţine, ci sute de piese — care îşi păstrează în toată splendoarea policromia, dacă au fost găsite în morminte de piatră, cu capacul şi pereţii bine izolaţi printr-un strat gros de tencuială.

Din păcate, uneori astfel de statuete au fost expuse la aer sau au fost curăţate de pămînt şi de crusta depusă, în care caz au început să-şi piardă culorile.

La Mangalia cunoaştem vreo cinci exemplare, scoase din morminte datate pentru sfîrşitul secolului IV, în care o bună parte din culori s-au păstrat.

În ce priveşte exemplarele reproduse în lucrarea de faţă, aproximativ 50 poartă încă urme, ce-i drept destul de slabe, de albastru, roşu şi verde. Vreo 10 exemplare au încă urme de poleială de aur, iar circa 100 sînt parţial îmbrăcate cu angobă, albă sau gălbuie.

Colecţionarii de la Mangalia, prin a căror bunăvoinţă am putut utiliza piesele prezentate în lucrarea de faţă, au tratat statuetele cu cea mai mare grijă. Rareori, pentru a obţine o figurină curată şi limpede, s-au lăsat ispitiţi să cureţe pămîntul care astupa, din antichitate, ochii, gura sau adînciturile faldurilor. Stratul de pămînt sau de calcar constituie de fapt o protecţie a pieselor şi nu trebuie îndepărtat decît cu mare precauţie, de către oameni de specialitate.

Dintre cele 281 de statuete pe care le-am utilizat aici, mai mult de jumătate păstrează acest strat protector. Dar stratul a umbrit şi a deformat oarecum fotografiile, care nu sînt întotdeauna atît de clare cum am fi dorit.

Menţionăm aici că toate tiparele şi figurinele pe care le publicăm sînt inedite. Nu am folosit nici una din statuetele care au mai fost — fie cît de succint şi de disparat — publicate.

N-am folosit nici statuetele, şi mai ales tiparele, atît de interesante, despre care vorbeşte profesorul Milko Mircev, directorul muzeului din Varna, în impor-

tantul studiu publicat în Buletinul Societății arheologice din acel oraș (tomul X, anul 1955), spunînd că ele provin de la Callatis.

Cele 281 de piese care poartă, fiecare, numărul ei de ordine, au fost împărțite în 9 grupe distincte, conform unui criteriu strict tipologic, astfel că exemplarele din aceeași colecție pot apărea la capitole diferite. Cele 9 grupe sînt :

I.	Nr.	1— 10 :	Tipare.
II.	Nr.	11— 70 :	Zeități, Eroi, Figuri mitologice.
III.	Nr.	71— 79 :	Efebi, Figuri de bărbați.
IV.	Nr.	80— 97 :	Femei cu văl, Chipuri de expresie.
V.	Nr.	98—175 :	Capete și Busturi de femei.
VI.	Nr.	176—186 :	Statuete întregi.
VII.	Nr.	187—198 :	Statuete fără cap.
VIII.	Nr.	199—243 :	Jucării, Copii, Portrete, Copii cu animale.
IX.	Nr.	244—281 :	Măști de teatru, Figuri de actori.

Atragem atenția că ne-am oprit la înregistrările făcute acum 20 de ani. De atunci unele piese sau chiar colecții întregi au putut fi mult îmbogățite. Astfel colecția Eugen Jebeleanu s-a mărit mult, prin unele schimburi fericite, cum și prin achiziționarea unor tipare de la moștenitorii lui N. Roșculeț (primarul din 1915, care participase la descoperirea din curtea hanului Stamatopol).

Colecția mea personală de circa 40 exemplare a rămas în 1916 la Mangalia împreună cu primele 6 tipare, pierzîndu-și urma.

După 1922, în decursul anilor, o nouă colecție, de peste 100 de exemplare, a fost împărțită la diferiți amatori, și noi colecționari. O a treia colecție, de 150 figurine, a fost donată parțial după 1943 Muzeului Național de Antichități din București, împreună cu alte cîteva monumente (bronzuri, sticlă, ceramică, monede etc.). O parte din această colecție a fost donată, în 1956, Muzeului de Arheologie din Constanța.

Colecția doctorului H. Slobozianu, adunată exclusiv de la Mangalia, înainte și după dărîmarea muzeului despre care am vorbit, a fost dusă la București și, după moartea doctorului Slobozianu, a rămas moștenitorilor.

Interesanta colecţie a profesorului Mircea Herovanu a fost transferată, după moartea acestuia, profesorului Ovidiu Drimba din Bucureşti, care şi-a mărit astfel cu circa 100 de exemplare vechea lui colecţie. În felul acesta piesele notate ca aparţinînd colecţiei M. Herovanu se găsesc de fapt la Ovidiu Drimba, urmînd ca în viitor să fie notate pe numele acestuia.

. Toate piesele, reproduse fotografic, sînt însoţite de un text explicativ, în care se face identificarea figurinei, se dă o scurtă descriere, se arată dimensiunile şi caracteristicile tehnice respective.

După cum am mai spus, n-am putut face o datare absolută a pieselor, deoarece nu se cunosc condiţiile arheologice, regulate, de găsire. De altfel, am arătat de la început că nici una din figurine nu este mai veche de prima jumătate a secolului IV î.e.n. Statuetele de Tanagra încep să abunde la Callatis numai după anul 330, larga dezvoltare a producţiei ducîndu-ne spre sfîrşitul secolului II.

În această lungă etapă a epocii elenistice, caracteristicile artistice şi economice ale elenismului au rămas aceleaşi. Dacă în viitor problema ar fi reluată cu o mai largă posibilitate de cercetări, se va găsi, poate, momentul pregnant al interpătrunderii romano-elenistice tîrzii. Se va desluşi atunci în ce măsură coroplastica şi-a pierdut din supleţe şi eleganţă, din bogăţie şi exuberanţă, pentru a face loc artei coroplastice mai noi, care tindea spre realismul începuturilor fazei romane imperiale.

Să examinăm acum cîteva probleme legate de diferitele capitole ale prezentării de faţă.

Am vorbit mai sus despre unele tipare de la Mangalia publicate în 1955 la Varna, de către Milko Mircev. Nu am integrat aceste tipare în grupa respectivă a lucrării noastre, deoarece noi n-am reţinut aici decît piese inedite, iar cele trei tipare aflate la Varna. sînt publicate în Buletinul acelui muzeu. Considerăm însă că este bine să le reproducem totuşi, — fără număr de ordine — deoarece cu acestea numărul tiparelor callatiene a crescut de la 10 la 13.

Numărul atît de redus al tiparelor prezentate mai jos ar putea fi cel puțin triplat dacă vom reuși să atragem atenția colecționarilor ale căror piese n-au fost inserate în această lucrare. Este sigur că și în depozitele unor muzee se găsesc tipare pentru figurinele coroplastice. Avem și speranța că în viitoarele săpături, organizate sistematic la Callatis, aceste relicve vor fi urmărite cu mai multă atenție și că vor fi adunate cu grijă, pentru a fi studiate cu folos științific.

Am vorbit mai sus despre răspîndirea tiparelor din Beoția, Attica și alte centre ale Greciei continentale, în depărtatele centre ale lumii elenistice. La început răspîndirea se făcea numai în centrele de sud, dar după anii 330—300 căile comerciale s-au extins. Toate orașele afro-asiatice, ca și insulele și sutele de orașe-state din Mediterana, și toate coastele Pontului Euxin au devenit deodată, ca la o comandă, ele înșile producătoare de tipare. După ce s-au servit un timp de formele importate cu care se puteau reproduce oricîte piese, au trecut la o producție proprie, tiparele fiind concepute și realizate de către oamenii locului.

De aici înainte avem în mai toate orașele respective

Trei tipare descoperite mai de mult la Mangalia și aflate acum la Muzeul din Varna. Nu le-am inregistrat la capitolul I (tipare inedite) deoarece au fost publicate in 1955 de M. Mircev, in Buletinul Societății de Arheologie din Varna.

De la stinga la dreapta (tiparul și reproducerea): Afrodita, Cybela pe tron și Artemis.

o dezvoltată producție directă. Urmărirea acestei mișcări ar fi depășit cadrul lucrării de față. Ne mărginim să arătăm doar că și celelalte orașe elenistice din Pontul Euxin, atît de pe coasta de nord, cît și de pe cea de vest, au urmat aceeași cale a intereselor economice și sociale, ca și Callatisul nostru. Întreg șirul acestor orașe au avut în secolul III—II i.e.n. o deosebit de dezvoltată industrie ceramică proprie, de toate felurile : amfore, diferite vase, chiar și cu firnis negru, țigle și — mai ales — figurine, fabricate în masă pe loc.

Avem în față rapoartele publicate în 1966 de Academia de Științe din U.R.S.S. privind producția ceramică în sectorul Crimeii și al Mării de Azov. Volumul este însoțit de o prefață a renumitei cercetătoare I. B. Zeest.

Rapoartele arheologice sînt însoțite de cîteva zeci de planșe reprezentînd cuptoare, ateliere și foarte multe tipare găsite în cele trei faze mari de săpături, începute în 1888 și continuate pînă în zilele noastre.

Cercetînd cataloagele, am avut marea surpriză să constatăm aproape 200 de tipare pentru turnat statuete și enorma cifră de 100 de cuptoare, numai în șase din orașele principale ale regiunii despre care am vorbit. În frunte stă Chersonesul. cu 40 de cuptoare și 75 de

tipare. La Olbia, avem 13 cuptoare și 20 de tipare. În Bosporul Cimerian, 10 cuptoare și 11 tipare, iar la Panticapeia, 10 cuptoare și 20 de tipare. Fanagoria figurează cu 12 cuptoare și 3 tipare. Este prezent și Gorchipionul, dar numai cu două cuptoare și un singur tipar.

S-au mai descoperit și alte numeroase ateliere de ceramică în cîteva mici localități din jurul acestor orașe. Aceste cuptoare au un gen aparte, sînt mici, numai de 1 m pînă la 2 m diametru și sînt săpate în pămînt, platformele fiind găurite deasupra focarului. Construcția aceasta este identică cu aceea pe care am găsit-o la Callatis (Neptun) și mai ales la Tomis, în centrul orașului. Dar piciorul central care ține platforma găurită, ca și focarul, sînt de 4—5 ori mai mari decît la cele din sudul U.R.S.S.-ului. Poate că, la noi, cuptoarele au ars numai cărămidă și țiglă sau oale mari, pe cînd cele din orașele vecine au ars cu siguranță numai statuete mici.

Destinația aceasta este bine dovedită, prin faptul că săpăturile, sistematic făcute, au înregistrat în contextul cuptoarelor prezența multor tipare și fragmente de statuete.

Cercetătoarea M. M. Kobilina, care a publicat în 1961, în editura Academiei U.R.S.S., lucrarea „Statuete de teracotă din Panticapeia și Fanagoria", nu ne-a oferit însă un capitol special despre tiparele din regiunea respectivă.

Din grupa a doua relevăm în primul rînd splendida înfățișare a Afroditelor de sub nr. 13, 14, coafate cu polos și cea de sub nr. 15, cu sthepane și cu cercei de aur proeminenți, apoi grupul variat al Athenei de la nr. 18—22, unde casca de diferite tipuri, departe de a răci expresia, dimpotrivă, dă figurii o căldură și o eleganță deosebită. Urmează figurile Demetrei de la nr. 26—32. Remarcăm pe cea de la nr. 26 cu aerul arhaizant, care ar fi putut-o apropia de tipul attic cu ușoară tradiție arhaică, dar cerceii mari, care dau figurii multă viață, arată că nu poate fi vorba decît de sfîrșitul secolului III.

Scena de la nr. 33, ca și cele de la nr. 38 și 39, fac fac parte dintr-o serie deosebită. De fapt, nu sînt statuete de tanagra ronde-bosse, ci basoreliefuri de teracotă, pe plăci drepte. Astfel de reliefuri se întîlnesc și pe cutii de teracotă sau pe funduri de vase.

Splendida figură din seria următoare, de la nr. 57, se apropie mult de Silenul publicat de Mircev, în Buletinul din Varna (la pag. 47, fig. 18). În aceeaşi publicaţie găsim figura 113 (la pag. 46) care are multă asemănare cu figura noastră de la nr. 58.

Interesant este că Dorothy Burr în „Figurinele de teracotă din Athena", lucrare publicată în 1933, prezintă două capete de Satiri cu barbă încîrlionţată, care sînt aproape identice cu capul publicat de noi sub nr. 59. Dorothy Burr opinează că, după mică şi argilă, ele puteau fi importate din Asia-Mică.

De remarcat frumuseţea şi fineţea Efebului de la nr. 71, de tip alexandrin din anul 70 î.e.n. Acelaşi aer de feminitate şi la figurile de sub nr. 72—74, cu frizura stilizată în ondulări, asemeni coafurilor feminine din epoca elenistică tîrzie.

După proeminenţele din vîrful capului este aproape sigur că la nr. 75 avem de a face cu un Pan tînăr (Panisc).

Torsurile următoare — şi mai ales cele de la nr. 76 şi 78 — prezintă excepţionale forme feminine, curbura pronunţată a şoldului indicînd totdeauna în plastica timpului, hermafroditul.

La nr. 78 este evidenţiat în mod deosebit muntele lui Venus.

Reprezentarea femeilor cu văl formează o grupă aparte, pentru a se detaşa pe cît posibil aceste figurine de cele comune. În adevăr, toate reprezentările de femei cu văl au o deosebită semnificaţie. Dacă ele sînt în genere triste, durerea se vede mai totdeauna atît în expresia feţei, cît şi în mişcarea pe care o capătă trupul aproape complet învăluit, şi mai ales capul, înclinat în diverse poziţii foarte semnificative.

Pentru figura nr. 85, este interesantă similutudinea cu figurile reproduse de Dorothy Burr în lucrarea „Figurine de terracottă din depozitul elenistic de la Agora din Athena".

Expresia figurinei noastre de sub nr. 86 dezvăluie pe femeia rea şi intrigantă. Piesele de sub numerele 87 şi 88 par mai curînd două amulete, care alungă bolile. Amîndouă sînt masive, fiind făcute dintr-o singură bucată.

Pentru observaţiile care pot fi făcute la Callatis, sînt foarte interesante figurile de sub numerele 89, 90,

91, lipsite de finisaj sau ieșite din tipar și cuptor cu defecte, ceea ce le-a făcut să devină rebuturi.

Coroplastul a căutat să dea subînțelesuri de ordin psihologic reprezentărilor de la nr. 96 și 97.

Am adunat în grupa V-a mai toate capetele bine conservate, și care au o deosebită valoare artistică. Am ținut să punem, pe cît posibil, la un loc figurinele care caracterizează splendoarea artei coroplastice către sfîrșitul secolului III.

Este o adevărată galerie a portretisticii elenistice feminine, o galerie care se poate urmări pînă în cele mai prețioase amănunte.

Minunatele coafuri pot fi oricînd o bază și pentru cochetele moderne. Panglicile, mai late sau mai inguste, turbanele artistic răsucite, diademele și coroanele-colac de tot felul, bijuteriile, arta de a împleti și de a friza părul, îmbogățesc la maximum vechea artă a femeilor care urmăresc să fie cochete, interesante, frumoase, superbe, deosebite de altele. Este o adevărată iconografie a cochetăriei, model pentru toate secolele care i-au urmat.

În grupa a VI-a, rezervată statuetelor întregi, ne putem satisface și mai mult plăcerea de a admira cîteva minunate figurine, în ansamblul lor de construcție, de mișcare, de cochetărie. În figura de sub nr. 176, aparținînd scriitorului Gellu Naum, putem recunoaște o statuetă callatiană care n-a fost complet retușată, nici înainte și nici după ce a trecut prin cuptor.

În ce privește piesa de sub nr. 177, avem îndoială asupra provenienței : ar putea fi de import.

Nu putem trece ușor peste minunata figurină de sub nr. 178, din col. Severeanu, a cărei variantă este reprodusă și pe coperta lucrării. Găsim aici una din cele mai clasice atitudini de liniște și de expresivitate. Seninătatea și generozitatea se împletesc aici, ca să formeze o linie a frumosului perfect, prin atitudine, mișcare și conținut.

Piesa nr. 179 provine, fără nici o îndoială, din atelierele Callatisului. Ea făcea parte dintr-un șir intreg de figurine locale, cu aceeași înfățișare : adică figură bucălată, rotofeie, surizătoare, coroană pe creștet, mîna

dreaptă reţinînd himationul la piept. La fel este şi figurina următoare, aparţinînd doctorului Athanasiu. Aici spatele este nefinisat.

Piesa Marcelei Mirea, de sub numărul 181, pare a fi de import. În primul rînd orificiul de aerisire de formă rotundă este neobişnuit la Callatis, unde aceste orificii erau de obicei pătrate sau dreptunghiulare.

Figurina de sub nr. 182, a sculptorului Baratschi, a fost găsită într-un mormînt de la Callatis. Cea de sub nr. 183 pare a fi de provenienţă pontică.

Piesele de la nr. 186 şi 187 par a fi rebuturi, fiind găsite în contextul atelierelor locale callatiene, de la punctul pe care l-am numit Monte Testaccio. Prost imprimate, deformate la începutul arderii, ele au fost desigur scoase din cuptor şi aruncate.

În grupa a VIII-a au fost puse o serie de statuete fără cap, la care se pot vedea detalii asupra costumaţiei epocii. Este de remarcat că majoritatea figurinelor au spatele lipsit aproape total de finisaj. Mai important este faptul că, în opoziţie cu statuetele de Tanagra, aşezate mai totdeauna pe un soclu înalt, care făcea parte din corpul statuetei şi era din acelaşi tipar, aici statuetele sînt toate fără soclu, ceea ce marchează încă odată producţia locală.

Să ne oprim un moment asupra figurinelor de sub numerale 206, 207 şi 208, care poartă causia. Aici părul este pieptănat în două cozi răsucite, care atîrnă de o parte şi de alta a figurii. Himationul este ţinut la piept cu mîna stîngă, nu cu dreapta, cum vedem la adolescentele callatiene, ceea ce ar da de bănuit că ne aflăm în faţa unor producţii străine. Figurinele de la numerele 210—215 sînt însă tipice producţiei locale, mai toate avînd nasul turtit de presiunea pămîntului, care era încă umed cînd piesa a fost aşezată în cuptor. Avem a face, după cum se vede, cu piese de rebut. De altfel, au gost găsite intre Monte Testaccio și atelierul de lingă casa Lemonides.

Capul copilului de la nr. 218, acoperit cu o glugă din care abia iese obrazul, este o producţie de regiune friguroasă, astfel că el poate fi atribuit Callatisului sau altui oraş pontic.

Seria respectivă se termină cu cîteva scene compozite, în care apar copii cu animale. Tot aici, cîteva splendide jucării, reprezentînd un vițel, o cămilă, un cîine, o panteră, o pasăre, un leu, o oaie, un taur tînăr, un cal și un cocoș.

Urmează cîteva capete deformate de copii, deformare care se practica foarte des în regiunile noastre.

Cei trei actori de sub numerele 244, 245, 246, diformi, cu barbă, șezînd pe fotolii de piatră, asemenea cu cele de la teatrele antice, sînt identici, ca atitudine și fizionomie, dar mai ales ca expresie grotească și ințepătoare.

Despre figurina de sub nr. 248 nu putem fi siguri că este din Tomis sau din Callatis.

După tipurile clasice și populare de actori tragicomici șezînd pe fotolii de piatră, avem o serie de circa 20 de măști diferite, care reprezentau desigur personaje din străvechile legende și din piesele autorilor celebri din secolele V—III î.e.n. O analiză amănunțită, făcută de un specialist, ar putea duce la identificări suprinzătoare.

Mai urmează cîteva măști și cîțiva actori machiați, reprezentînd tot felul de figuri din viața comună, tipuri de oameni cu caracterul deformat, cu trăsături de perversitate și de răutate sau de înțelepciune și de calm imperturbabil. Sînt oameni de toate zilele, din viața obișnuită a antichității, figuri care apăreau pe scene și care s-au păstrat pînă la noi, sub forma valoroaselor statuete de la Callatis.

Statueta de sub numărul 267 reprezintă figura unui barbar local, poate un scit. În orice caz, nu este tipul grecului. Ochii adînciți, mustățile, nasul turtit și mai ales pomeții foarte proeminenți sînt străini de tipul grec.

La numărul 268 avem de asemenea o figură exotică, un barbar sau poate un african. În coroplastica găsită la Callatis se întîlnesc de multe ori figuri afro-asiatice, fenicieni, egipteni, evrei și chiar negri. În lucrarea de față nu am avut astfel de figuri, dar ele vor putea apărea oricînd în viitor.

Figurina de sub numărul 272 este de bună seamă un exemplar de rebut, cu încercări de intervenţii nereuşite, făcute cu mîna, după scoaterea din tipar.

Piesa de sub numărul 273 este reprodusă şi descrisă în treacăt de I. Andrieşescu, în „Artele în timpurile preistorice la noi". Autorul o consideră ca operă de artă a populaţiei băştinaşe.

De remarcat (la numărul 281) complexitatea expresiilor, atît de multiple şi de variate, reprezentate într-o singură figurină, de numai 5 cm înălţime. Chipul bătrînului actor exprimă în același timp tristeţea şi surîsul satisfacţiilor, durerea şi tragismul unei vieţi întregi nefericite, în acelaşi timp şi bucuria vieţii. În aceeaşi figură şi în acelaşi moment, fiecare muşchi joacă altfel şi vorbeşte despre altă stare sufletească.

Actorul care a putut exprima pe scenă stări sufleteşti atît de complexe şi de contradictorii, a fost fără îndoială un om de mare talent. Dar am putea spune că şi mai minunat a fost artistul-minor care a ştiut să redea, cu o măiestrie desăvîrşită, atîtea stări sufleteşti într-o minusculă figurină de lut.

*

Din toate cele expuse mai sus, se vede ce mare dezvoltare a avut industria coroplastică proprie la Callatis.

Dacă prin secolul IV producţia de ceramică elenistică era atît de răspîndită în spaţiul Bosporan şi al Pontului Euxin, nici nu s-ar fi putut ca oraşul nostru, ajuns, spre sfîrşitul secolului III, la cea mai mare înflorire, să rămînă străin de o artă atît de căutată. Este sigur că meşterii greci au trebuit să instaleze şi aci industria statuetelor de teracotă, care nu era doar un simplu meşteşug, ci o artă în toată puterea cuvîntului, expresia subtilului rafinament al lumii elenistice din acea epocă.

I
TIPARE

1

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București

Tipar — Cybela îmbrăcată într-un chiton cu mîneci lungi, prins pe umeri cu două fibule. Părul, strîns pe lîngă tîmple, cade în plete pe umeri. Pe cap zeița poartă coroana murală.

Șade pe un tron din care se vede bine speteaza. Brațul drept se oprește la cot, lăsînd loc pentru un atribut, desigur tympanonul. Pe genunchii zeiței se vede pantera.

Din tipar lipsește umărul cu brațul stîng și partea de la genunchi în jos.

Pastă gălbuie-cenușie. Stare de conservare foarte bună. Tipar foarte puțin folosit. Relief pronunțat.

Înălțimea, 0,117 m.

(1) (1)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Tipar — Cybela imbrăcată intr-un chiton cu mineci lungi, prins pe umeri cu două fibule. Părul, strins pe lingă timple, cade în plete pe umeri. Pe cap zeița poartă coroana murală.

Șade pe un tron din care se vede bine speteaza. Brațul drept se oprește la cot, lăsind loc pentru un atribut, desigur tympanonul. Pe genunchii zeiței se vede pantera.

Din tipar lipsește umărul cu brațul sting și partea de la genunchi in jos.

Pastă gălbuie-cenușie. Stare de conservare foarte bună. Tipar foarte puțin folosit. Relief pronunțat.

Înălțimea, 0,117 m.

(2)

Col. EUGEN JEBELEANU, București.

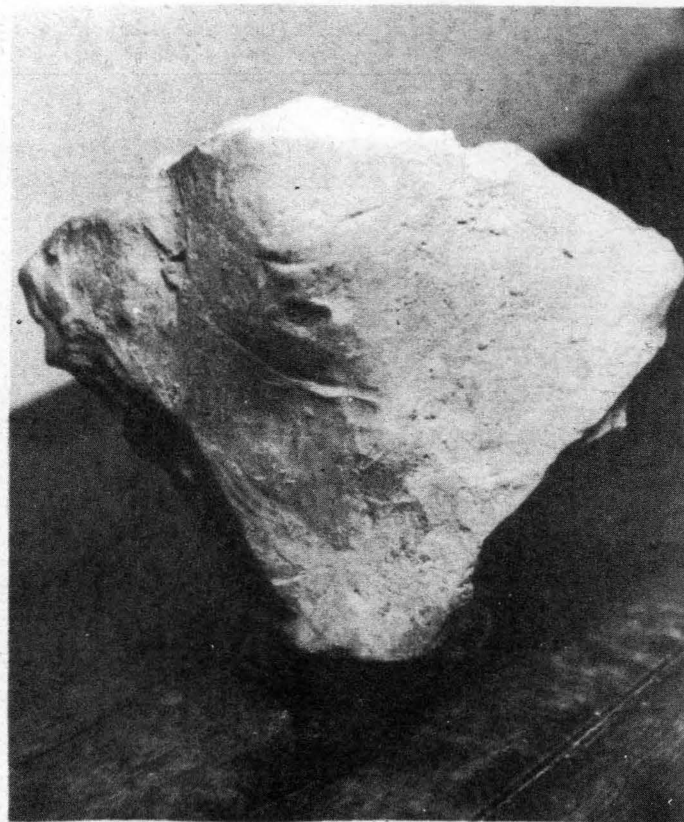
Tipar — Afrodita cu doi Eroși pe umeri. Poartă chiton, colan și medalion. Pletele se revarsă pe umeri.

Au existat desigur ambele jumătăți ale negativului, căci se văd urmele lăsate de sfoara care le lega, la turnare. Astăzi jumătatea din spate lipsește complet. Jumătatea din față are partea frontală ruptă.

Pămînt dur, de culoare cărămiziu-deschis. Stare de conservare bună.

Înălțimea, 0,18 m.

(2)

③

③

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța) Inv. 5340.

Tipar — **reprezentind o femeie culcată pe patul de ospăț, goală pînă mai jos de pintece. Nu este sigur că a existat și partea din spate a tiparului.**

Se sprijină în mîna stîngă; mîna dreaptă o ține de-a lungul trupului. Peste părul lăsat pe umeri poartă o coroană.

Pămînt cenușiu-deschis, dur, bine ars. Stare de conservare excepțională. Tipar puțin folosit.

Înălțimea, 0,10 m; lățimea, 0,16 m.

A fost găsit in anul 1936 la Mangalia, aproape de cimitirul turcesc din spatele poștei actuale, unde existau pe atunci resturile faimosului „Monte Testaccio".

Col. I. BĂCĂOANU (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 1878.

Tipar **(partea din față). Reprezintă bustul unei femei cu părul coafat in șuvițe, formind parcă raze. Pe deasupra părului, un voal care o acoperă pînă peste bust. Ține mîna dreaptă intre sini. Fața rudimenar redată.**

Ceramică cărămizie in exterior și cenușiu-brun in interior. Stare de conservare slabă. Tipar foarte uzat.

Înălțimea, 0,105 m.

④

(5)

Col. E. JEBELEANU, București.

Tipar — Hermafrodit. **Statueta reprezintă jumătatea din față a unui bărbat gol — tip atlet.**

Pastă cărămizie. Stare de conservare bună, cu excepția a două zgîrieturi la cap.

Înălțimea, 0,20 m.

6

Col. VLADIMIR COLIN, București.

Tipar — Cap de femeie, intors ușor spre stinga. Părul pare să fie strins la spate. Poartă diademă.

Pastă cărămiziu-deschis. Stare de conservare bună. Relief foarte pronunțat.

Înălțimea, 0,09 m.

7

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5341.

Tipar reprezentind spatele unei femei in picioare, pină la coapse. Părul strins in coc.

Pastă cenușie la exterior, neagră în interior. Stare de conservare proastă.

Înălțimea, 0,95 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Tipar reprezentînd jumătatea din față a unei figuri feminine bătrîne, cu chiton și himation, ținind ceva la piept (poate un copil). Nebună, bețivă sau bocitoare?

Pastă cărămizie-deschis. Stare de conservare bună, tiparul n-a permis însă o reproducere cu relief pronunțat.

Înălțimea, 0,18 m.

Provine din puțul hanului Stamatopol.

8

8

9

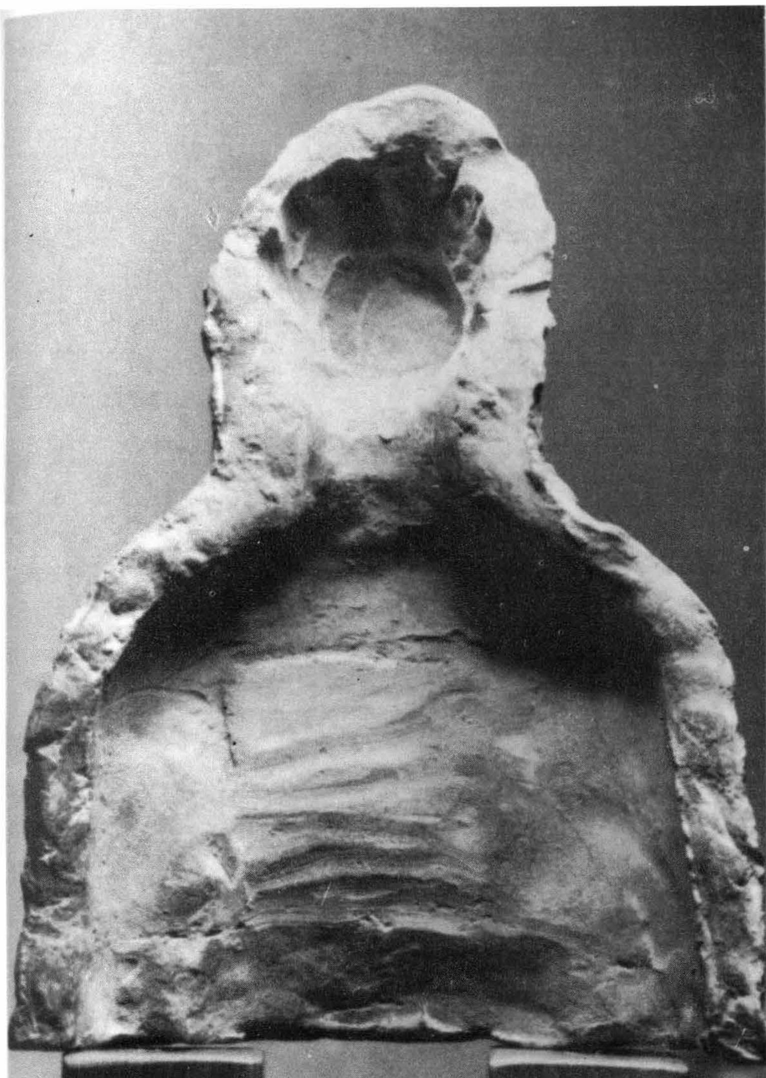
Col. E. JEBELEANU, București.

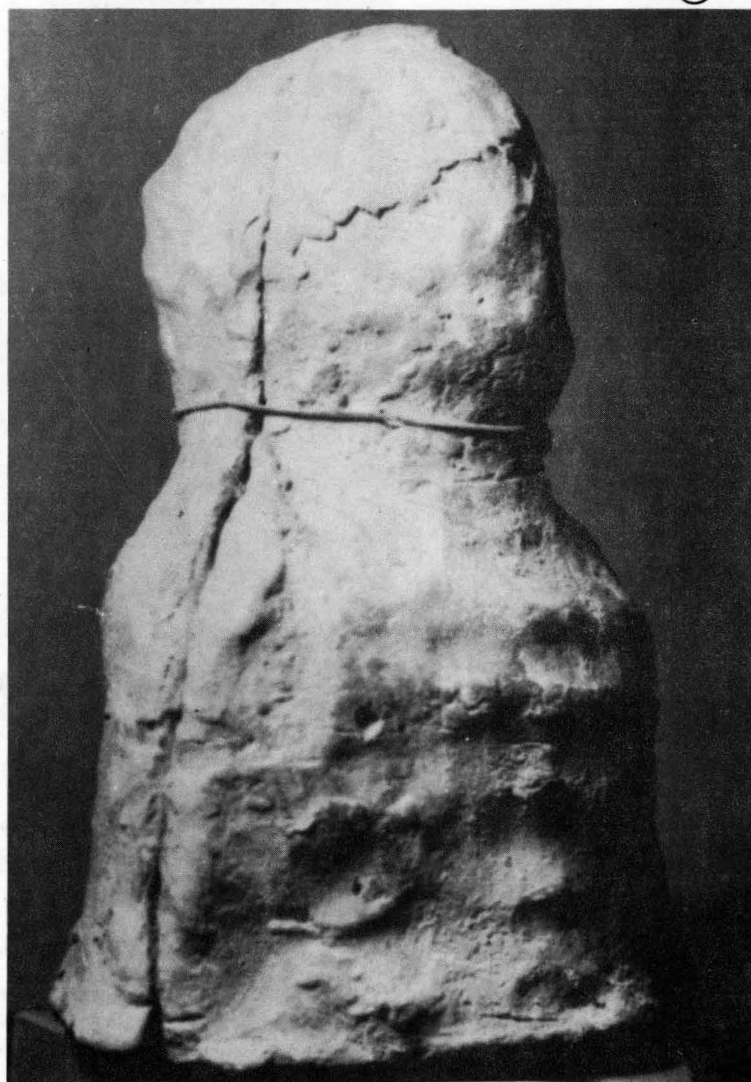
Tipar întreg, compus din cele două jumătăți separate ale unui bust de femeie in chiton. Tiparele, care se îmbucau pe cant, prezintă încă urmele sforilor cu care se legau la git și peste piept. Tiparul din spate are indicat pătratul care devenea gaură de evaporare.

Pastă gălbuie-cenușie, fără urme de culoare. Stare de conservare foarte bună.

Înălțimea, 0,22 m.

Provine din lotul descoperit acum 50 de ani în puțul hanului Stamatopol din Mangalia.

Col. E. JEBELEANU, București.

Tipar intreg, compus din cele două jumătăți separate ale unui bust de femeie in chiton. Tiparele, care se îmbucau pe cant, prezintă încă urmele sforilor cu care se legau la gît și peste piept. Tiparul din spate are indicat pătratul care devenea gaură de evaporare.

Pastă gălbuie-cenușie, fără urme de culoare. Stare de conservare foarte bună.

Inălțimea, 0,22 m.

Provine din lotul descoperit acum 50 de ani în puțul hanului Stamatopol din Mangalia.

⑩

Col. E. JEBELEANU, București.

Tipar — **Masca unui actor comic.**

Pastă gălbuie-cenușie, fără urme de culoare. Stare de conservare slabă.

Înălțimea, 0,12 m.

II
ZEITĂŢI — EROI
FIGURI MITOLOGICE

(11)

Col. E. JEBELEANU, București.

Afrodita — Pe o aplică semicirculară, lucrată în ronde bosse, zeița, goală, cu diademă mărunt crenelată și cu părul strins, din care ii atirnă două șuvițe lungi pe umăr. Brațul sting, ridicat, ține capătul unui văl, pe care il prinde de marginea aplicii.

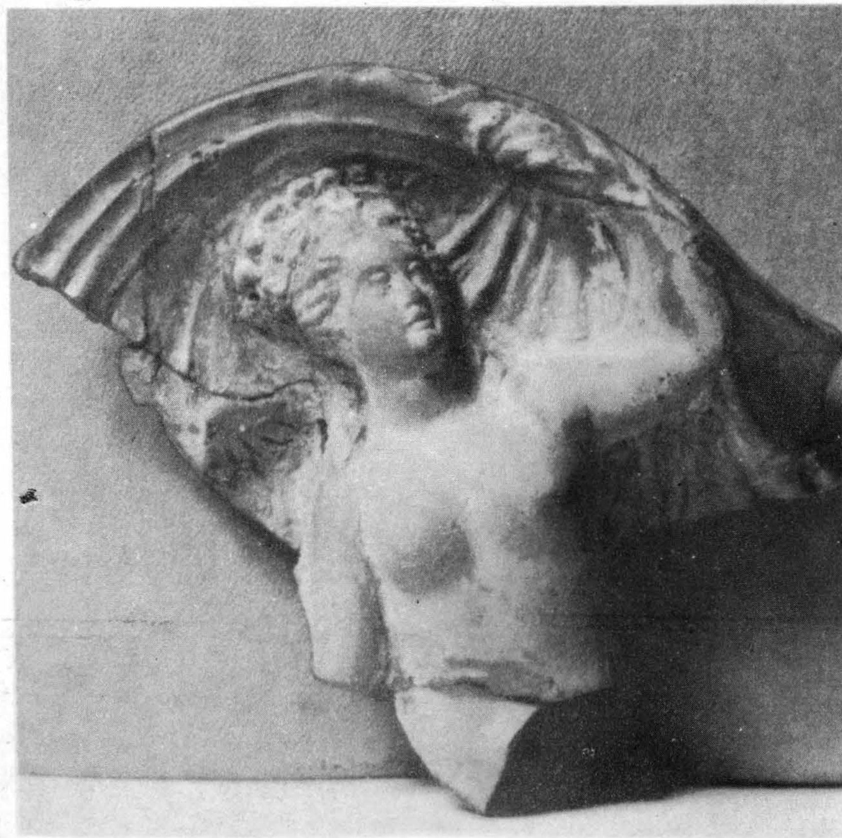
Afrodita privește în sus, într-o parte.

În dreapta, deasupra umărului, un Eros mic, din care nu s-a mai păstrat decît o aripioară. Lipsește partea din dreapta și partea de jos a aplicii cu Eros, cum și brațul drept și jumătate din talia zeiței.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,10 m.

(12)

Col. Prof. HEROVANU, București.

Afrodita — Bust pe fundalul rotund al unui vas. Zeița poartă pe cap o coroană inaltă, din care coboară pe spate un văl. E îmbrăcată cu un chiton, care ii lasă gol sinul drept.

În dreapta, un Eros mic, cu aripioarele intinse. Se ține cu o mînă de umărul Afroditei, căreia ii șoptește ceva la ureche. De umărul sting al zeiței se sprijină facla.

Pastă cărămizie, acoperită cu firnis negru-cenușiu.

Înălțimea, 0,078 m.

13

Col. G. BORDENACHE, București.

Afrodita — Capul zeiței cu polos, pe o aplică. Pe umărul sting, un Eros mic își sprijină tandru capul de capul zeiței. Aplica, care reprezenta doar bustul Afroditei, are în spate o streașină, de care se suspenda. Capul divinității — mare — este frumos lucrat și retușat. Erosul, foarte mic, e lucrat sumar, abia distinct.

Lipsește partea inferioară a bustului, cum și părți din marginea aplicii.

Pastă gălbuie-cenușie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,14 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Chipul superb al Afroditei. Poartă polos, cu părul strîns la spate. În urechi, cercei.

Pastă gălbuie-cenușie.

Înălțimea, 0,07 m.

14

15

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Afrodita cu stephane. cu părul pe umeri și cu cercei în urechi. De jur împrejurul coroanei, o margine în formă de arc de cerc, lată de 0,03 m.

Piesa, o aplică bine retușată, este un exemplar frumos al epocii de tranziție de la attic la elenistic.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,12 m.

16 16

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA. Inv. 5262.

Afrodita — Spatele redat in poziția clasică a zeiței, cu veșmîntul sub coapse. Palmele lipsă. Lipsă și capul.

Pastă cărămizie, cu urme de culoare.

Înălțimea, 0,95 m.

17

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Artemis, basorelief. Zeița în picioare, în plină mișcare, cu piciorul stîng puțin îndoit. În mîna dreaptă, depărtată de corp, ține un obiect neclar, poate bîta de vînătoare; în mîna stîngă, facla, cu capul în jos. Veșmîntul, reținut de brațul stîng, îi acoperă coapsa dreaptă, descoperindu-i piciorul. Pieptul este acoperit cu o blană de animal. În picioare, cizmulițe.

Jos, în dreapta, cîinele, nedespărțit de zeița vînătoarei, privește spre ea, culcat pe burtă.

Din figurină lipsește capul, gîtul și antebrațul stîng.

Pastă cărămizie cu firnis roșu, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,105 m.

18

18

Col. Dr. M. ATHANASIU, Bucureşti.

Capul Athenei, cu coif. Nasul mutilat. Lipsesc podoabele coifului, care este lăsat pe spate. Părul coboară pe umeri, în şuviţe risipite. Gura intredeschisă şi privirea îndreptată în sus îi dau o expresie patetică.

Pastă cărămizie-deschis, urme bogate de culoare albă.
Înălţimea, 0,095 m.

19

20

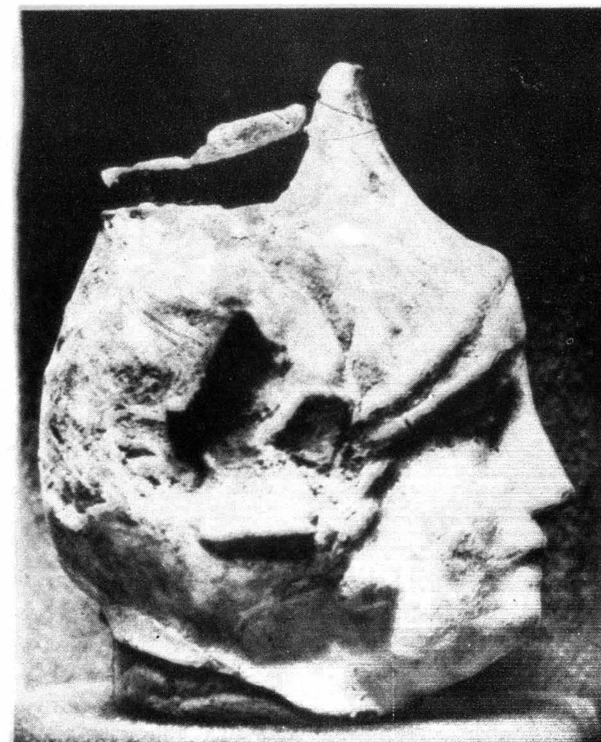
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Capul Athenei, **cu coif. Panașul coifului rupt, nasul și gura lovite. Cu toată desfigurarea, se vede bine părul lung, care coboară pe umeri.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,065 m.

20

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Capul Athenei **cu diademă și coif, din care lipsește panașul și virful aripioarelor. Părul scurt iese de sub coif, dar lasă să se vadă cerceii rotunzi.**

Urme abundente de culoare; tot capul este acoperit cu alb, la ochi se văd resturi de culoare albastră; buzele sint vopsite cu roșu.

Înălțimea, 0,05 m.

(21)

(22)

(21)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap frumos de femeie. Ar putea fi o divinitate. (După presupunerea colecționarului, ar fi Athena, determinare cu care nu putem fi de acord, din cauza vălului, a cerceilor și a poziției capului). Acoperit cu un văl scurt, care cade unduindu-se deasupra frunții, lăsînd să se vadă puțin din părul ondulat, strîns la spate într-un coc, pe care se mulează vălul. Vîrful nasului este rupt. În urechi poartă cercei rotunzi. Înclinația ușoară a capului îi dă un aer divin.
Pastă cărămiziu-deschis, urme compacte de culoare albă.
Înălțimea, 0,05 m : lățimea, 0,035 m.

Col. GELLU NAUM, București.

Capul Athenei, cu cască. Fața mutilată ; cele două aripioare ale căștii, rupte. Părul strîns simplu la spate, fără coc.
Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,06 m.

23

Col. GEORGE BUZDUGAN, București.

Cybela ? — **Aplica reprezintă o zeitate cu coroana murală pe cap. Prost conservată. Nasul, ușor strîmbat spre stînga. Lipsesc bucăți din marginea care o înconjoară, cum și o parte din gît.**

Pastă cărămizie, cu marginea și suprafața cenușii, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,075 m.

24

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cybela ? — **Este jumătatea anterioară din capul unei divinități protectoare a cetății, cu coroana murală inaltă. Ca toate divinitățile din vremea respectivă, are părul lăsat pe umeri. Lipsește marginea din stinga a obrazului.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,06 m.

25

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cybela sau Demeter ? **Basorelief, reprezentind frontal capul zeiței, cu părul lung pe umeri și cercei sferici in urechi. Pe cap poartă o coroană murală cu trei creneluri. Toată aplica e înconjurată de o margine, lată de 0,25—0,03 m.**

Lipsește marginea de jos, din stinga aplicii ; nasul și marginea de sus, din stinga, lovite.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțime, 0,15 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Demeter — **fragment dintr-o statuetă arhaizantă. Zeița poartă părul lung pe umeri, stephane și cercei în urechi. E prezentată frontal. Fața este puțin lovită în dreptul gurii și al nasului. Trupul avea fără îndoială o poziție rigidă. Are surisul fix, comun tuturor divinităților din aceeași vreme, care amintește de zimbetul statuilor din epoca arhaică.**

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,088 m.

(28)

(26)

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 1954.

Demeter. **Poartă coroană. Părul, despărțit la mijloc printr-o cărare, este lăsat pe umeri în șuvițe mari, răsucite. In urechi, cercei mari.**

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,063 m.

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Demeter, **statuetă fragmentară. Zeița, cu chipul sever, este reprezentată frontal. Poartă stephane și părul despletit pe umeri. Pe umărul drept se văd urmele chitonului. Lipsește partea anterioară a umărului sting.**

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,07 m.

Col. Dr. M. ATHANASIU, București. (29)

Demeter. — Capul divinității cu calathos și cu părul pe umeri. Surisul zeiței, puțin fix, amintește de statuile arhaice. În creștet, în spatele calathosului, o scobitură adîncă.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.
Înălțimea 0,045 m.

Col. E. JEBELENAU, București.

Demeter ? Divinitatea poartă o stephane, așezată pe părul mărunt ondulat și strins la spate. Fața este gravă, chiar austeră; trăsăturile sint ușor șterse de vreme.

Piesa, care este o aplică (estampaj) are o margine lată în jurul coroanei. În jumătatea dreaptă, marginea este ruptă.

(30)

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,10 m.

31

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Demeter sau Chore ? — Fragment dintr-o statuetă. Zeița are părul lung lăsat pe umeri : pe cap poartă stephane, iar in urechi cercei sferici. Fața, ușor ștearsă de vreme, păstrează incă surisul care animă mai toate chipurile acestor divinități din epoca clasică. Lipsește trupul, de la umeri.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,075 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Demeter ? — Capul divinității cu stephane. Frumos executat. Părul nu este modelat. Nasul puțin mutilat. Lipsește părul de lingă obraji.

Piesa este o aplică.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

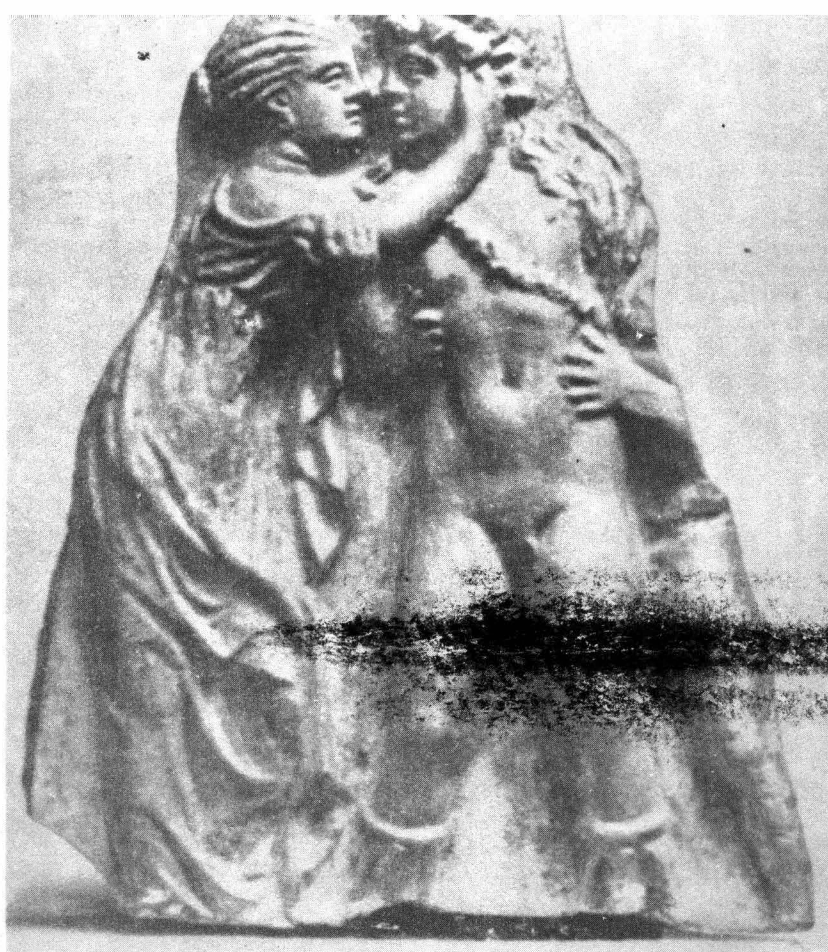
Înălțimea, 0,08 m.

32

32

33

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Dionysos şi alte două personaje, pe un basorelief fragmentar dintr-un vas.

Scena îl reprezintă pe zeu împreună cu o bacantă, care îl sărută. La spatele lui Dionysos, un personaj care nu se vede, probabil un satir, care-l cuprinde cu mîinile de coapse.

Bacanta este îmbrăcată cu un chiton legat sub sîni. Dionysos este gol, doar cu o ghirlandă care-i înfăşoară trupul în diagonală. În picioare, sandale cu legături înalte.

Personajul din spate, căruia i se văd numai mîinile şi piciorul stîng, pare să fie gol.

Pastă gălbuie-închis, fără urme de culoare.

Înălţimea, 0,046 m ; lăţimea, 0,038 m.

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanţa). Inv. 5343.

Dionysos — copil. Zeitatea, cu bonetă frigiană, ţine în poala tunicii scurte trei mere, în mîna dreaptă un ciorchine de strugure, iar sub braţul stîng un cocoş, care vrea să apuce desigur fructele copilului. Stă pe un postament trapezoidal. La spate, un orificiu circular pentru aerisire.

Pastă cărămizie.

Înălţimea, 0,192 m.

A fost descoperită de colecţionar înainte de 1940, într-un mormînt, lîngă actualul stadion de pe şoseaua principală, cu prilejul săpăturilor pentru subsolul uzinei electrice a oraşului.

34

(35)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Nyke înaripată. În plin mers, îmbrăcată într-un chiton pe care și-l ridică ușor cu amindouă miinile. Vintul ii flutură faldurile și-i lipește veșmintul de corp, lăsind să se vadă mișcarea picioarelor. Părul ii cade lung pe umeri. Pe cap poartă o coroană, din care se desprinde vălul căzut pe spate.

Aripa stingă, foarte mare, este ruptă și lipită, cea dreaptă lipsește. Are un orificiu, pentru a fi fixată in perete.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0.085 m.

(36)

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Nyke fără aripi. Zeița, ușor aplecată in față, în mers avintat, cu piciorul drept ușor indoit. Îmbrăcată in chiton lung, cu coroană și văl atirnind pe spate.

Piesa este lucrată grosolan. Spatele, neted și plat.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,085 m.

(37)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Nyke, statuetă fragmentară. Lipsește partea superioară (de la talie în sus), piciorul drept de la genunchi și piciorul stîng de la gleznă. Spatele este spart și lipit. Are gaură dreptunghiulară de aerisire. Faldurile chitonului și himationului sînt agitate de bătaia vîntului. Zeița pășește cu piciorul drept înainte, puțin ridicat și dezgolit în mers. Piciorul stîng se străvede prin chitonul lipit de el.

Pastă cărămiziu-deschis, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,165 m.

Nyke sau menadă ? — În profil, în plină mișcare, cu părul desfăcut, ține în mîna dreaptă o coroniță, din care atîrnă panglici. În mîna stîngă, lăsată în jos, ține un obiect neclar, poate un vas. Îmbrăcată într-un chiton care-i lasă brațul drept gol și îi mulează grațios piciorul, făcînd falduri.

Lipsește partea de jos (puțin din piciorul stîng).

Pastă cărămiziu-deschis ; n-a păstrat urme de vopsea.

Înălțimea, 0,05 ; lățimea 0,03 m.

(38)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

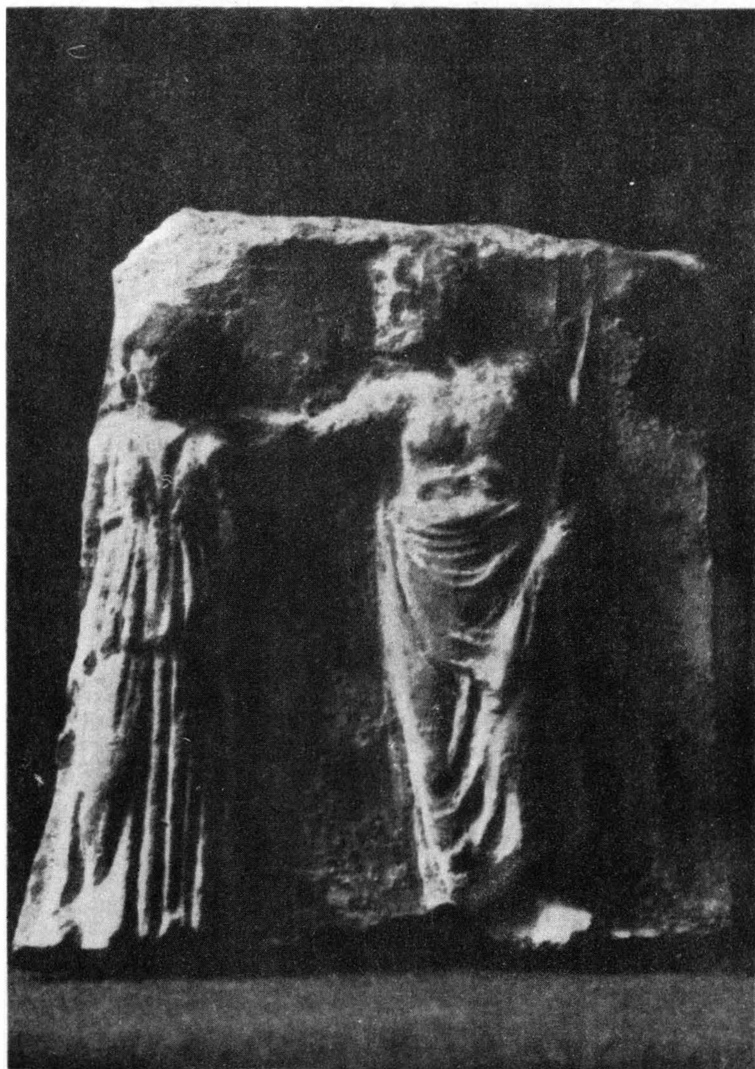
Amymone. basorelief. Nimfa în picioare, cu genunchiul drept uşor îndoit, sprijinindu-se pe stingul. E îmbrăcată cu un chiton fără mîneci, legat mai sus de talie. În mîna dreaptă ţine un vas (hydrie); mîna stîngă, îndoită, este adusă pe umăr.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălţimea, 0,042 m.

40

39

Col. Prof. M. HEROVANU, Bucureşti.

Poseidon şi nimfa Amymone, în scena împăcării. Basorelief fragmentar. Zeul ţine în mîna stîngă tridentul; mîna dreaptă e întinsă, lateral, pe umărul nimfei.

Poseidon, în atitudine de repaos, cu capul întors spre nimfă, este acoperit de la mijloc în jos de un veşmînt căzînd în falduri, din care un capăt este adus pe umărul stîng. Partea de sus a corpului este goală.

Amymone priveşte drept înainte şi îşi ridică mîna spre umărul pe care a pus mîna zeul. În mîna dreaptă ţine probabil un vas, astăzi pierdut. Stă tot în atitudine de repaos, cu piciorul drept puţin îndoit. Este îmbrăcată într-un chiton lung, legat la talie. Sub faldurile moi se ghiceşte genunchiul îndoit. Lipseşte puţin din părul zeiţei.

Pastă cărămiziu-deschis; în păr, urme de culoare albă şi roşu-brun.

Înălţimea, 0.042 m.

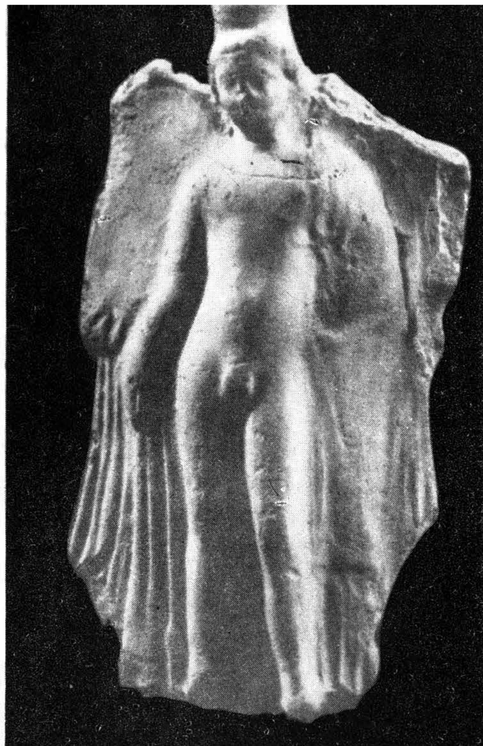
41

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1892.

Eros, **cu aripile deschise. Ține mîna dreaptă pe lingă corp, iar pe cea stingă la spate. Pe cap poartă o cunună. Fața este știrbită. În spate are o gaură pentru agățat.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,10 m.

42

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 14.987.

Eros. **Divinitate in picioare, cu un calathos pe cap. Pe umărul sting se observă veșmintul care cade in falduri pină la picioare. Lucrare îngrijită, detalii anatomice realist prinse.**

Pastă cărămizie, cu urme de culoare albă pe corp și pe aripă.

Înălțimea, 0,11 m : lățimea, 0.59 m.

43

Col E. JEBELEANU, București.

Eros, **gol. Veșmintul ii acoperă doar brațul sting. Cu mina dreaptă ține cutele veșmintului, in felul in care Eroșii funerari țin facla intoarsă. De o parte și de alta a umerilor se văd urmele aripilor mari. Lipsește capul și partea de sus a aripilor. Este reprezentat ca un efeb cu forme lungi și subțiri, in proporțiile căruia s-ar putea recunoaște canonul lui Lysip.**

Piesa este un basorelief-aplică.

Pastă cenușiu-deschis, gălbuie la exterior, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,095 m.

44

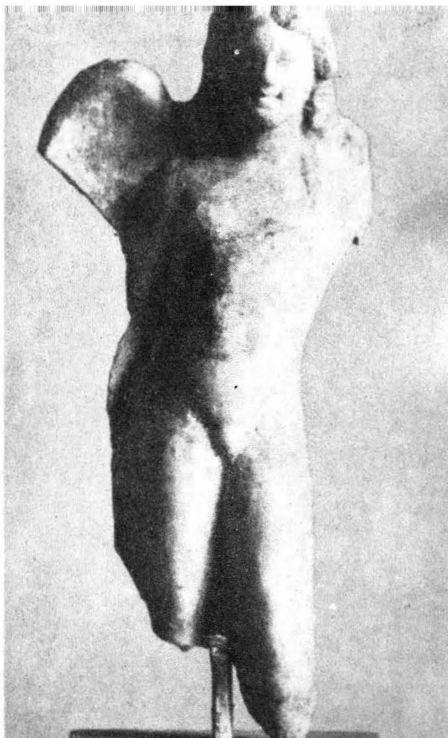

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Eros, **gol. Veșmintul ii acoperă doar brațul sting. Îi lipsește capul. Slab retușat. Spatele plat al acestei aplici are in dreptul omoplaților o gaură de aerisire sau de atirnat.**

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,10 m.

45

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Eros — efeb. Părul lung ii cade pe umeri ; pe cap, calathos. Pe umărul sting se vede urma unui văl care-i acoperea probabil și brațul. Deasupra umărului drept a rămas un fragment de aripă. Capul este ușor aplecat in jos, spre stinga ; buzele, intredeschise, schițează un zimbet vag. Lipsesc brațele, aripa stingă și jumătate din cea dreaptă, piciorul drept de la genunchi, piciorul sting de sub genunchi.

Pastă cărămiziu-deschis, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,12 m.

47

Col. GELLU NAUM, București.

Eros, copil. Cu văl pe cap și cu o tunică scurtă, trecută cruciș peste piept. Capătul din dreapta este ținut cu mîna. Tăietura picioarelor indică poziția de mișcare : tocmai făcea o săritură, cu piciorul drept ridicat. Același lucru indică și privirea atentă, îndreptată in jos. Lipsesc picioarele și aripa dreaptă ; fața este mutilată.

Pastă gălbuie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,08 m.

46

Col. SEVEREANU (la Muzeul orașului București).

Eros — efeb. Cu polos pe cap, cu aripi mari desfăcute, imbrăcat cu o tunică care-i acoperă doar brațul sting. Cu mina dreaptă ține celălalt capăt al tunicii.

Piesa, o aplică, are in spate, in dreptul umerilor, o streașină cu o gaură mică, pentru suspendat.

Pastă cenușie, urme de culoare albă peste tot.

Înălțimea, 0,115 m.

(48)

Col. Prof. M. HEROVANU, Bucureşti.

Attis sau dadofor? Poartă bonetă frigiană. Capul, întors spre dreapta, priveşte în jos. Mai curînd un dadofor decît Attis.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălţimea, 0,046 m.

(49)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Cap de bărbat. Attis? Poartă păr lung, ondulat şi bonetă frigiană. Ochii, adînciţi în orbite, privesc puţin patetic; fruntea are o uşoară umflătură între sprincene; nasul este mare şi drept, gura întredeschisă. Figurina se termină jos printr-o parte lăţită, care ii serveşte drept postament. În spate are o gaură dreptunghiulară de aerisire, iar în creştet una circulară, astupată cu un dop de pămînt ars (poate un rest dintr-o podoabă care lipseşte). Postamentul este spart în dreapta.

Pastă cărămizie; în păr, urme de culoare albă şi roşu-brun.

Înălţimea, 0,125 m.

(50)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Cap de bărbat. Dadofor? Poartă bonetă frigiană. Părul lung, privirea spre dreapta. Statueta este legată de cultul lui Mithras şi reprezintă probabil pe unul din cei doi purtători de faclă (dadofori) care-l întovărăşesc pe zeu la sacrificarea taurului.

În scena sacrificiului, unul dintre dadofori ţine facla întoarsă şi priveşte în jos, simbolizînd frigul şi moartea. Celălalt, care ţine facla drept, simbolizind căldura şi viaţa, priveşte în sus, aşa cum priveşte şi capul de faţă.

Faţa este lovită în două locuri (obrazul sting şi nasul).

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălţimea, 0,046 m.

(51) **Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 1894.**

(51)

Cap de bărbat (Mithras, dadofor sau Attis ?). **Poartă bonetă frigiană cu vîrful intors. Trăsături excepțional de frumoase, de tip asiatic : ochi foarte alungiți, pomeți reliefați, buze foarte accentuate, gura larg tăiată, nasul mutilat.**

Pastă cărămiziu-deschis ; în păr, urme de culoare brun-roșcat.

Înălțimea, 0,105 m.

Col. GELLU NAUM, București.

Cap de hermă **cu zeul Hermes, replică arhaizantă-elenistică, frumoasă, a lui Hermes Propylaios al lui Alcamenes, statuie apreciată și reprodusă in special de regii atalizi din Asia Mică. Nasul puțin rupt.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,054 m.

(52)

53

Col. SEVEREANU (la Muzeul Orașului București).

Priap. Zeul gol, șezind, cu miinile pe abdomen. Capul mare, chel, cu barbă, urechi mari de animal. Zimbet echivoc, subliniat de buzele subțiri.

Pastă galbenă, urme de culoare roșie.

Înălțimea, 0,08 m.

Col. SEVEREANU (la Muzeul Orașului București).

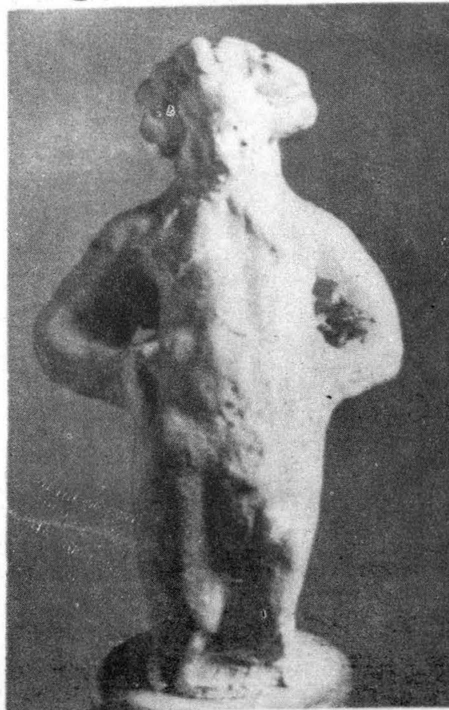
Priap. Lucrat rudimentar. Miinile in șold, abdomenul impins inainte, fruntea foarte bombată, nasul mare și gros; ochii, două adincituri sub arcadele proeminentè, gura abia schițată: barba lungă, despărțită în două, se urcă pe pomeți. Părul dispus ca o coroană în jurul capului. Miinile se lipesc pe șolduri fără nici o diferențiere, picioarele abia se desprind din masa de lut.

Nu este turnat in tipar, ci lucrat cu mina.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,10 m.

54

54

(55)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Pan. Pe un căpăcel rotund, modelat în basorelief, capul divinității, cu părul lung, cu o ghirlandă și cu două cornițe drepte, aurite, deasupra frunții (poate un Pan imberb).

Piesa e prost conservată, fața frumoasă este ștearsă de vreme. Lipsește o treime.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă în păr și în jurul capului și aurie pe cornițe.

Înălțimea, 0,045 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Pan, statuetă fragmentară. Lipsește partea de sus a corpului — cu cap, umeri și brațe — pînă la piept și picioarele mai jos de genunchi. Picioare de capră, acoperite cu blană. Peste mijloc este legat cu o cingătoare, aplicată la retușare, din care un capăt atîrnă pe coapsa stîngă. Cingătoarea, căreia îi lipsește o bucată din față, se întrerupe la spate.

Pastă cenușie la mijloc și cărămiziu-deschis la exterior.

Urme de culoare albă în alveolele care imită blana.

Înălțimea, 0,08 m.

(56)

Col. SEVEREANU (la Muzeul Orașului București).

Pan. În picioare, înfășurat într-o tunică scurtă. Pe capul mare, vîrît între umerii înguști, se văd cornițele (cea din dreapta mai bine păstrată). Picioarele, încălțate cu cizmulițe, sînt rupte deasupra gleznelor.
Figurina are o spărtură în spatele capului.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,09 m.

57

Col. SEVEREANU (la Muzeul Orașului București).

Pan. Stă pe o stîncă. Are picioare de capră, pe care le ține incrucișate. Pe spate, o blană innodată sub barbă. Ține în mina dreaptă naiul, iar in stinga cornul abundenței. Părul este despărțit la mijloc, printr-o cărare. Sînt vizibile cele două cornițe caracteristice. Are mustăți și barbă. Nasul este rupt.
Spatele neted, nelucrat, are un orificiu rotund de aerisire.
Pastă poroasă, cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,21 m.

58

(59)

Col. GELLU NAUM, București.

Cap de Silen. Aplică ornamentală, reprezentind un demon din ciclul lui Hefaistos și un satir cu barbă. Mica din compoziția ceramicii și argila indică proveniența din Asia Mică.

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,103 m; lățimea, 0,10 m.

(59)

(60)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Masca unui Silen. Poartă pe frunte o cunună de frunze de viță. Barbă modelată în șuvițe răsucite și mustăți lungi, lăsate în jos. Reliefurile, slab retușate, apar foarte șterse, fiind și corodate de vreme.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,057 m.

61

Col. E. JEBELEANU, București.

Bust de sirenă cu aripi. Aplică, cu o mică gaură în streașina din spate.
Pastă cărămizie, cenușiu-gălbuie. Urme de alb.
Înălțimea, 0,06 m.

62

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Hydroforă. Se păstrează capul, cu vasul pe creștet. Părul ondulat, lăsat pe umeri, este dat după urechi. Vasul este ținut cu mîna dreaptă. Se mai vede palma și puțin din încheietura mîinii. Capul mic, ținut drept, este puțin rigid. Trăsăturile feței, deși nereliefate, nu sînt lipsite de farmec. Spatele nefinisat, ca și întreaga piesă, au fost lucrate cu oarecare neglijență și neîndemînare, după cum se vede și din mîna grosolană care ține vasul. După stil, aparține sec. V—IV.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,038 m ; lățimea 0,025 m.

63

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Hydroforă. **Figurină fragmentară, cu braţele ridicate în sus. Pe cap, o amforă răsturnată cu gura in jos, sprijinită pe un colac numit de romani „areulum" sau „cesticilus" (în româneşte: oblanic).**

E lucrată grosolan, cu pereţii groşi. Trăsăturile sint neretuşate şi fără relief. Lipsesc 2/3 din corp: în faţă, deasupra sînilor, iar în spate, din talie.

Pastă cărămiziu-deschis-gălbuie, cu urme de culoare albă.

Înălţimea, 0,09 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Dansatoare sau menadă ? **Se păstrează numai capul, cu coroană. Braţul drept este ridicat deasupra capului. În mîna stîngă ţine un obiect, poate un instrument muzical. Capul este aplecat puţin pe spate, într-o atitudine extatică.**

Piesă neproporţionată, lucrată grosolan, dar totuşi expresivă.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălţimea, 0,05 m.

64

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

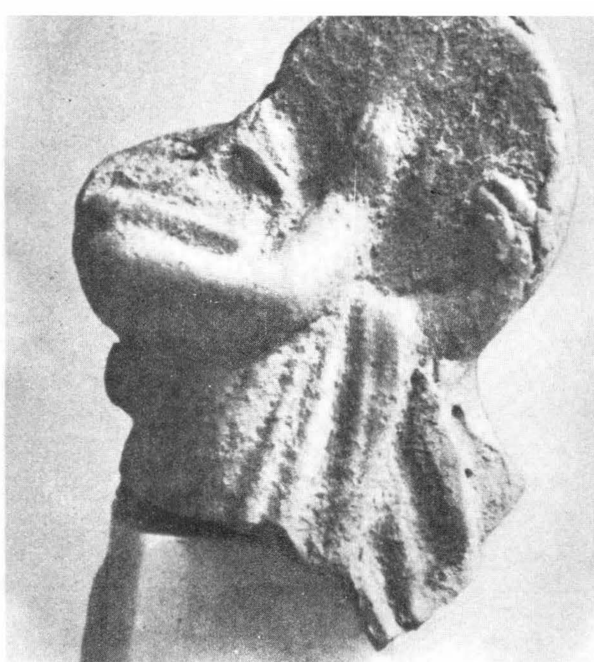
Dansatoare sau menadă ? **Îmbrăcată într-un chiton, legat sub sîni cu o cingătoare lată. Este surprinsă în plină mişcare. Chitonul scurt, lipit de coapse, lasă să se vadă picioarele, desfăcute într-un pas mare. Pe umărul drept s-a mai păstrat un rest dintr-un obiect neidentificat. Lipsesc capul, braţele şi picioarele, mai sus de genunchi.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălţimea, 0,07 m.

65

(66)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Dansatoare. **Statuetă fragmentară. Himationul lasă gol brațul drept și acoperă brațul sting, care ține un instrument. Dansatoarea se acompaniază din tympanon. Piesa este slab retușată, miinile sint grosolan lucrate, dar mișcarea corpului. ușor înclinat pe spate, este destul de firească. Lipsește capul și partea de jos a trupului, de la coapse.**

La spate, o gaură rotundă de aerisire.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,063 m.

(67)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Dansatoare **în mișcare. Se acompaniază din liră. Mișcarea avintată agită faldurile chitonului, din care iese virful piciorului, abia atingind pămîntul. Instrumentul, rudimentar modelat, este ținut in mina stîngă. Cu mina dreaptă dansatoarea atinge coardele. Torsul, și probabil capul, care lipsește, sînt intoarse spre dreapta.**

Are un postament ingust, dreptunghiular.
Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,045 m.

(66)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Fragment **dintr-o statuetă reprezentind o** femeie **care cîntă la harpă. Veșmintul, răsucit, o acoperă de la coapse in jos. In dreapta, harpa inaltă, cu marginea inelată. Lipsește partea de sus a figurii și a harpei.**

Pastă gălbuie, cu urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,11 m.

69

Col. GELLU NAUM, București.

Menadă cu capul dat pe spate, cu mina stingă in șold și cu sinii dezveliți. Pe cap poartă coroană de ospăț. Lipsește jumătatea inferioară a statuetei.

Piesă rudimentar lucrată, cu reliefuri foarte șterse ; poziția capului stingaci redată, prin îngroșarea exagerată a gitului. Miinile grosolan făcute : buclele părului sugerate de niște proeminențe sferoidale, disproporționat de mari.

Spatele, vag modelat, are linia dintre omoplați adincită, pentru a accentua mișcarea violentă.

Pastă gălbuie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Bocitoare ? Fragment dintr-o statuetă cu subiect funerar. Părul, lung; pe cap, o coroană-colac. Mina stingă e adusă la cap, in semn de jale. Fața mutilată. Piesă lucrată cu stingăcie. Brațul și trupul executate cu mina, fără tipar. Jumătatea dreaptă a trupului lipsește.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,085 m.

70

III
E F E B I
FIGURI DE BĂRBAŢI

(71)

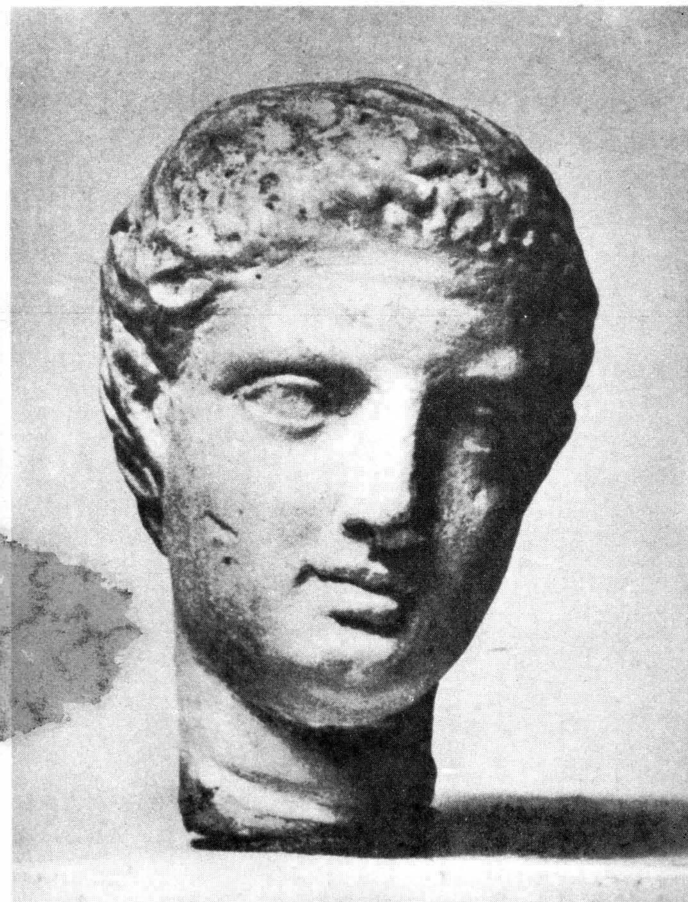
Col. Prof. H. HEROVANU, Bucureşti.

Capul unui tînăr, **desăvirşit executat. Este un exemplar care imită cu succes vreo statuie, probabil de marmură, a unuia din marii sculptori din sec. IV î.e.n.**

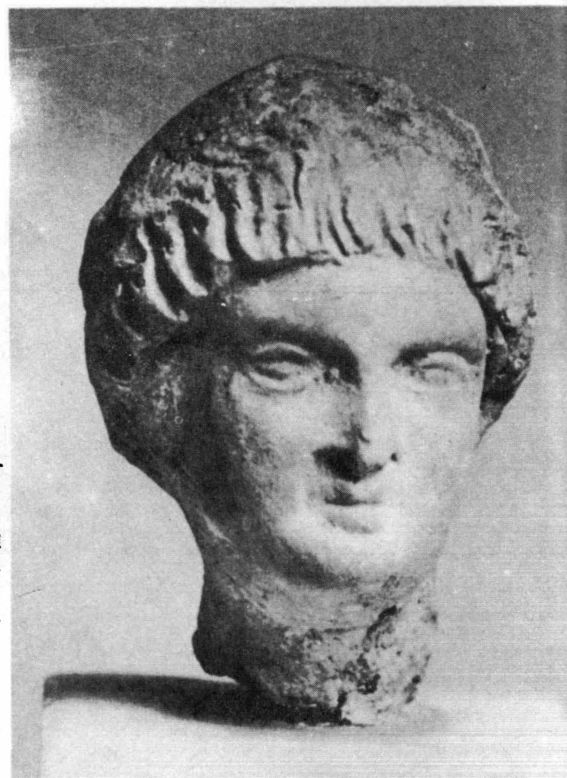
Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă, mai ales in cutele părului.

Înălţimea, 0,017 m; lăţimea, 0,03 m.

(71)

(72)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Efeb. **Capul cu părul ondulat in şuviţe, regulat aşezate de jur împrejur. Trăsăturile retuşate sint feminine; spatele nelucrat.**

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare roşcată in păr.

Înălţimea, 0,04 m.

(73)

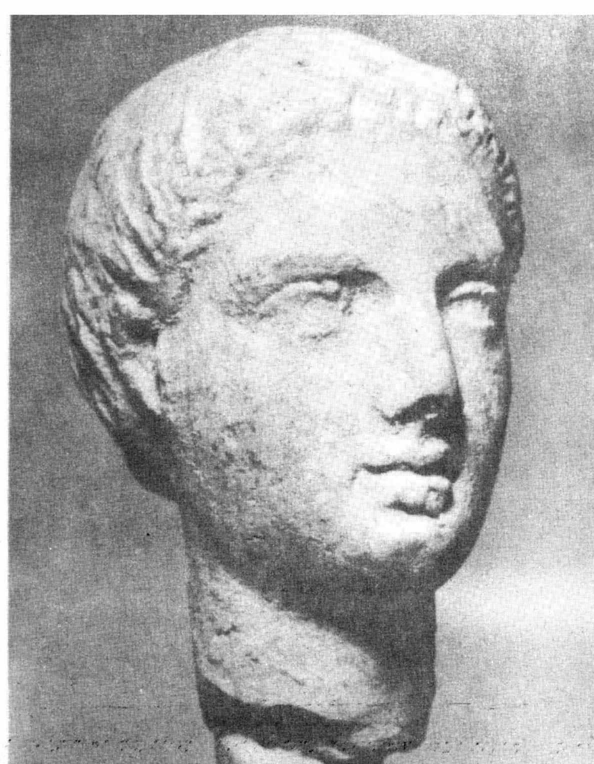
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București,

Efeb? Cap cu trăsături feminine. Spatele, nefinisat, nu poartă nici o urmă de coafură.

Capul, împodobit cu o bandă, are poziția ușor înclinată a capetelor de femei din seria tanagreană. Trăsăturile sînt prost retușate; spatele capului este disproporționat de mare.

Pastă cărămiziu-deschis; în păr, urme de culoare brun-roșcată.

Înălțimea, 0,037 m.

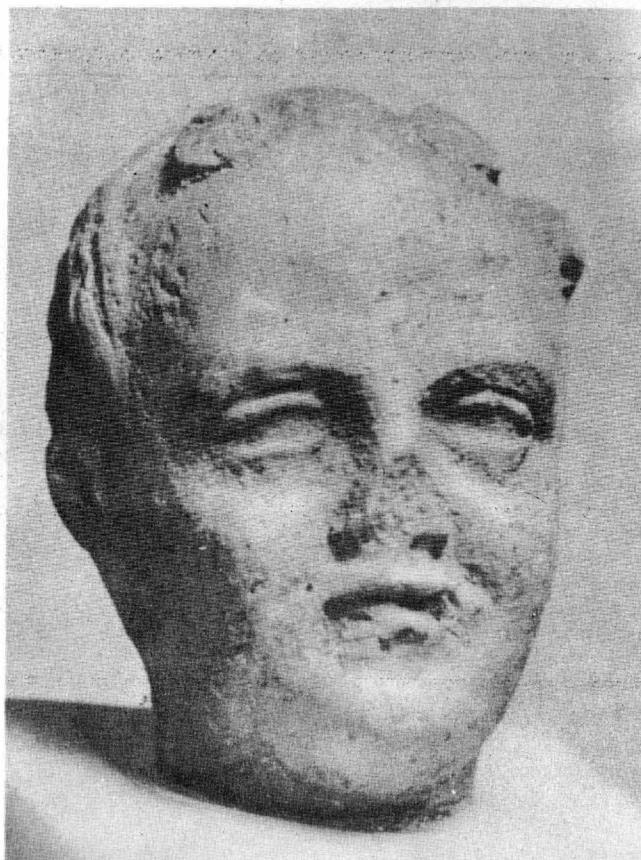
(74)

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1089.

Cap de Efeb. Părul tuns scurt, în bucle scurte pe frunte. Restul capului, în special partea de la ceafă, neîngrijit lucrată. Ochii bine conturați, cu arcadele sprîncenelor proeminente; nasul mare, cu nările umflate; gura adînc tăiată; bărbia scurtă.

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,050 m.

(75)

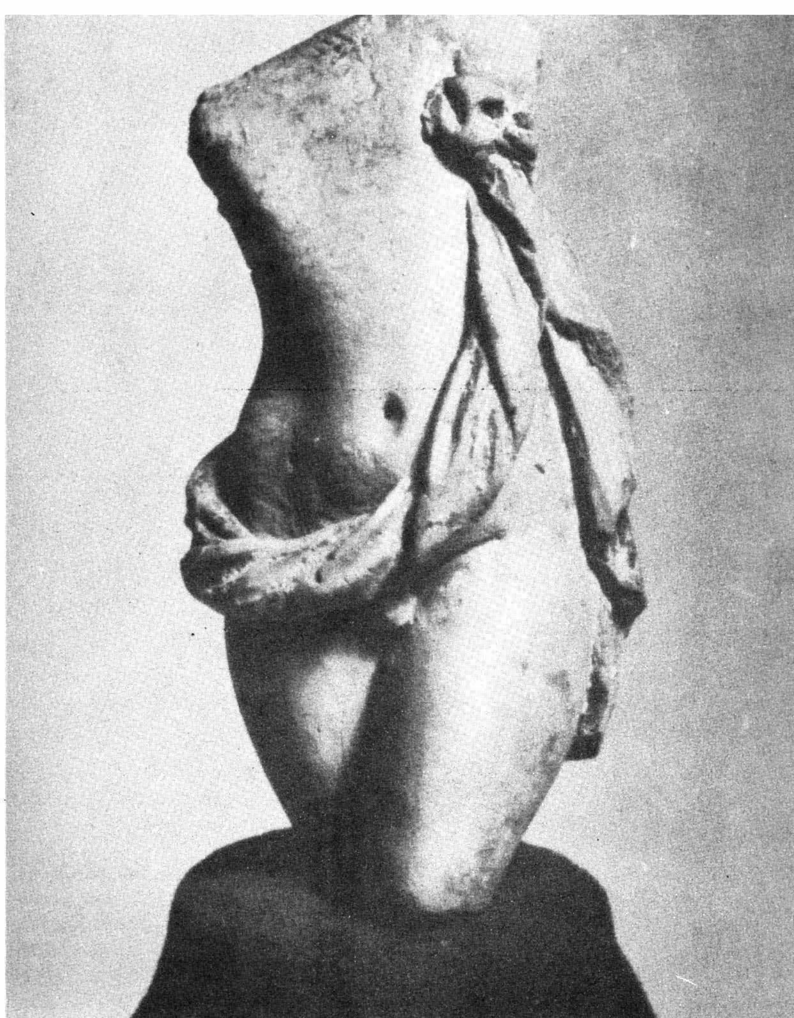
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Efeb. Ar putea fi și Panisc, pentru că se pare că s-ar vedea pe frunte urmele cornițelor.

Ochii figurinei sînt mari și accentuați. Pleoapele, groase, au o deschidere mai mare și mai pronunțată decît la alte statuete de lut ars, dînd impresia că imită o statuie de marmură. Nasul este mutilat.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,044 m.

76

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Hermafrodit. Trupul frumos modelat al unui tînăr cu forme feminine, într-o atitudine de repaus. Pe cît se poate deduce din fragmentul conservat, brațele erau depărtate de corp, dreptul mai mult, stîngul mai puțin. O cingătoare răsucită, legată într-un nod sub brațul stîng, îi înfășoară de jur împrejur trupul gol, coborînd pe șoldul drept. De la nod, atîrnă de-a lungul corpului o coadă lungă, în falduri. Cingătoarea, care este aplicată, a fost finisată și la spate, după cum finisat este și spatele statuetei, căreia îi lipsește capul, brațele de la umăr și picioarele de la genunchi. Nu are gaură de aerisire.

Pastă cărămiziu-deschis; în cutele cingătoarei se păstrează urme de culoare albă.

Inălțimea, 0,085 m : lățimea, 0,04 m.

77

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Hermafrodit ? Tînăr gol, legat peste pîntece cu o cingătoare răsucită și innodată pe șolduri. Picioarele sînt rupte puțin mai jos de încheietura coapselor, permițînd să se vadă poziția lor, care era cea obișnuită, în repaus : dreptul înainte, puțin îndoit, greutatea corpului fiind lăsată pe piciorul stîng. Lipsește capul, gitul și brațele.

Pastă cărămiziu-deschis-gălbuie; urme de culoare albă și roșie la cingătoare.

Înălțimea, 0,105 m.

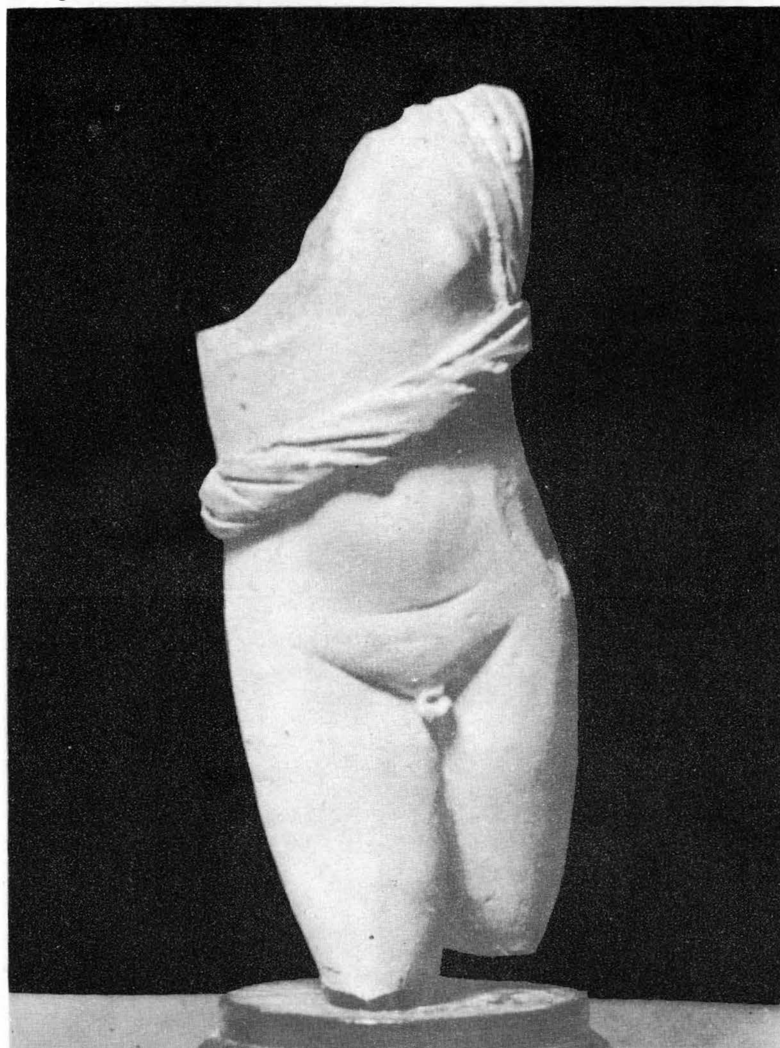
Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța) Inv. 1885.

Hermafrodit. **Statuetă fragmentară, nud cu forme feminine. Tunica, prinsă pe umărul sting, este strinsă și răsucită intr-o cingătoare care trece in diagonală peste mijloc. Lipsește capul, brațele cu pieptul și umărul drept, cum și picioarele de deasupra genunchilor.**

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,145 m.

76

79 **Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.**

Cap de bătrîn, **poate capul unui actor tragic, de un tip neobișnuit și de o expresivitate rar întîlnită la figurinele de lut.**

Retușarea, făcută cu un instrument ascuțit pe pasta încă moale, este foarte accentuată.

Pastă cărămiziu-deschis, aproape galbenă, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,045 m .

IV
FEMEI CU VĂL
CHIPURI DE EXPRESIE

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie, **acoperit cu un văl încrucișat pe umeri și care-i umbrește ochii. Capul, de dimensiuni foarte mici, este aplecat, cu o ușoară tristețe, într-o parte.**

Pe fața neretușată trece alt văl subțire, transparent; abia vizibil.

Piesa este de sine stătătoare, cu partea de jos lățită pentru a-i servi de postament.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,032 m.

80

81

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie, **acoperit aproape în întregime. Fruntea legată cu o bantă lată. Fața, bărbia, gura, nasul, acoperite cu un văl. Pe cap și-a ridicat himationul care stă ascuțit peste coc, ca o glugă. Au rămas liberi doar ochii, care privesc trist — și puțin din păr deasupra frunții. Capul este inclinat și întors spre dreapta, completind expresia tristă a feței.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,035 m; lățimea, 0,02 m.

82

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie, a**coperit cu himationul care se încrucișează sub bărbie. Puțin aplecat pe spate, spre dreapta, capul privește visător in sus. Nasul și gura, coorodate; din spate lipsește 1/3; capul spart și lipit.**

Pastă cărămizie la mijloc și gălbui-cenușiu spre margine; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,045 m.

(83)

(83)

Col. GELLU NAUM, București.

Bust de femeie, frumos drapată intr-un himation care-i acoperă capul, obrazul drept, bărbia și gura. Expresia figurii demnă și gravă. Pe cap poartă probabil o diademă, pe care o ascunde vălul. În spate are o gaură mică, circulară. Lipsește jumătatea corpului de la talie în jos, cum și brațul drept.

Figurina, mai mare decit majoritatea stauetelor, este una dintre piesele frumoase ale coroplasticii.

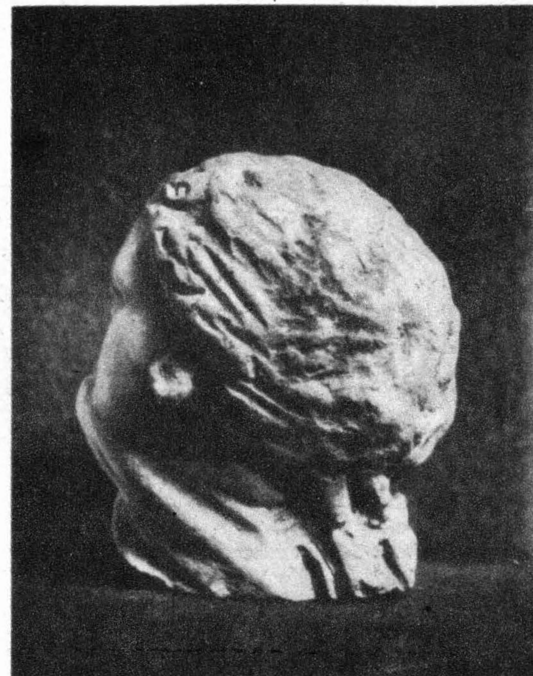
Pastă gălbuie, strat lucios și resturi masive de culoare albă.

Înălțimea, 0,11 m.

84

84

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie, **ingust, cu fruntea inaltă, cu părul ondulat, impletit intr-o coadă lăsată pe spate. Capul se inclină pe umărul drept, cu o grație fermecătoare. Himationul acoperă o parte din obrazul drept și gura. Lipsește nasul intreg.**

Pastă cărămizie ; in păr, urme de culoare roșcată.

Înălțimea, 0,033 m.

85

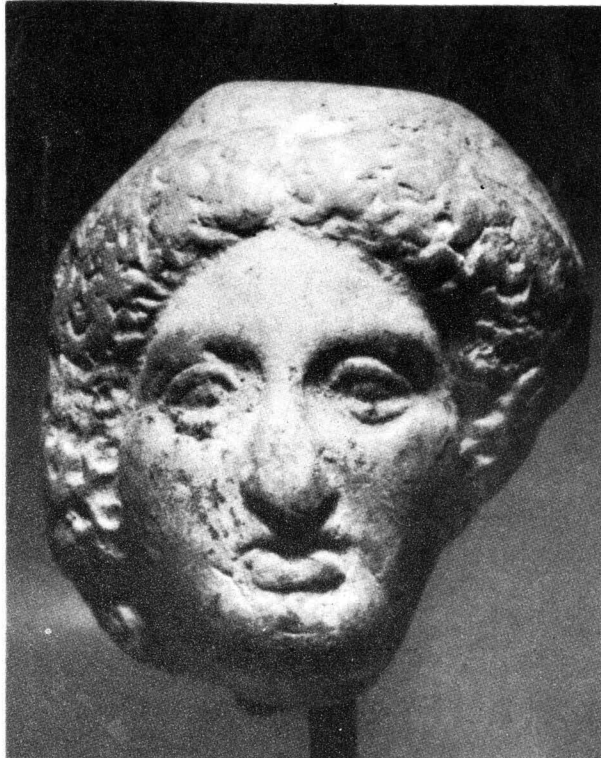

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA. Inv. 1091.

Cap de femeie **imbrobodită strins. În spate, cocul proeminent. Ochii conturați, cu sprincenele și pleoapele trasate. Gura strimbă, probabil pentru a exprima durerea.**

Pastă cărămizie, cu urme de vopsea in pliurile vălului.

Înălțimea, 0,038 m.

Col. I. BĂCĂOANU, (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5298.

Cap de femeie **lucrat fără prea multă grijă. Înainte de ardere a fost turtit pe partea stîngă, incit este asimetric. Părul, împărțit in două la mijlocul capului, este aranjat numai in jurul ovalului feței. În spate, nelucrat. Piesa este spartă mai mult de jumătate.**

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,039 m.

66

87

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie. **Amuletă barbară. Fața, asimetrică, are ochii ca două inele rotunde, inegale; nasul și gura strîmbe, obrazul drept teșit, fruntea acoperită în întregime de păr. În dreapta, modelat fără vre-o intenție precisă. Pe obrazul drept, începind de la ureche, trecind pe bărbie și pierzindu-se apoi spre stînga, o barbă scurtă.**

Amuleta are forma unui cerc neregulat. Sus, în spate, o gaură mică de atîrnat.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,075 m.

88

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie. **Amuletă de proveniență barbară. Părul este indicat prin cîteva linii oblice, de o parte și de alta a obrazului. Fața, asimetrică, are un ochi rotund, iar celălalt alungit, nasul strîmb și fruntea teșită.**

Tot capul este înscris într-un cerc cu marginea neregulată.

Pastă gălbuie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,038 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE, Constanța. Inv. 14709.

Cap de femeie. **Detaliile feței ușor estompate. Părul bine realizat, cu cărare la mijloc. O panglică strînge, deasupra frunții, două bucle.**

Pastă cărămizie, cu urme de vopsea albă.

Înălțimea, 0,048 m.

90

89

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA. Inv. 12364.

Cap de femeie **cu coafura foarte înaltă, peste care trece un văl, căzînd în jos, pe umeri. Fața este tocită.**

Pastă cărămiziu-deschis ; urme de culoare roșiatică.

Înălțimea, 0,062 m; lățimea, 0,03 m.

91

Col. **MUZEULUI DE ARHEOLOGIE, Constanța. Inv. 5324.**

Cap de femeie, **împodobit cu o coroniță în formă de semilună, care în partea de sus are o incizie. Părul, pieptănat cu cărare la mijloc și cu coc la spate. Nasul și gura mult știrbite. În urechi, cercei mari.**

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,04 m.

Col. **MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1087.**

Cap de femeie. **Fața lungă; părul, făcut rulou în jurul frunții, atîrnă peste urechi. Pe cap, o beretă. Partea din spate a figurinei, lipsă.**

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,043 m.

93

92

Col. **MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 4682.**

Cap de femeie. **Trăsături realiste, coafură frumos realizată, cu cărare, acoperită cu văl.**

Pastă gălbuie, cu urme de vopsea roșie.

Înălțimea, 0,053 m; lățimea 0,048 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Amuletă **reprezentînd un** cap de femeie **impodobit cu o ghirlandă de frunze, care nu-l inconjoară complet, ci începe din dreapta, de pe frunte, îngustindu-se în stînga și urmînd conturul amuletei pînă jos. Obrazul drept, mutilat pe alocuri.**

Pe spatele plat se vede restul inelului de ceramică cu care se suspenda amuleta pe piept.

Pastă cărămiziu-deschis ; în adînciturile frunzelor, urme foarte slabe de culoare albă.

Înălțimea, 0,105 m.

94

95

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Amuletă **reprezentînd un** cap de femeie, **deosebit ca tip fizic de celelalte statuete, care — cu toată varietatea de trăsături — redau în marea lor majoritate un tip feminin grecesc. Fața mai mult rotundă, cu pomeții obrajilor proeminenți; nasul, mic, nu este unit cu fruntea într-o linie dreaptă ; ochii mari, puțin triști și depărtați ; gura mică, rotundă, cu buze foarte groase. Pe cap un văl, cu bordură ondulată, care încadrează fața de jur împrejur.**

Pastă cărămiziu-deschis, cu nisip mult ; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,072 m.

(96)

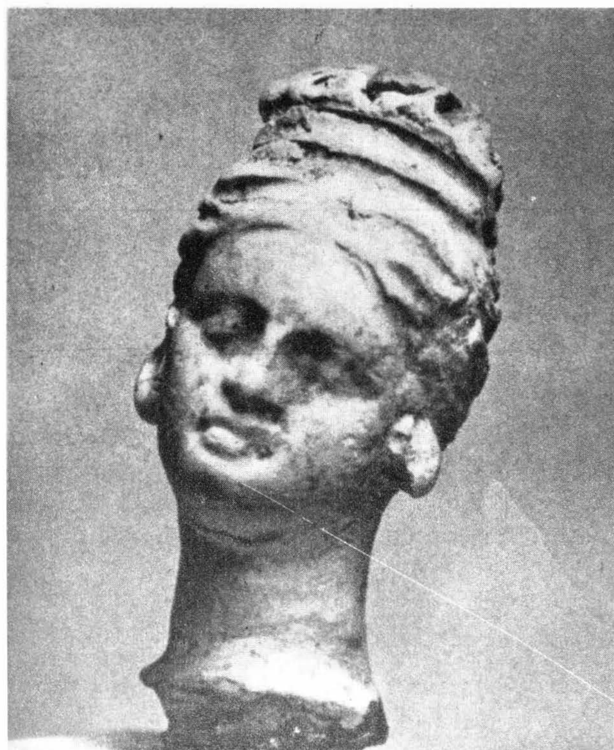
(96)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie, **coafat după moda sec. III, cu părul despărțit în felii late și strînse într-un coc. În urechi, cercei mari, sferici. Fața are o expresie de dispreț și de durere, care nu este comună statuetelor de Tanagra. Părul este finisat în amănunt și la spate. Spatele capului puțin spart.**

Pastă cărămiziu-deschis ; în păr, urme de culoare roșu-brun.

Înălțimea, 0,045 ; lățimea, 0,028 m.

(97)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie, **cu părul ridicat pe creștet și ținut cu o panglică lată. Cercei piriformi în urechi. Piesa slab retușată și nefinisată la spate.**

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,043 m.

V
CAPETE ŞI BUSTURI DE FEMEI

(98)

Col. GEORGE BUZDUGAN, București.

Spre deosebire de majoritatea femeilor reprezentate cu capul gol sau acoperit cu himation, această femeie poartă o bonetă, care-i cuprinde tot părul, lăsindu-l liber numai in față. Marginea bonetei este legată cu o panglică. Capul, înclinat spre stinga, este frumos retușat, cu trăsăturile accentuate. Spatele este lucrat cu grijă.

Pastă cărămizie ; urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,054 m.

(98)

(99)

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Capul acesta, cu trăsături delicate, poate fi al Afroditei, dar poate reprezenta și o femeie oarecare, împodobită de meșter cu o diademă crenelată, din care lipsesc 3/4. Părul, lăsat larg pe timple, este strins la spate in două cocuri. În urechi, cercei sferici.

Pastă cărămiziu-deschis ; in păr, urme de culoare albă și brun-roșcat.
Înălțimea, 0,05 m.

(99)

100

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

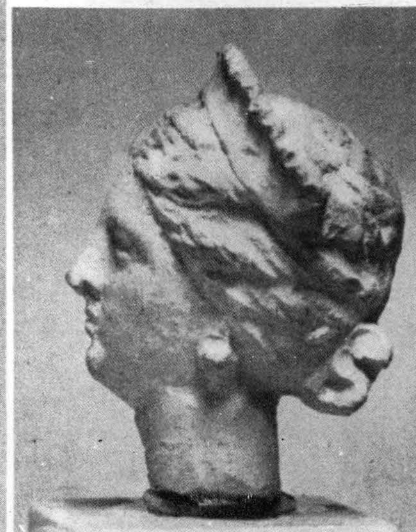
Cap de femeie. Pieptănătură cu două cocuri, ridicate mai sus. Cercei rotunzi. Diademă cu marginea dințată. Lucrarea este finisată și la spate.

Pastă cărămiziu-gălbuie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,06 m.

100

101

101

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de femeie înclinat puțin spre stînga și împodobit cu o diademă ușor crestată pe margine. Părul frumos ondulat, puțin umflat în părți, pe urechi, apoi strins într-un coc dublu, depărtat de git. În urechi, cercei sferici. Diadema are marginea ruptă în dreapta.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,05 m.

102

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap **inclinat ușor spre stinga. Coroană subțire pe frunte, de sub care cad pe urechi bucle ondulate. La spate, nimic.**

Pastă cărămiziu-gălbuie.

Inălțimea, 0,04 m.

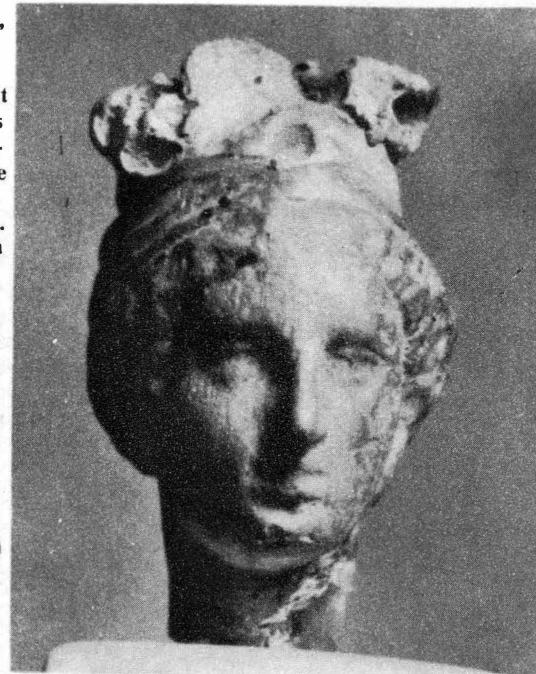
Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Cap de fată **tinără, cu tot părul ridicat in creștet și adus sub o basma, care se incrucișează deasupra frunții și se innoadă la spate.**

Piesă puțin ștearsă de vreme.

Pastă cărămiziu-deschis; fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

103

104

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap **coafat cu două cocuri separate și lăsate jos pe git. Pe cap, o diademă cu alveole mici, rotunde. În urechi, cercei sferici.**

Pastă cărămiziu-gălbuie, urme de culoare albă pe față.

Înălțimea, 0,06 m.

(105)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie, **prezentat frontal, cu părul adunat la spate in două cocuri. Este impodobit cu o diademă, din care n-au mai rămas decit două aripioare mici, deasupra urechilor. În urechi, cercei sferici, auriți. Partea din mijloc a diademei lipsește.**

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă pe față, roșu-brun în păr și auriu pe cercei.

Înălțimea, 0,065 m.

(104)

(106)

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap **cu plete lungi, drepte, căzind pe umeri in linii orizontale. Stil egiptean. Lipsește spatele capului.**

Pastă gălbui-cenușie, cu urme de alb.

Înălțimea, 0,04 m.

(107)

(107)

(107)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie, **pieptănată cu un coc lat, desfăcut, adăugat la retușare. În jurul capului, o panglică care se pierde sub coc. În urechi, cercei mari, piriformi. Un zîmbet vag pe figură. Piesă foarte frumos finisată și la spate. Vîrful nasului puțin erodat.**

Pastă cărămiziu-deschis: in păr se văd resturi de culoare albă și brun-roșcată.

Înălțimea, 0,06 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Capul unei femei **elegante, pieptănată cu cărare la mijloc. Părul, adunat in virful capului, este fixat cu o panglică de sub care ies către tîmple bucle frumos ondulate. La spate capul este acoperit cu o basma așezată in falduri largi. In urechi, cercei rotunzi. Nasul mutilat. Spatele este finisat.**

Pastă cărămizie, urme de culoare albă și roșu-brun in păr.

Înălțimea, 0,055 m.

106

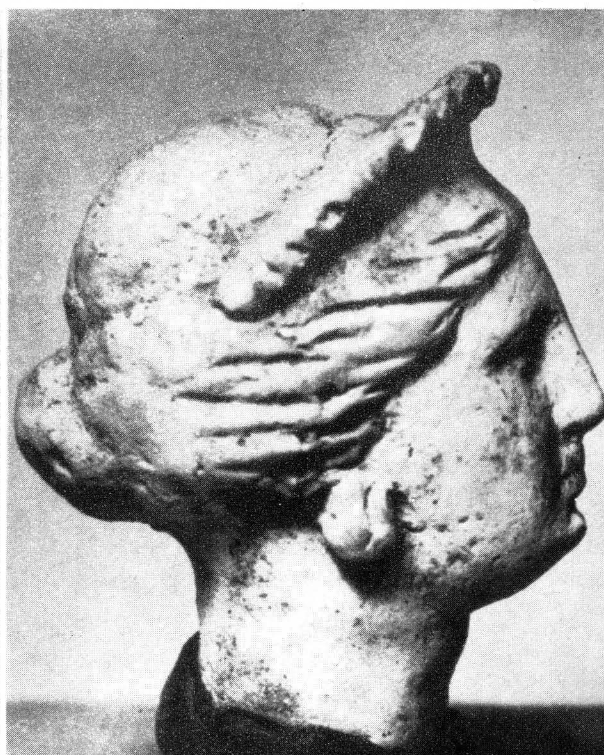

108

109

109

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie **cu o coroană mărunt crenelată, așezată pe părul pieptănat simplu, cu cărare la mijloc, și strins la spate intr-un coc. În urechi, cercei rotunzi.**

Spatele este lucrat, fără să fie insă finisat in amănunt.

Pastă cărămizie, urme de culoare brun-roșcată in păr.

Înălțimea, 0,045 m ; lățimea, 0,03 m.

(110)

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de femeie. Părul, strîns la spate, este legat cu o panglică înnodată la mijloc, deasupra frunții. În urechi, cercei mari, în formă de cerc plin.

Capul are o gaură pătrată la spate și una circulară în creștet, folosind la aerisire. Cea din spate folosea și pentru a atîrna figurina în perete. Piesa este slab retușată. Gîtul este spart.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,15 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Jumătatea anterioară a unui cap de femeie, din care lipsește o parte din obrazul drept și părul de pe tîmple. Părul este legat cu o panglică, innodată la mijloc. Capul, prezentat frontal, are trăsăturile frumoase și bine retușate.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,085 m.

(111)

(111)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap frumos, înclinat puțin spre dreapta și lăsat cu grație pe spate. Părul, frumos modelat și la spate, era strîns într-un coc rămas neexecutat, dar al cărui loc, anume lăsat, se vede. Între tîmple, o panglică groasă, aparentă numai pe creștet, restul fiind ascuns în păr. În urechi, cercei mari, scobiți la mijloc. Vîrful nasului este puțin deteriorat.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă pe față și brun-roșcat în păr.

Înălțimea, 0,055 m.

112

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Piesa, întreagă, reprezintă un bust de femeie, pînă la umeri. Părul, strîns pe lîngă tîmple, coboară pe gît și pe umeri, în șuvițe ondulate. Pe creștet se vede o panglică. Femeia privește drept înainte, cu expresia senină și imperturbabilă a zeilor.

Figurina este goală în interior. La spate, o gaură dreptunghiulară de evaporare. În vîrful capului, altă gaură, mai mică, circulară.

Piesa este spartă și lipită în mai multe locuri. La spate lipsește un fragment foarte mic.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,15 m.

114

113

Col. GEORGE BUZDUGAN, București.

Jumătatea anterioară a unui cap de femeie, cu părul strîns spre spate și cu o bantă lată, dar foarte scurtă, pe creștet. Capul neterminat, în curs de retușare. Un singur cercel în urechea dreaptă, care pare masiv, din cauza ovalului plin al feței și al gîtului gros.

Pastă cărămiziu-închis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Capul unei femei. **Părul, bogat, este strins intr-un rulou larg: pe cap, o panglică care dispare in păr, deasupra timplelor. În urechi, cercei, care au la mijloc o scobitură. Fața, bine retușată, are o expresie puțin gravă. Nasul este rupt.**

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,055 m.

(115)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie, **cu părul strins pe lingă timple intr-un rulou larg. O panglică se pierde sub păr, deasupra urechilor. Lucrarea este finisată la spate. Virful nasului este rupt.**

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă și, in păr, brun-roșcată.

(117) **Înălțimea, 0,045 m.**

(116)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap **grațios, pieptănat cu cocul obișnuit. Un rulou ingust se oprește in dreptul timplelor. În urechi, cercei mari, sferici. Virful nasului este rupt.**

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă sau, în păr, brun-roșcată.

Înălțimea, 0,055 m.

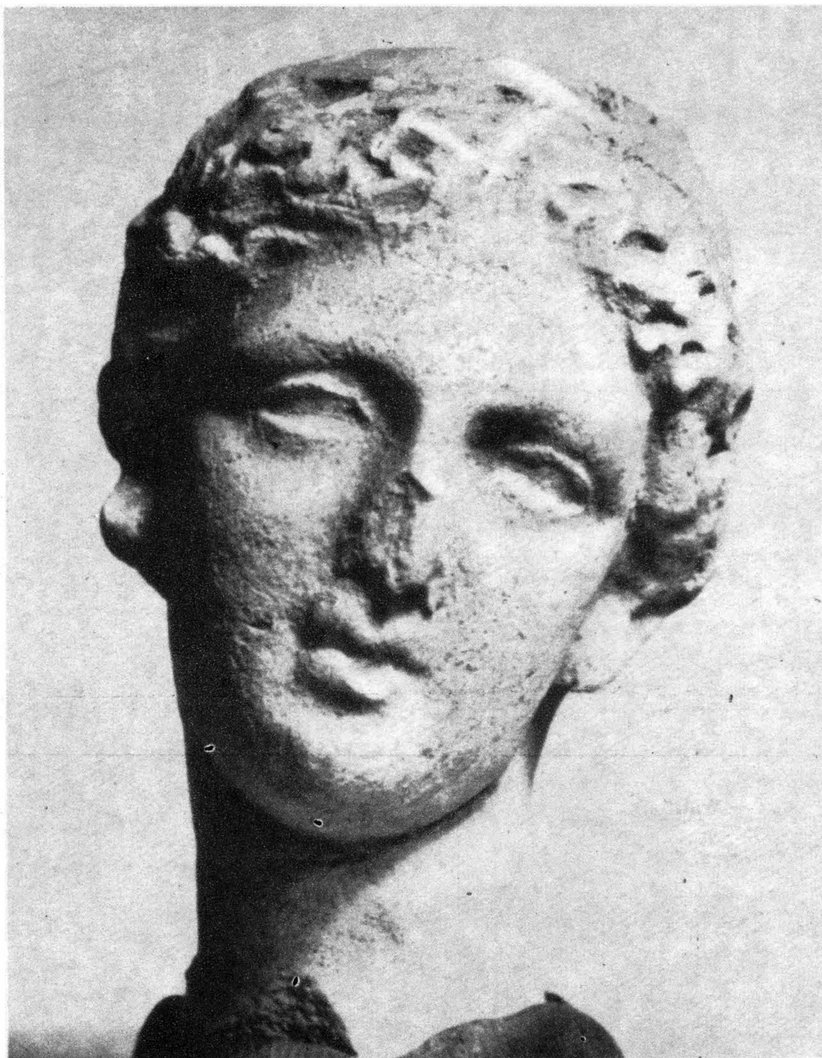
118

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap frumos de femeie, tipic tanagrean. Părul, ondulat, este strins la spate. Pe creștet, o bantă. În urechi, cercei. Capul este ușor inclinat spre stînga, într-o atitudine grațioasă și visătoare. Vîrful nasului mutilat.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

119

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1889.

Cap de femeie cu părul lăsat pe urechi. Pe frunte, o panglică lată.

Execuție slabă, stingace. Nasul mutilat.

Pastă cărămizie, urme de culoare brun-roșcată in păr.

Înălțimea, 0,04 m.

120

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de fată tînără, cu părul bogat ondulat, acoperind mult urechile. În creștet, strîns cu o panglică.

Trăsături frumoase și bine retușate. Spatele capului, slab și neglijent modelat. Vîrful nasului rupt în dreapta.

Pastă de culoare deschisă, puțin cenușie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,063 m.

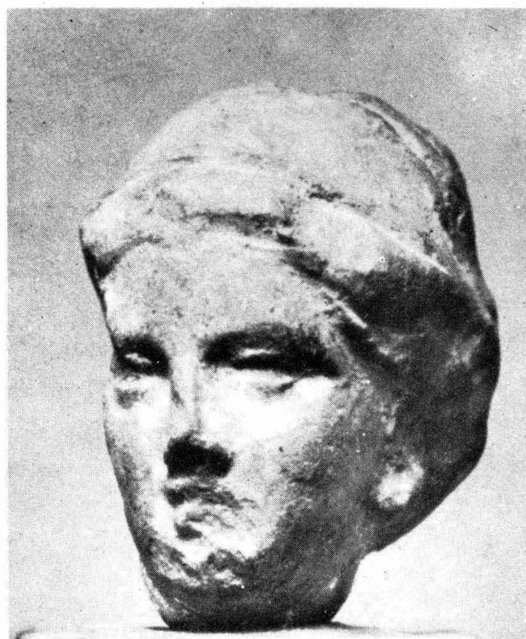

Col. VLADIMIR COLIN, București.

Cap de femeie, pieptănată fără coc, cu părul strîns la spate și legat cu o panglică foarte lată, care se pierde deasupra tîmplelor. În urechi, cercei. Nasul și bărbia sînt puțin mutilate. Spatele e nefinisat.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,045 m.

121

122

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie tînără, cu părul strîns într-un fel de rulou și legat cu o panglică lată. Trăsăturile delicate ale zeiței sînt bine retușate.

Pastă de culoare deschisă, slab cenușie ; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,043 m.

123

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap aplecat spre dreapta, legat cu o panglică lată. Coc la spate. În urechi, cercei aplatisați.
Pastă gălbui-cenușie ; in păr, argintie.
Înălțimea, 0,045 m.

124

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap feminin, legat cu o panglică. Părul, ondulat, pieptănat cu cărare la mijloc pînă la ceafă, acoperă urechile. La ceafă este strins intr-un rulou larg.
Pastă cenușie sau, in păr, roșie.
Înălțimea, 0,05 m.

125

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie, cu părul strins la spate în două cocuri mici, apropiate. Modelat doar in față, de jur imprejurul obrazului. Cocurile, modelate și ele, au fost aplicate după scoaterea capului din tipar. În urechi, cercei sferici.

Fața, ușor prelungă, are trăsăturile retușate.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă, sau, în păr, brun-roșcată.

Înălțimea, 0,04 m.

126

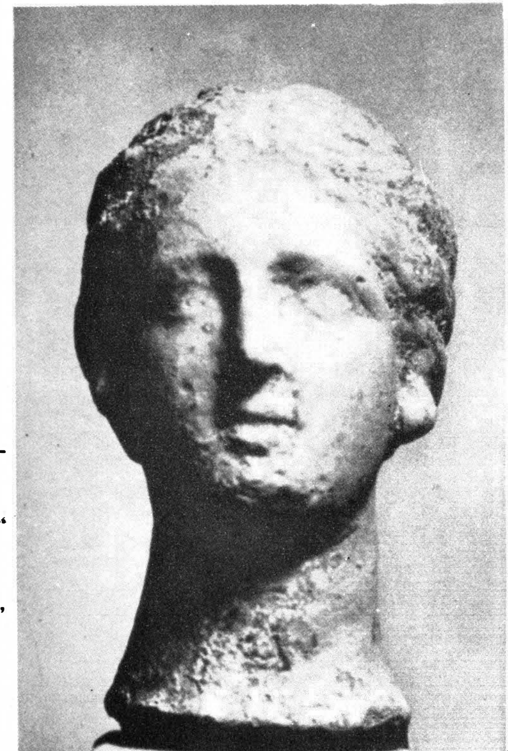
Col. VLADIMIR COLIN, București.

Cap de femeie pieptănat simplu, cu cărare la mijloc și cu coc. Fața are trăsături frumoase, retușate. Nasul e puțin mutilat. Spatele este finisat.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă; in păr, brun-roșcat.

Inălțimea, 0,06 m.

127

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie. Coafură „pepene" cu coc. În urechi, cercei.

Spatele este finisat.

Pastă cărămiziu-deschis-gălbuie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,10 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap **inclinat spre stinga. Părul in şuvițe subțiri, strinse intr-un coc mic; in urechi, cercei.**

Nasul rupt.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,048 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de statuetă. **Coafură „pepene". În urechi, cercei mari, sferici.**

Lucrarea este finisată și la spate.

Nasul puțin mutilat.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare brun-roșcată în păr.

Înălțimea, 0,054 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de femeie. **Coafură „pepene". Figura puțin deteriorată la față. Pereții figurinei foarte groși.**

Pastă gălbuie-albicioasă.

Înălțimea, 0,045 m.

130

131

Col. VLADIMIR COLIN, București.

Cap de femeie, **intors puțin spre stînga. Părul pieptănat în șuvițe late (coafură „pepene") și strîns la spate intr-un coc. Piesa, mișcată probabil la scoaterea din tipar, are trăsăturile puțin strîmbate.**

Este finisată la spate.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă și, în păr, roșu-brun.

Înălțimea, 0,05 m.

(132)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap frumos de femeie. Din părul strîns pe lîngă timple, coboară pe git două șuvițe ondulate.

În creștet, jumătate dintr-o gaură mică, circulară.

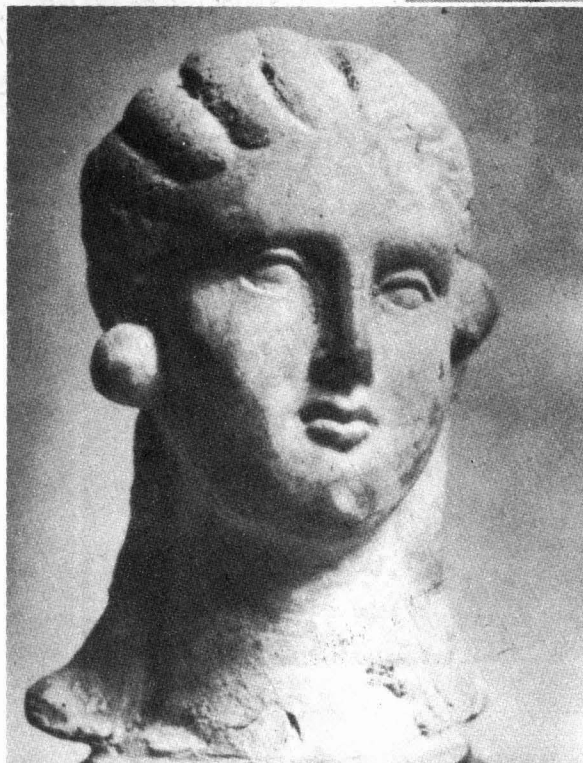
Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,09 m.

(132)

(133)

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Cap de femeie cu părul strîns la spate, despărțit în șuvițe egale, din care două coboară pe git. Cercei imenși, sferici, așezați asimetric. Trăsăturile sînt foarte nete, regulate și frumos retușate, dar cu o asimetrie : obrazul sting este mai îngust, conturind un oval dulce. Partea dreaptă este mai lată și puțin deformată, ca o umflătură. Gîtul, foarte gros, dă întregului cap un aspect masiv.

Pare să fi fost un cap de sine stătător (marginea de jos a gîtului e puțin evazată și finisată) copiat după o statuie de marmură.

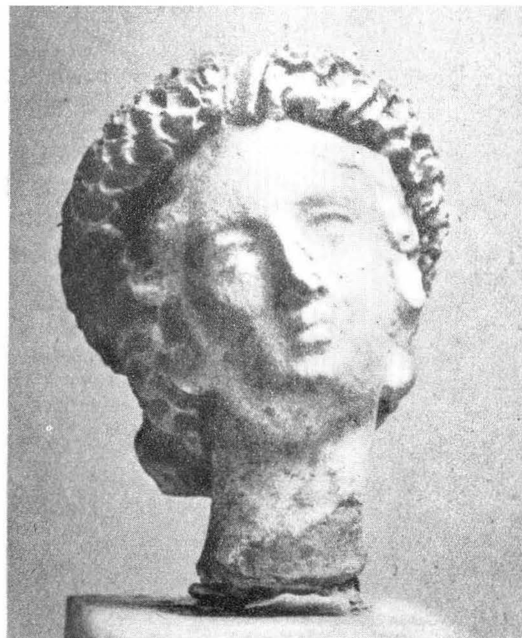
Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare brun-roșcată în păr.

Înălțimea, 0,07 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie, pieptănat cu un coc lăsat jos pe gît și împodobit cu o coroniță de frunze de iederă, din care n-au mai rămas decit două frunze late in stinga, deasupra urechii și un bob in vîrful capului. Capul este legat cu o panglică, care se pierde sub părul de pe tîmple. În urechi, cercei mari, sferici.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă, Înălțimea, 0,044 m.

135

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

135

Cap de femeie, lăsat visător pe spate și puțin spre dreapta. Părul este pieptănat cu două cocuri mici. Pe cap, coroană-colac. În urechi, cercei sferici.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă și roșie, iar în păr, brună.

Înălțimea, 0,06 m.

134

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap inclinat puțin spre dreapta, cu un zimbet abia schițat pe buzele intredeschise. Se poate observa o particularitate : în loc să păstreze linia dreaptă a nasului grecesc, meșterul a făcut o scobitură sub frunte și a tras virful nasului în sus, făcîndu-l aproape cirn.

Părul este adunat la spate intr-un coc lat. De o parte și de alta a capului se văd frunzele coroniței de iederă. cum și panglica de legătură pe mijloc. La spate, părul este neglijent lucrat, nefinisat. Trăsăturile feței, inclusiv neregularitatea nasului, sint puțin strimbate.

Din coroniță lipsesc frunze, poate și boabe.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m ; lățimea, 0,035 m.

136

137

137

Col. GEORGE BUZDUGAN, București.

Cap de femeie, înclinat spre stinga, cu trăsăturile șterse, neaccentuate. Din coronița de iederă au rămas doar cele două boabe așezate simetric, de o parte și de alta a cărării. cum și cîte o frunză deasupra urechilor. Părul, strîns într-un coc larg care atîrnă greu pe git, este finisat și la spate, dar, ca și restul piesei, a rămas neretușat.

Nasul puțin spart în dreapta.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă și, în păr, brun-roșcat.

Înălțimea, 0,037 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie aplecat ușor spre stinga. Coroană-colac. Părul este adunat la spate sub o bonetă. În stinga, deasupra urechii, se vede urma unei coronițe de iederă. În urechi, cercei rotunzi, cu mijlocul scobit.

Virful nasului erodat.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,055 m : lățimea, 0,042 m.

138

138

139

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de femeie. Părul pieptănat in cute ondulate, cu cărare la mijloc, este strins pe git în două cocuri mici. Pe cap se văd urmele coroniței de frunze de iederă. Spatele e nefinisat.

Virful nasului este puțin erodat.

Pastă cărămiziu-deschis, urme slabe de culoare albă, pe față și în păr.

Înălțimea, 0,082 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Capul ușor înclinat spre stînga al unei femei, pieptănată cu coafura „pepene". Din coroniță se mai vede în dreapta o frunză și două boabe aurite.

Trăsăturile sînt foarte frumoase și bine retușate. Lucrarea este finisată și la spate.

Lipsesc frunze din coroană.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă pe față, brun-roșcată în păr și aurie pe bobițe.

Înălțimea, 0,085 m.

140

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap feminin. Tînără, poate o adolescentă. Un colac gros este așezat pe coafura care nu se vede decît la tîmple și care este mult împodobită cu fructe și frunze de iederă. De sub colac se văd cel puțin încă două mere. La stînga, încă două fructe, care nu par a fi tot mere. Nasul este mai gros și mai puțin drept decît deobicei. Nici buzele nu sînt cărnoase și arcuite, ca în alte cazuri.

Pastă gălbuie-cenușie.

Înălțimea, 0,04 m.

141

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie tînără, întors grațios spre dreapta. Pe cap, o coroană-colac mare, a cărei structură este foarte clară. Părul, ondulat, lăsat în jos pe urechi și modelat în șuvițe, care converg pe creștetul capului. Lucrarea este finisată și la spate.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă în alevolele coroanei și pe față.

Înălțimea, 0,05 m.

142

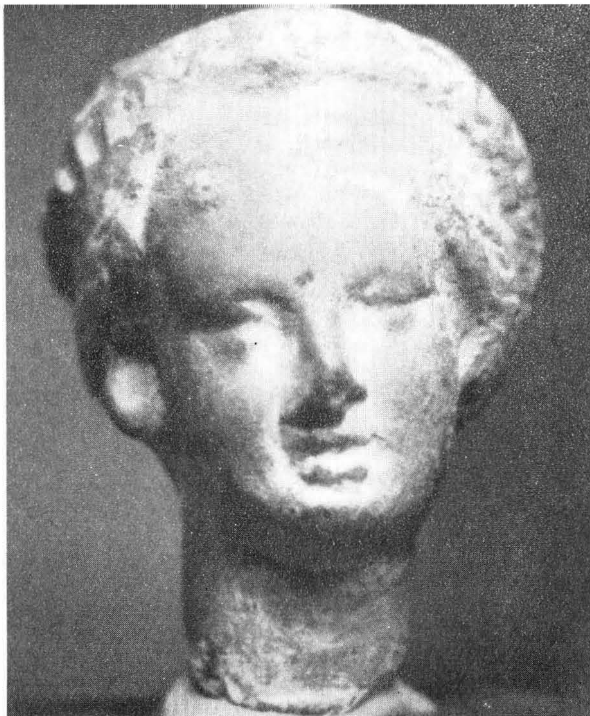
Col. E. JEBELEANU, București.

Cap cu o bogată coroană, formată din șuvițe împletite. Este ușor aplecat pe spate și spre dreapta. Fruntea înaltă, gîtul înalt. Cercei alveolari. Lipsește cercelul stîng. Vîrful nasului este rupt.

Pastă gălbuie-cenușie.

Înălțimea, 0,05 m.

143

144

Col. GELU NAUM, București.

Cap de femeie. Figură mai sobră, fără podoabe, fără cercei. Boneta terminată la spate cu un vîrf ascuțit. E neretușată și foarte erodată de vreme. Marginea bonetei ruptă în stînga. Bărbia lovită.

Pastă gălbuie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,045 m.

145

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Cap de femie, neretușat. Pieptănătură cu coc. Se văd urmele unei coronițe de iederă din care a mai rămas o frunză în stînga. În urechi, cercei mari, sferici. Gîtul este lung și gros.

Spatele sumar lucrat.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare brun-roșcată în păr.

Înălțimea, 0,05 m.

(146)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap prelung, cu nasul ușor acvilin. Părul pieptănat cu coc. Coroana de iederă, sumar redată, are două fructe așezate pe capetele panglicii de pe mijlocul capului și cite o frunză deasupra urechilor. În urechi, cercei cu scobitură.

Lucrare finisată și la spate.

Pastă cărămiziu-inchis, foarte puține urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,045 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de femeie lăsat pe spate, cu privirea indreptată in sus, intr-o atitudine extatică. Un fel de pălărie, a cărei bordură formează o coroană-colac, dă figurii o excepțională eleganță, mai ales privită din profil (147 b.). Părul, ondulat ușor, umflat pe timple, este strins la spate într-un coc.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă in păr și mai ales pe coroană.

Înălțimea, 0,05 m.

(147)

(147)

GIE Consatnța. Inv. 5292.

Capul fragmentar al unei statuete, descoperit la Mangalia in 1959, cu prilejul unor săpături edilitare. A fost intregit in laboratorul Muzeului din Constanța.

Expresie și execuție simplă, care se depărtează de epoca elenistică.

Pastă cărămizie, cu urme de vopsea albă.

Înălțimea, 0,047 m.

148

149

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 4684.

Cap de adolescentă, cu părul buclat, lăsat în părți. Pe frunte, coroană cu două fructe. Expresia figurii tinerească, cu un surîs luminos.

Pastă curată, urme de vopsea albă pe gît și pe păr.

Înălțimea, 0,035 m.

150

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Un cap (jumătatea anterioară) neobișnuit de mare, de proporțiile unui cap de statuie. Foarte frumos executat, dar foarte prost conservat (lipsește aproape jumătate din figură). În colțul care mai păstrează un rest de păr, se văd urmele unei cununi de frunzulițe, înguste, lanceolate (poate de laur).

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,16 m.

151

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie cu o coafură inaltă, neobișnuită. Părul, despărțit la mijloc de o cărare, este pieptănat în șuvițe curbe, regulate, înșirate orizontal de o parte și de alta a capului, acoperind și urechile.

Totul, pe fondul unei coroane plasată in al doilea plan. Trăsăturile sînt neretușate: ochii abia lasă să se vadă privirea indreptată in sus. Gura este ușor intredeschisă.

Spatele, drept, este nelucrat.

Pastă cărămizie cu mult nisip, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0.035 m.

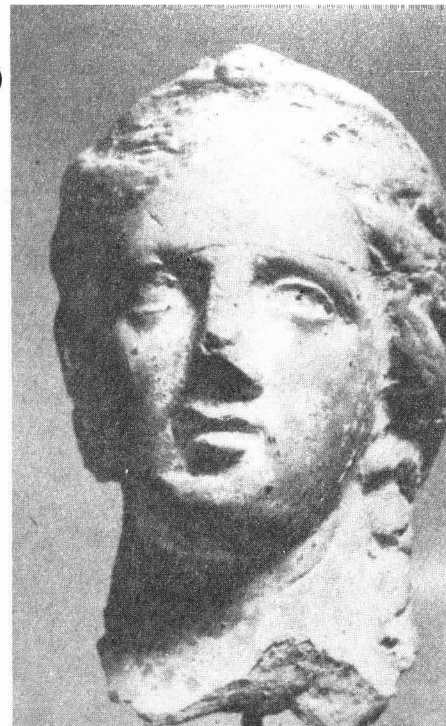
152

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 5345.

Cap de femeie. Pe cap o diademă ușor crestată în partea de sus, care, în dreptul urechilor, intră în părul coafat cu grijă și strîns într-un coc, în partea dreaptă. În urechi, cercei. Nasul și obrazul stîng sînt împărțite în două printr-o crăpătură.

Pastă cărămizie, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,052 m.

153

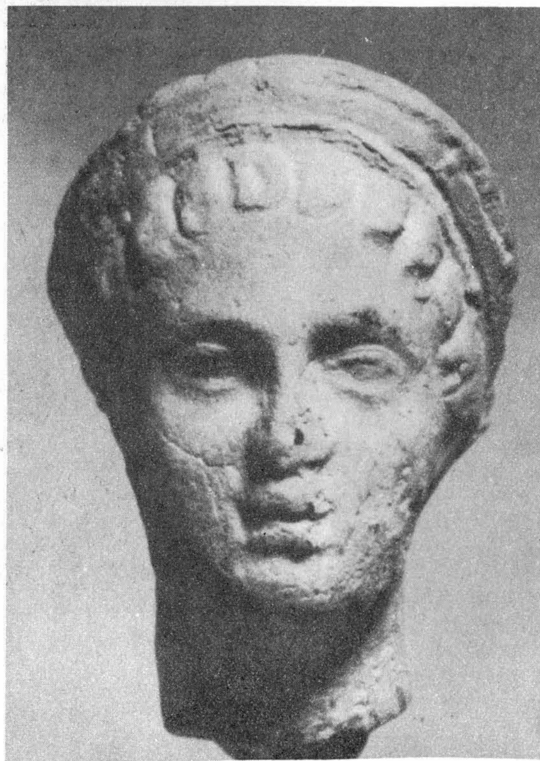
Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 14755.

Cap feminin, de dimensiuni mijlocii, reprezentînd jumătatea din față a tiparului, spatele fiind lipsă. Părul pieptănat cu cărare. Deasupra frunții, coroană simplă. Gît înalt, puternic, gură senzuală.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă pe față.

Înălțimea, 0,012 m.

154

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 4690.

Cap feminin, cu trăsături frumoase, realiste. Privirea mîndră. De sub coroană ies prelungiri de formă regulată, simetric distanțate între ele și care acopăr toată fruntea. Nu putem crede că este o formă a coafurii, ci mai curînd o căptușeală a coroanei, servind de protecție capului.

Pastă roșcat-cărămizie.

Înălțimea, 0,039 m.

155

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 4685.

Cap de fată tînără, cu o fizionomie deosebită de a figurilor elenistice obișnuite. Pe cap, rulou. Gura vizibil întredeschisă, bărbia suptă, pomeții proeminenți, nasul ușor turtit, ochii alungiți. Fața rotundă — nu alungită — plasează această figură, luminoasă și nobilă, într-o categorie aparte.

Pastă cu mult nisip. Pe cap, în creștet, urme de vopsea roșie.

Înălțimea, 0,048 m.

156

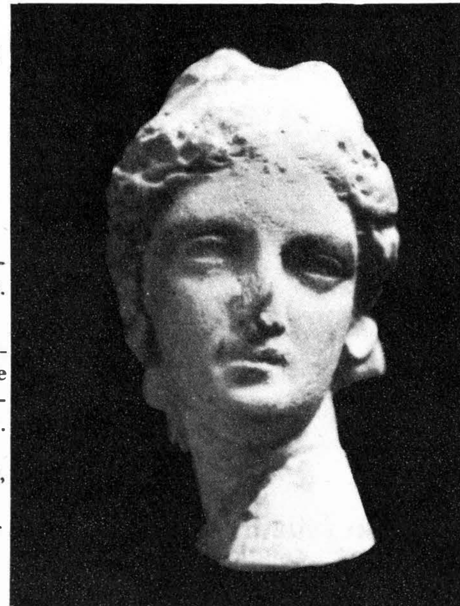
Col. Prof. M, HEROVANU, București.

Cap de femeie cu părul strins pe lingă timple și legat cu o panglică. Piesă neretușată.

Lipsește partea de jos a figurii, cu gura și bărbia.

Pastă cărămiziu-inchis.

Înălțimea, 0,035 m.

157

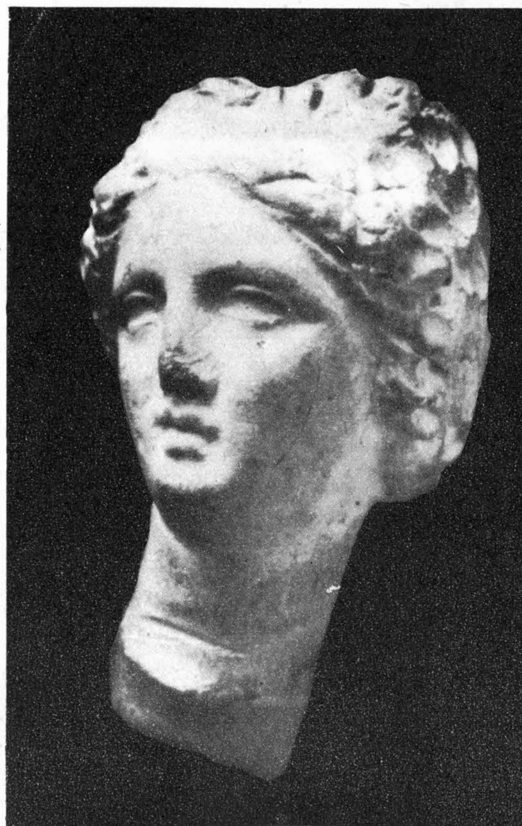
Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1888.

Cap de femeie. Părul, despărțit printr-o cărare adîncă, este coafat pe toată suprafața capului, fiind strins într-un coc. Cercei proeminenți.

Partea din față a gîtului, ruptă.

Pastă de culoare cărămiziu-gălbuie.

Înălțimea, 0,053 m.

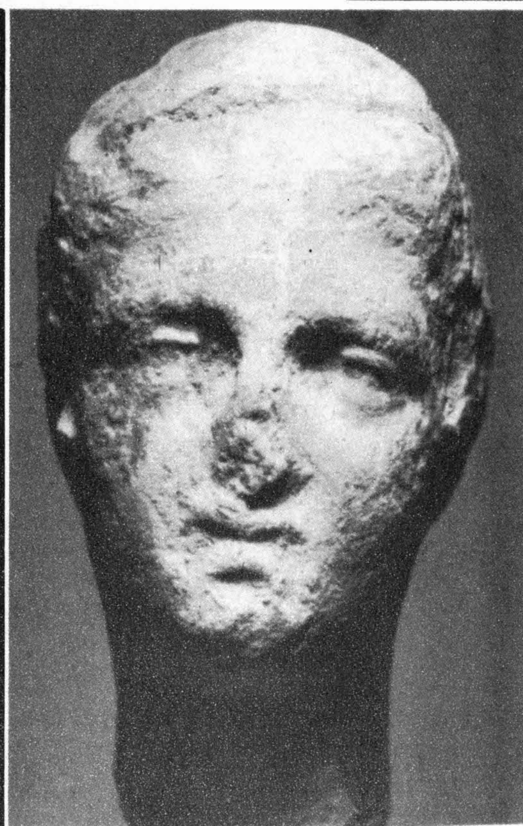
158

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța) Inv. 1951.

Cap de femeie, puțin aplecat spre dreapta. Părul, ondulat, este despărțit in două printr-o cărare. Gitul inalt, buzele cărnoase, ușor intredeschise.

Pastă cărămizie, urme de vopsea albă.

Înălțimea, 0,056 m.

159

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1090.

Cap de femeie. Fruntea inaltă. Părul, in suvițe sau în cozi subțiri, este prins la spate intr-un coc mare. Fața mare, cu privirea senină, care respiră multă siguranță.

Mai puțină exuberanță decit la figurinele tipic elenistice, cu toate că și acest exemplar se plasează in epocă.

Pastă cărămizie, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,05 m.

(160)

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1886.

Cap de femeie, cu părul despărțit in două printr-o cărare și adunat la spate intr-un coc mare. Gitul gros. Cercei.

Pastă fină, de culoare cenușie, cu urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,091 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1961.

Cap de femeie. Părul este adunat în jurul capului și strins la spate intr-un coc crestat. Pe cap, o coroană-rulou. Gitul gros.

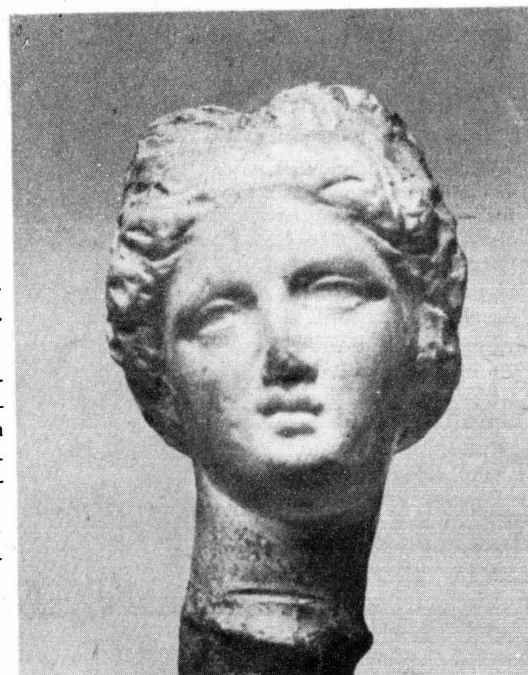
Pastă cărămizie, cu urme de vopsea albă și colorată.

Înălțimea, 0,042 m.

(161)

(162)

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1951 b.

Cap de femeie, inclinat puțin spre dreapta, bine și frumos retușat. Părul incadrează bogat figura. Linia gurii foarte ondulată. Expresie melancolică.

Virful nasului este rupt.

Pastă cărămiziu-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

(163)

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de femeie, **pieptănată neobișnuit. Părul, împărțit în două printr-o cărare, încadrează bogat capul, ca o coroană, pe care se văd resturi de flori și fructe.**
Pastă gălbuie-cenușie.
Înălțimea, 0,045 m.

(164)

Col. VLADIMIR COLIN, București.

Cap de femeie, **pieptănată cu un coc foarte înalt. Pe cap, o diademă. Nasul, gura și bărbia, acoperite de depuneri, dau impresia că figura este strîmbă. Gîtul subțire și înalt.**
Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,053 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap **mic, coafură „pepene". Fața foarte ștearsă.**
Pastă cărămiziu-gălbuie.
Înălțimea, 0,038 m.

(165)

166

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 1883.

Cap de femeie. **Părul despărțit în două printr-o cărare și coafat cu două rulouri răsucite. Pe cap pare să fi fost o coroniță. Nările sînt redate prin două adincituri. Partea de la urechi spre gît, lipsă. Buza de jos ruptă in partea stingă. Pe obrazul drept, două incizii.**

Pastă gălbuie, cu urme de culoare.

Inălțimea, 0,113 m.

167

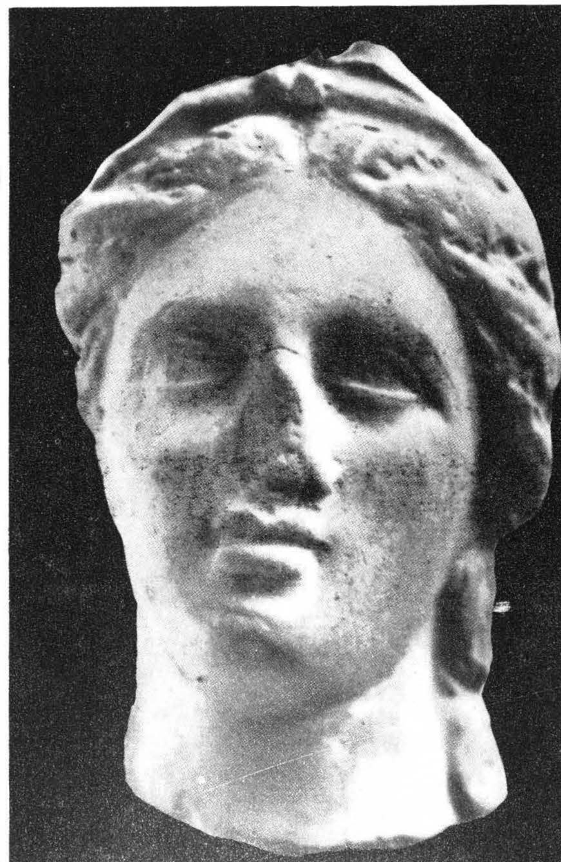
Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1891.

Cap de femeie. **Este jumătatea din față a statuetei, spatele fiind lipsă. Piesă foarte frumoasă și bine executată. Părul, care cobora probabil pe umeri, era acoperit cu o diademă, din care n-a mai rămas decit marginea de jos.**

Figurină foarte asemănătoare cu cea precedentă (166), dar, spre deosebire de aceasta, gura este ruptă in partea dreaptă, nu in stinga.

Pastă gălbuie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,065 m.

168

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanta. Inv. 1879.

Cap de femeie. **Părul, care pare să fi fost legat cu o fundă, este despărțit in două printr-o cărare, și coboară, in partea stingă, pină pe umăr. Partea dreaptă a feței este ruptă. Nasul este știrbit.**

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,098 m.

169

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap neretușat, cu coroană-colac. Părul, ondulat, este lăsat pe urechi. Coroana, aplicată după ce capul a fost scos din tipar, este lucrată sumar și grosolan. Spatele capului este nefinisat și disproporționat de mare.

Pastă cărămiziu-deschis, urme de culoare albă ; în păr, brun-roșcat.

Înălțimea, 0,053.

170

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Statuetă care reprezintă o femeie, fără picioare, cu brațele numai pînă la cot. Lipsește jumătatea dreaptă a corpului ; capul este spart și lipit în două locuri. Corpul este înfășurat într-un chiton cu mînecă scurtă, legat sub sîni. Părul, pieptănat în șuvițe regulate, este strîns într-un coc mare. Trăsăturile feței sînt puțin șterse de vreme. Vîrful nasului este rupt.

În spate, o gaură dreptunghiulară de evaporare.

Pastă cărămiziu-deschis ; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,135 m.

171

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15103.

Bust feminin, spart. Părul pieptănat cu cărare la mijloc, în rulou înalt. Nasul cam mare, gura senzuală. Pastă roșie-cărămizie. Mari depuneri de calcar.
Înălțimea, 0,09 m ; lățimea, 0,07 m.

172

Col. GELLU NAUM, București.

Femeie culcată pe un pat de ospăț. Fața, deși modelată cu stingăcie și neretușată, păstrează încă un suris vag și puțin misterios, amintind expresia arhaică a figurilor coroplastice, fără să fie din acea epocă depărtată.
Lipsește jumătatea inferioară a trupului și patul.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,065 m.

173

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 5349.

Statuetă reprezentind o femeie. Pe cap poartă o coroniță, din care lipsește partea din dreapta. Părul, strins la spate intr-un mic coc. Sinii bine redați. Miinile infășurate intr-o eșarfă răsucită.
Pastă fină, de culoare cărămiziu-deschis, cu angobă roz. Urme de culoare galbenă.
Înălțimea, 0,125 m.

(174)

Col. GELLU NAUM. București.

Bustul unei femei. Ochii cu privirea îndreptată în sus. Femeia este îmbrăcată într-un chiton legat sub sîni. Pe cap, poartă un văl lung.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,10 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Consatnța. Inv. 1088.

Statuetă reprezentînd capul și o parte din corpul unei femei. Capul rotund, obrajii cu pomeții proeminenți. Fruntea lată, părul strîns în coc la spate, fără alte detalii de coafură. Se păstrează o parte din veșmintul înfășurat în jurul gîtului.

Pastă cărămizie, cu urme de culoare roz.

Înălțimea, 0,54 m.

(175)

VI
STATUETE ÎNTREGI

(176)

(176)

Col. GELLU NAUM, București.

Femeie într-o grațioasă atitudine de repaus, cu capul aplecat puțin spre dreapta. Pieptănată simplu, cu coc lat, ușor modelat. Poartă cercei. Himationul o înfășoară acoperind mîna dreaptă, îndoită pe piept; un capăt al veșmintului este ridicat cu mîna stîngă, în care femeia ține, pare-se, și un obiect rotund (un măr ?).

Piesa nu este retușată: marginea de jos a himationului în unele locuri nu se diferențiază de chiton; cutele nu sînt adîncite. Statueta n-are soclu, ci se sprijină pe terminația puțin evazată a chitonului. Capul este spart și lipit la gît.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,17 m.

(177)

(177)

Col. MARCELA MIREA (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5342.

Figurina, una din puținele exemplare întregi și bine conservate, reprezintă un tînăr îmbrăcat în chiton' bărbătesc, cu mînecă scurtă și lung pînă la ghenunchi. Pe umărul drept, este prinsă o hlamidă. Pe cap, o pălărie cu borul dublu, lăsată puțin pe spate.

Formele alungite și proporțiile statuetei (capul intră de opt ori în lungimea trupului) amintesc de statuile lui Lysip. De altfel și capul personajului amintește de marea sculptură din sec. IV. i.e.n.

Pentru a avea stabilitate (statueta nu are postament) locul din spate, din dreptul picioarelor, nu este decupat, ci plin. Spatele, nefinisat, are o gaură dreptunghiulară de evaporare.

Pastă cărămizie-deschis ; urme abundente de culoare albă și roșie pe picioare și pe mina dreaptă.

Înălțimea, 0,24 m.

(178)

(178)

Col. SEVEREANU (la Muzeul orașului București).

Femeie tinără, decoltată, cu himation larg, înfășurat in jurul corpului într-o atitudine de mișcare grățioasa dar in același timp plină de o sobrietate pătrunzătoare. Părul coafat intr-un coc mare la spate. În urechi, cercei. Gitul plin, cabrat la spate.

Statuetă întreagă, bine retușată, fără postament inalt.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,18 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Femeie tînără, cu figură de copil, înfășurată într-un himation, pe care-l depărtează de la gît cu mîna dreaptă. Mîna stîngă, întinsă pe lîngă corp, ține faldurile veșmîntului. Fața, cu trăsături mici, este încadrată de părul care cade pe umeri. Femeia poartă o coroană-colac, prea mare pentru capul ei.

Statueta, care se sprijină pe un postament îngust, dreptunghiular, este turnată probabil într-un tipar făcut cu stîngăcie de un meșter local. Este slab finisată.

Pastă cenușiu-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,124 m.

179

180

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Statueta reprezintă o femeie în picioare. Himationul îi acoperă ambele brațe; stîngul, îndoit, se sprijină pe șold; cu dreptul, femeia ridică marginea de jos a himationului. Pe cap, o coroană.

Statueta se termină jos printr-o parte mai lată, dreptunghiulară, care servește de postament. Spatele nelucrat.

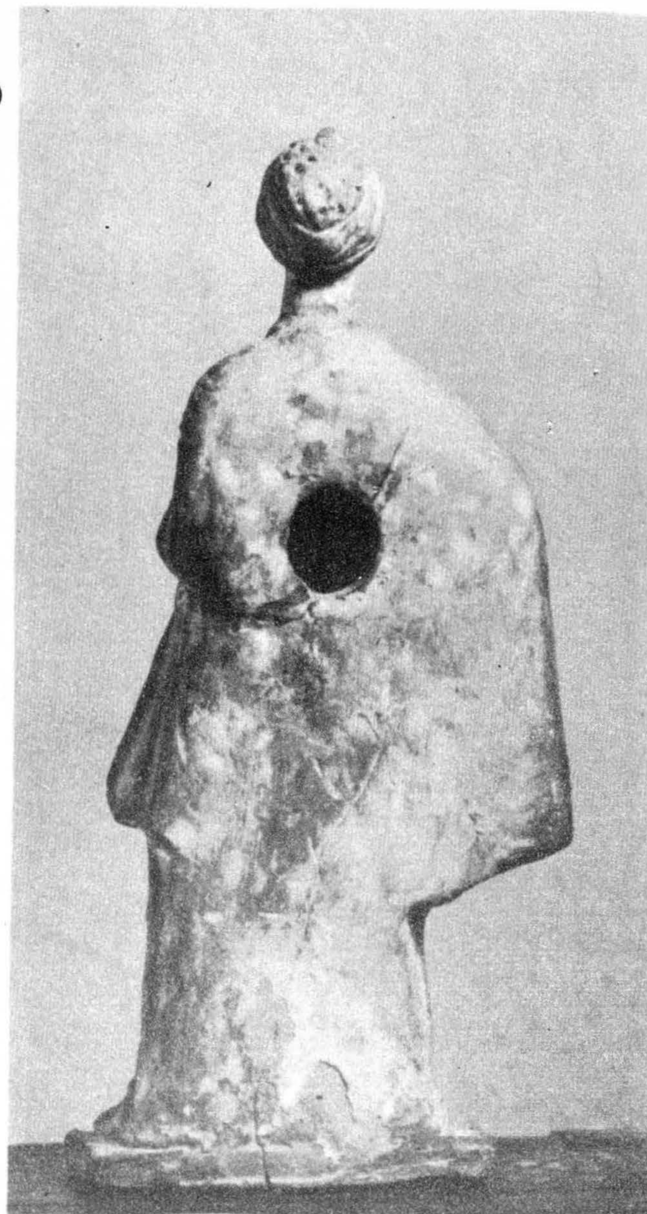
Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,144 m.

(181)

(181)

Col. MARCELA MIREA, București.

Statueta este una din tipurile clasice ale stilului tanagrean. Figurina reprezintă o femeie în poziția de repaus, obișnuită acestui stil. Este îmbrăcată cu chiton și înfășurată într-un himation amplu, întins pe brațul drept, pe care îl ține sprijinit pe șold. Veșmintul este înfășurat pe mîna dreaptă, în care femeia ține o oglindă. Stofa cade într-un joc de cute drepte, oblice sau curbe, lăsînd să se vadă pe alocuri cîte un contur de siluetă. Părul, strîns cu o bandă lată, înnodată pe creștet, este finisat și la spate.

Spatele trupului, neted, are o gaură de evaporare rotundă.

Statueta este așezată pe un postament îngust, dreptunghiular. Execuția este desăvîrșită, retușul minuțios. Soclul îngust, dreptunghiular, nu ne îndreptățește să credem că ar fi o piesă de import.

Pastă cărămizie; urme abundente de culoare albă peste tot: în păr, brun-roșcat; pe rama oglinzii, roșu.

Înălțimea, 0,25 m.

Col. sculptor C. BARATSCHI, București.

O femeie în picioare, în poziție de repaus. Îmbrăcată cu chiton lung și cu un himation care îi acoperă în întregime brațul sting, sprijinit pe șold. Cu mina dreaptă îndoită, depărtează himationul de la git. Din cutele drepte ale chitonului ies vîrfurile picioarelor. Capul figurinei, cu părul ondulat, pieptănat cu coc rotund, este finisat peste tot.
Spatele nefinisat are o gaură de evaporare rotundă. Statueta stă pe un postament îngust, dreptunghiular. Capul este spart și lipit.
Pastă cărămizie ; peste tot, culoare albă.
Înălțimea, 0,203 m.

182

183

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Statuetă întreagă, bine conservată, așezată pe un soclu înalt, cilindric. Reprezintă o femeie în picioare, în atitudinea cunoscută a tanagreenelor. Îmbrăcămintea este și ea identică: chiton și himation lung. Dar spre deosebire de statuetele de Tanagra, corpul de față este mai rigid, fără flexiuni grațioase ; haina cade mai drept, fără bogăția de cute a costumului adevăratelor tanagreene.
Părul, despărțit la mijloc de o cărare, și pieptănat în șuvițe orizontale, este strîns peste urechi, și cade pe umeri în două codițe răsucite. Pe cap, o diademă mică, în formă de semilună, din care coboară pe spate un văl, vizibil în dreptul cerceilor mari, sferici. Fața are trăsături delicate și accentuat retușate, amintind de figurinele arhaizante ale Demetrei și Chorei.
Miinile (cea dreaptă trage marginea de sus a himationului, stinga iese din veșmintul care-i acoperă brațul ținut lipit de corp) au degetele modelate, dar disproporționate. Mina stingă, mult prea mare față de întreaga statuie, este mai mare decit mina dreaptă. De sub chiton ies vîrfurile picioarelor, încălțate cu pantofii ascuțiți ai tanagreenelor. Spatele, neted, este nefinisat. Nu are gaură de evaporare, evaporarea făcîndu-se prin gaura de la baza statuetei.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea statuetei, 0,243 m ; înălțimea postamentului, 0,04 m.

184

184

Col. **MARCELA MIREA**, București.

Statuetă frumoasă, reprezentind tipul cunoscut al femeii tanagreene, in poziție de repaus. Îmbrăcămintea, chiton și himation, acoperă brațele (dreptul sprijinit pe șold; stingul, indoit pe piept, ține marginea de sus a îmbrăcăminții) și capul, lăsind să se vadă părul și cerceii rotunzi. Piciorul drept indoit, trupul sprijinindu-se pe stingul; linia șoldului frumos scoasă in relief. Veșmintul, in cute bogate, este bine retușat, spre deosebire de cap, care este destul de șters. Spatele, nefinisat, are gaură rotundă de evaporare.

Pastă cărămizie-deschis; urme masive de culoare albă pe aproape toată suprafața; poalele veșmîntului au o dungă albastră; fața și gitul, o nuanță de roz; părul, brun-roșcat.

Înălțimea, 0,19 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Femeie in picioare, imbrăcată cu chiton și himation. Marginile răsucite ale himationului trec pe sub mina dreaptă, sprijinită pe șold. Capul, intors spre dreapta și puțin inclinat, este neobișnuit de mic, disproporționat față de dimensiunile corpului. Neobișnuite sint și trăsăturile: nasul mare, acvilin, bărbia scurtă și trasă inapoi, gura abia schițată de o linie, imediat sub nas. Totul este șters, neaccentuat. Părul, strins la spate intr-un coc ridicat sus pe creștet; in urechi, cercei.

În spate, gaură de evaporare dreptunghiulară.

Pastă cenușie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,14 m.

185

186

Col. E. JEBELEANU, București.

Figurină goală in interior, reprezentind o femeie întreagă, cu coroană pe cap. Spatele grosolan, pereții groși. Reliefuri șterse. Soclu ingust, dreptunghiular. Fața ștearsă. Fără gaură de evaporare.

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,19 m.

VII
STATUETE FĂRĂ CAP

187

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Femeie in picioare, imbrăcată cu chiton și infășurată intr-un himation care-i acoperă ambele brațe. Mina stîngă, invelită, o ține pe piept; dreapta, ușor depărtată de corp, trage un capăt al himationului.

Statueta n-are postament adăugit, baza fiind formată de marginea veșmintului. Piesa este bine retușată: la spate, himationul este marcat doar prin citeva linii. Lipsește capul.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,15 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Femeie fără cap, pe un postament ingust și prea puțin inalt. Poartă chiton lung, și himation destul de strins pe partea de sus a corpului. Urmele unei neregularități pe pintecul statuetei ar arăta că aici era plasată o oglindă, ținută cu mina stingă. Lipsește un colț din postament, probabil vîrful piciorului. Piesa este foarte mică și nu are gaură de evaporare in spate.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albă in cute.

Inălțimea, 0,073 m.

188

Col. E. JEBELEANU, București.

O femeie in picioare, cu trupul drept, intr-o poziție rigidă. Mina stingă este ținută drept in jos, pe lingă corp. In mina dreaptă, un obiect (poate un porumbel). Femeia este imbrăcată cu un chiton lung, fără mineci, care cade in cute largi. Cingătoarea, legată mai sus de talie, sub sini, este semnul femeilor tinere. Lipsește capul.

Atitudinea hieratică a personajului, ca și cutele ample ale veșmintului, care cad insă in linii drepte, dovedesc că statueta este dintr-o perioadă de tranziție către tipul tanagrean. Figurina avea probabil o destinație religioasă, poate să fie chiar o Afrodită.

Spatele, nefinisat, are o gaură mică, circulară, de evaporare.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albă, mai ales intre cute.

Inălțimea, 0,06 m.

189

190

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Statuetă reprezentind o femeie in picioare, in una din pozițiile bine cunoscute: toată greutatea corpului se lasă pe piciorul drept; piciorul sting, depărtat puțin, lasă să se vadă virful pantofului ieșind din cutele hainei.

Femeia, imbrăcată cu chiton lung, care cade bogat in falduri, este infășurată intr-un himation, care-i acoperă brațele. Brațul drept, indoit, se sprijină pe șold; cu stingul susține capătul himationului, lăsat să cadă peste braț de-a lungul trupului. Lutul foarte bine ars, ca și jocul perfect al cutelor veșmintului dintr-o țesătură moale și grea, și retușat de o mină sigură, ne-ar indreptăți să presupunem că este o piesă de import.

Spatele, nelucrat, are o gaură lungă, dreptunghiulară, de evaporare.

Statueta n-are postament adăugat și este goală la bază. Lipsește capul.

Pastă cărămizie-deschis; multe urme de culoare albă in adinciturile cutelor.

Inălțimea, 0,11 m.

191

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 5327.

Statueta reprezintă o femeie cu chitonul lung, rulat peste șolduri și ținut cu mina stingă; dreapta, ca de obicei, este ținută in dreptul pieptului. Chitonul este strins sub sini. Postament dreptunghiular și nu inalt. Lipsește capul.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,12 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1955.

Statuetă reprezentind o femeie. Capul lipsă. Femeia este imbrăcată cu chiton lung, strins sub piept și lăsat liber pină jos. Mina dreaptă ține strins himationul. Mina stingă, la spate, ține cealaltă parte a himationului. Dacă lucrarea ar fi fost bine finisată, statueta, văzută din spate, ar fi apărut desigur infășurată in toată bogăția himationului.
Pastă cărămizie.
Înălțimea, 0,165 m.

192

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5326.

Reprezintă un personaj feminin, îmbrăcat cu un chiton lung, legat strins sub sini. Pe umeri, și lăsat pe spate, se vede himationul. Cele două părți ale lui, ușor răsucite in dreapta și in stinga, sint elegant ținute către fața statuetei. De remarcat mina stingă, care ține himationul răsucit. Lipsește capul. Gaură de aerisire, mare, dreptunghiulară.

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,012 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15860.

Statuetă reprezentind un personaj feminin în picioare. Himationul, cu tunică, se vede strins pină sub sini. Este sigur că ambele miini prind capetele răsucite ale himationului, care este întins pe spate și pe umeri. Statueta nu are postament.

Pastă cărămizie-roșcată ; multe urme de culoare.

Înălțimea, 0,116 m.

195

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15862.

Statuetă reprezentînd un personaj feminin in picioare. Piciorul drept, puțin indoit din genunchi, este ușor adus inapoi, dind impresia că femeia merge. Greutatea corpului se sprijină pe piciorul sting. Brațul sting este, ca de obicei, puțin ridicat către sini, pentru ca mina să poată ține faldurile himationului. Mina dreaptă, indoită din cot pe piept, se sprijină de faldurile îmbrăcămintii, reținindu-le in același timp. Lipsește capul.

Pastă cărămiziu-gălbuie : urme de culoare albă.
Inălțimea, 0,114 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15864.

Statuetă reprezentind o femeie in picioare. Piciorul drept, abia vizibil, este puțin indoit in față, din genunchi. Piciorul sting, nereliefat (este acoperit de imbrăcăminte). Mina dreaptă, adusă pe piept, ține parcă faldurile himationului. Mina stingă, lăsată pe lingă corp, ține in același timp faldurile laterale ale himationului. Chitonul, abia vizibil. Himationul acoperă corpul, coborind pină la baza figurinei. Lipsește capul.

În spate, o gaură de aerisire dreptunghiulară.
Pastă cărămizie : urme de culoare albă.
Inălțimea, 0,104 m.

196

197

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1958.

Statueta fără cap a unei femei. Himationul, trecut peste umeri, peste brațe și peste piept, este lăsat să cadă, cu părțile răsucite, peste partea de jos a corpului, frumos acoperit de chitonul prelung și bogat in falduri. Lipsește capul.

În spatele nefinisat, o gaură de aerisire mare, dreptunghiulară.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,115 m.

Col. Prof. M. HEROVEANU, București.

Mamă șezind pe un scaun, alăptindu-și copilul. Este îmbrăcată intr-un chiton care face un joc frumos de cute pe picioarele cu genunchii depărtați.

Copilul, gol, cu un picior peste brațul drept al mamei, ține cu mina stingă sinul dezvelit.

Mama care-și alăptează copilul, ca și femeia cu mîinile pe sîni, face parte din categoria divinităților care simbolizează fecunditatea.

Statueta, goală la bază, nu are gaură de evaporare in spate. Capul lipsește.

Pastă cărămizie-deschis ; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,09 m.

198

VIII
JUCĂRII
COPII—PORTRETE
COPII ŞI ANIMALE

199

Col. E. JEBELEANU, București

Doi copii, un băiat și o fetiță, îmbrățișați. Băiatul, mai înalt, cuprinde fetița pe după umeri cu o mînă. Cu cealaltă mînă stringe la piept un obiect neclar (probabil o jucărie). Fetița il imbrățișează și ea cu mina stîngă și ține capul puțin intors spre stinga. Amindoi copiii sint imbrăcați la fel, cu o haină fără mineci, legată la talie. Băiatul pare să poarte pe cap o pălărie in formă de beretă (causia); fetița, cu capul gol, are părul scurt și este legată pe frunte cu o panglică.

Spatele are o gaură dreptunghiulară de evaporare.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,15 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de copil cu părul lung, buclat, lăsat pe umeri și cu o codiță în creștet, după moda din vremea elenistică. Nasul puțin mutilat.

Spatele capului, finisat.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,035 m.

Col. GEORGE BUZDUGAN, București.

Cap de băiețel trist, aplecat spre stinga, cu părul pieptănat in șuvițe neregulate care cad pe frunte. Bărbia și nasul puțin erodate.

Pastă cărămizie-inchis; urme de culoare albă, mai ales pe frunte și în păr.

Înălțimea, 0,03 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Bust de copil cu fața bucălată, pieptănat cu cărare într-o parte. Obrajii și nasul puțin erodate.

Este o piesă intreagă, de sine stătătoare.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,04 m.

203

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap cu un caracter nedecis. Trăsăturile sint de copil cu fața rotundă, dar coafura este de adolescentă, cu părul strins la spate și legat cu o panglică. Reliefurile sint neaccentuate. Spatele complet nefinisat. Nasul multilat.

Pastă cărămizie-deschis, poroasă, ; în păr, urme de culoare brun-roșcată.

Înălțimea, 0,035 m.

204

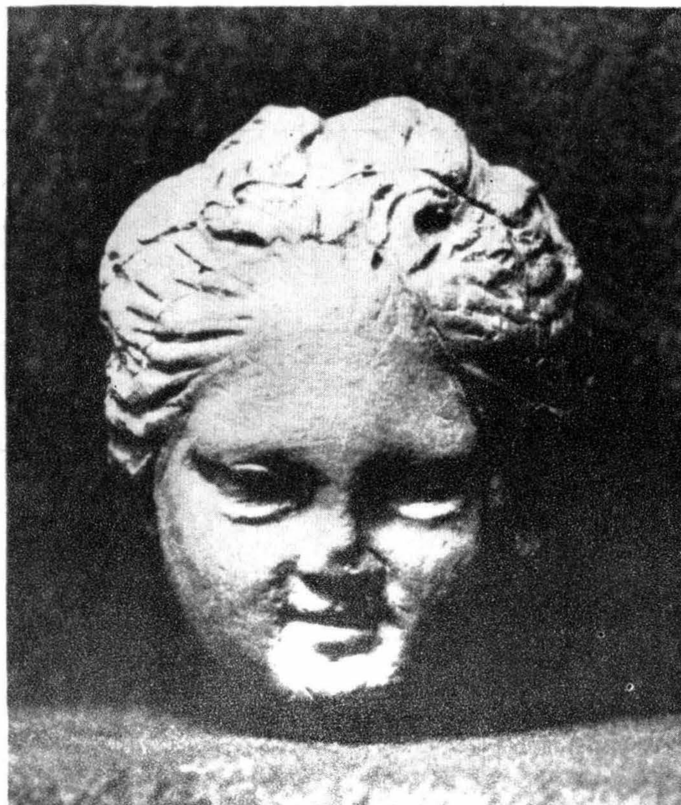
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de copil mai virstnic, cu coroniță de iederă, din care lipsesc frunze. Spatele nefinisat. Părul este rudimentar modelat, numai deasupra frunții.

Pastă cărămizie : urme de culoare brun-roșcată.

Înălțimea, 0,032 m.

205

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de fetiță, surîzătoare ; nasul cirn și gropiță in bărbie. Părul, strîns la spate într-un coc rotund. Virful nasului este rupt.

Statueta este spartă în mai multe locuri și lipită.

Pastă cărămizie-deschis : urme șterse de culoare albă.

Înălțimea, 0,028 m.

Col Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Fragment din statueta unui băiat cu causia pe cap și înfășurat intr-o tunică care-i acoperă brațele.

După mișcarea torsului, personajul stătea in picioare, cu piciorul sting inainte, cu greutatea corpului lăsată pe piciorul drept. Spatele, nefinisat, are o gaură de evaporare mare, dreptunghiulară. Virful nasului este puțin mutilat.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,10 m.

206

207

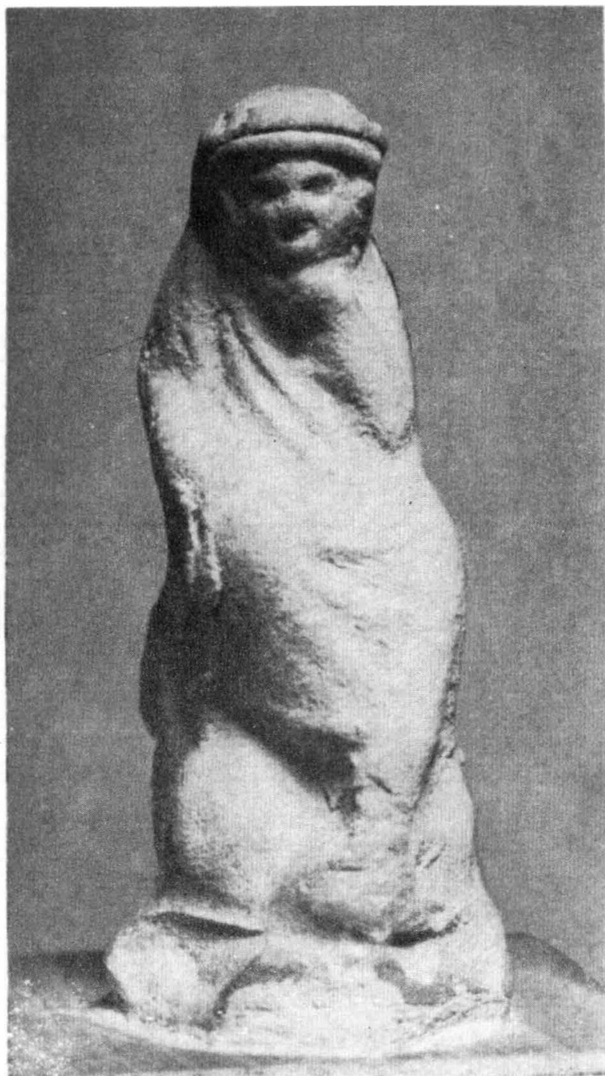

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Bustul unui băiat cu părul lung, cu causia, pe cap, infășurat intr-o tunică pe care o indepărtează de la git cu mina stingă. Spatele este neted, nefinisat. Marginea de jos a bustului este lovită.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,07 m.

208

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Copil **care se odihnește pe o piatră. Este îmbrăcat cu o haină care-i acoperă tot trupul, lăsindu-i dezvelită numai mina stingă, pe care își sprijină capul. Poartă pălăria numită** causia. **Veșmintul abia face citeva cute. Statueta, slab sau de loc retușată, are trăsăturile mici, cu reliefuri șterse. Spatele, puțin rotunjit, este nefinisat. Are gaură de evaporare. La bază, statueta este goală : postamentul spart in două locuri.**

Înălțimea, 0,07 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța.

Copil **in picioare, îmbrăcat cu o tunică prinsă pe umărul drept. Cu mina dreaptă, scoasă prin deschizătura laterală a hainei, își stringe tunica la piept. Părul lung, lăsat pe umeri.**

Postamentul este format de tălpile picioarelor și de locul plin dintre ele. Gaură de evaporare dreptunghiulară.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,117 m.

209

210

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15719.

Cap de copil cu părul lung, lăsat pe umeri. Poartă o pălărie cu borul lat. Nasul și gura puțin corodate.
Pastă cărămizie.
Înălțimea, 0,25 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15720.

Cap de copil cu fruntea bombată, cu părul lung, lăsat pe umeri. Poartă pălărie. Detaliile feței mult șterse.
Pastă cărămizie.
Înălțimea, 0,03 m.

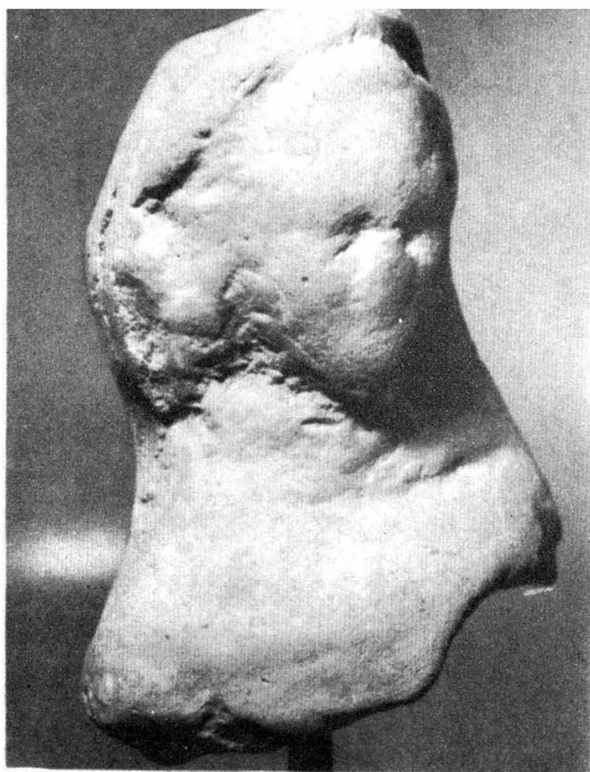
211

212

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15715.

Cap de copil, cu părul lăsat pe umeri și cu o codiță ridicată in creștet. Totul acoperit apoi cu un văl. Nasul și gura corodate.
Pastă gălbuie.
Înălțimea, 0,038 m.

(213)

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15717.

Bust de copil, cu capul intors spre dreapta, cu părul lăsat pe umeri. Pe cap, o coroană. Detaliile corodate.

Pastă cărămizie.

Înălțimea, 0,05 m.

(214)

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15716.

Cap de copil, cu părul lăsat in codițe pe umeri. Detaliile șterse.

Pastă gălbuie, acoperită cu vopsea roșie.

Inălțimea, 0,03 m.

(215)

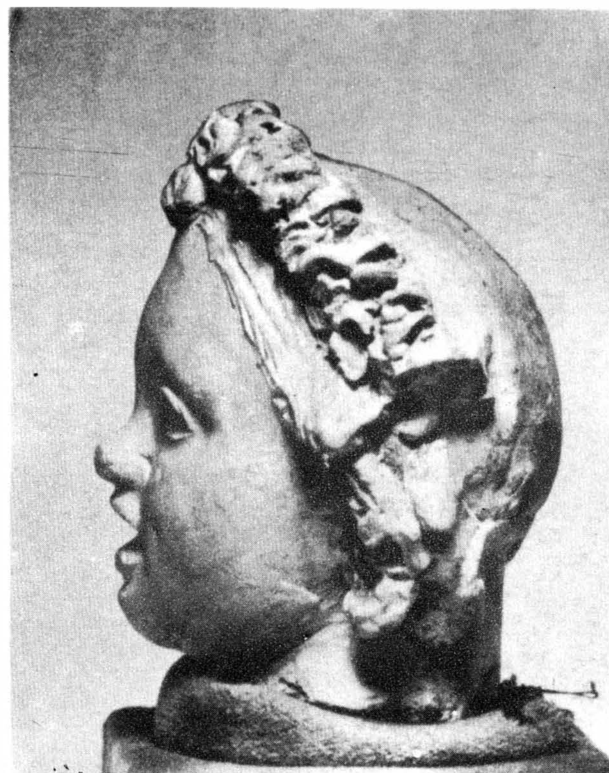

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 15721.

Cap de copil cu părul lung, buclat, lăsat pe umeri și acoperit cu diademă. In creștet, un coc. Nasul și gura mult corodate.

Pastă cărămizie, urme de culoare roșie.

Inălțimea, 0,035 m.

216

216

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de copil, frumos executat și retușat, impodobit cu o coroniță de flori. Părul, scurt, cade drept, de o parte și de alta a capului, pină la urechi. Pe frunte, un moț. Fața, vag surizătoare, cu gropițe in obraji și in bărbie. Gura mare, ochii fără pupile, excepțional de expresivi.

Pastă cărămizie-deschis, cu urme de culoare albă sau, in păr, brun-roșcată.

Inălțimea, 0,08 m.

217

Col. Dr. H. SLOBOZIANU. Bucureşti.

Cap de copil, cu faţa uşor surizătoare. Coroniţa prost executată. Figurina, ieşită dintr-un tipar frumos, este foarte puţin sau de loc retuşată. Spatele capului, exagerat de bombat, este nefinisat.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albă in adinciturile coroanei.

Înălţimea, 0,035 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Cap de copil cu faţa surizătoare, purtind o bonetă cu virful intors in faţă, ca o glugă. Pe frunte, este legat cu o bandă, care trece pe sub bărbie şi acoperă aproape intreaga figură, asemenea unei căşti de aviator din zilele noastre. Este desigur o imbrăcăminte de iarnă din părţile noastre.

Pastă cărămizie-deschis, aproape gălbuie; pe bonetă, urme de culoare albă şi cafenie.

Înălţimea, 0,028 m.

218

218

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București. (219)

Un exemplar, probabil rebut, cu trăsături incerte intre copil și femeie (are coc la spate), și coroană de frunze de iederă. Acestea nu sint aplicate, ci trase din pasta capului. Părul este sugerat de o serie de linii, trasate cu un virf ascuțit. Trăsăturile sint complet șterse și deformate.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare roșcată.

Înălțimea, 0,042 m.

Col. E. JEBELEANU, București.

Copil culcat pe o parte, sprijinindu-se pe mina stingă. Veșmintul, prins pe umărul drept, a alunecat, dezgolindu-l, astfel incit a rămas acoperită numai jumătatea stingă a pieptului, cu umăr și braț.

Pe piciorul drept stă culcat un animal (ciine sau pisică), cu botul intins spre mina copilului. Sub brațul sting copilul ține o rață (?) cu capul scos afară, zbătindu-se să scape din strinsoare. Lipsește capul, gitul și umărul drept al figurinei.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albă.

(220) Înălțimea, 0,10 m.

221

Col. E. JEBELEANU, Bucureşti.

Copil (sau Eros ?) mic, cu figura minuţios executată, înfăşurată in hlamidă, cu picioarele unul peste altul. O mină in şold, alta pe piept. În spate, o toartă mică cu gaură de suspendat.
Pastă cărămizie ; mult alb şi roşu in păr.
Înălţimea, 0,07 m.

Col. GELLU NAUM, Bucureşti.

Copil, purtind pe umărul sting un vas (sau un coş) susţinut cu ambele miini, dreapta arcuindu-se deasupra capului. Fundul vasului se sprijină pe unul din capetele tunicii, care este ţinut cu mina stingă. Celălalt capăt al tunicii este ţinut in gură. Pe cap copilul poartă coroana de ospăţ.
Figurina — o aplică — are orificiu de suspensie in spate. Lipseşte partea inferioară, de la coapsele copilului.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălţimea, 0,06 m.

222

223

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Copil sau Eros așezat in interiorul unei jumătăți de scoică. Este pieptănat cu părul pe urechi și cu o codiță in mijlocul capului. Pe umărul sting are aruncat un văl. Mina dreaptă se odihnește pe piciorul indoit sub cochilie.

Statueta are in spate o gaură de evaporare. Lipsește mina și piciorul sting al copilului.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5344.

Copil gol, șezind pe jos, cu picioarele strinse sub el și mingiind cu amindouă miinile, probabil un cățel. Statueta are postament. Lipsește piciorul drept al copilului și aproape jumătate din postament.

Pastă gălbuie, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,067 m.

224

225

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5346.

Copil reprezentat șezind pe jos, cu piciorul sting indoit sub cel drept. La piept, ține un animal (cățel sau pisică). Capul figurinei lipsește.

Statueta are un postament dreptunghiular.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,064 m.

226

Col. E. JEBELEANU, București.

Un porumbel așezat pe un soclu rotund. Porumbelul este călărit de un copil, reprezentat cu torsul ușor răsucit, pentru a putea cuprinde cu miinile gitul păsării. Porumbelul ține gitul incordat, din cauza poverii din spinare. Pe piciorul drept al copilului se vede urma unui veșmînt.

Întreaga piesă are spatele nefinisat. În mijlocul ei, o spărtură. Lipsește capul copilului, cum și puțin din soclu.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,12 m.

227

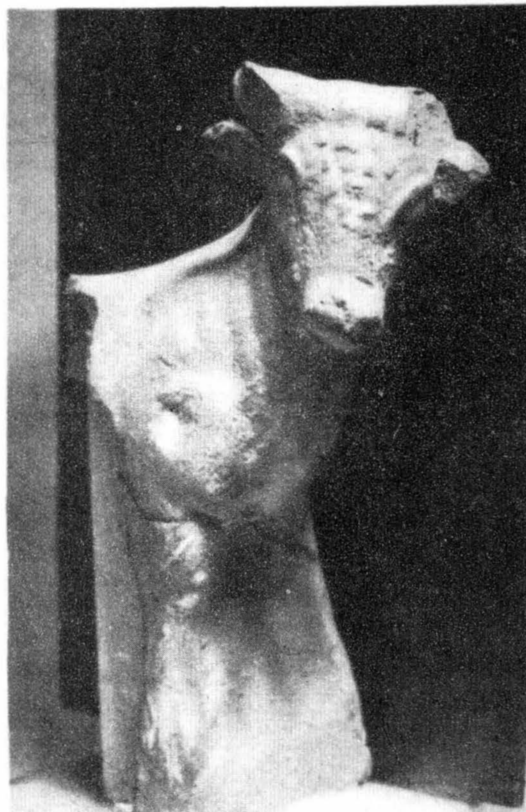
Col. VLADIMIR COLIN, București.

Copil gol, cu o tunică scurtă, prinsă pe umărul sting și trasă spre dreapta. Se joacă cu o pasăre (giscă sau rață), reprezentată jos, in dreapta.

Grupul este așezat pe un postament oval; gaura de evaporare este tot ovală. Lipsește capul.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,10 m.

228

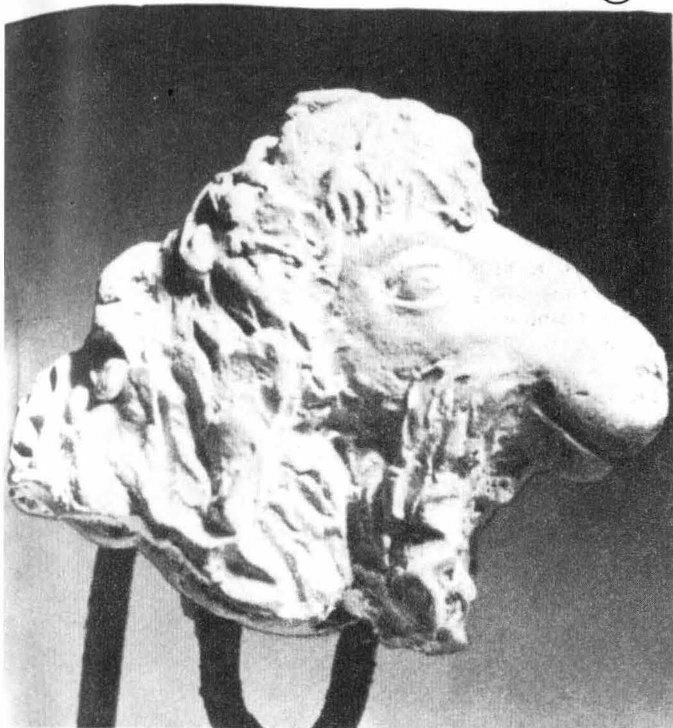
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Vițel, cu gitul intors spre dreapta, cu picioarele depărtate și urechile ciulite, gata să o ia la fugă. Detaliile sint stilizate.

Lipsește mai mult de jumătate din trupul animalului (partea din spate), cum și cornițele (cornul drept, parțial). Figurina este spartă și lipită in dreptul picioarelor.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,14 m.

229

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 5332.

Protoma unei cămile, cu păr abundent, ondulat. Este o piesă foarte frumoasă, desigur importată, adusă poate de negutătorii din Alexandria cu care Callatisul avea relații comerciale curente in epoca elenistică.

Pastă gălbuie, urme abundente de culoare albă.

Înălțimea, 0,04 m.

230

Col. V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5334.

Cățel, cu capul și picioarele disproporționate. Blana este modelată doar la gît, la coadă animalul fiind probabil tuns.

Statuetă grosolan lucrată, cu orificiu de evaporare la bază.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,026 m.

231

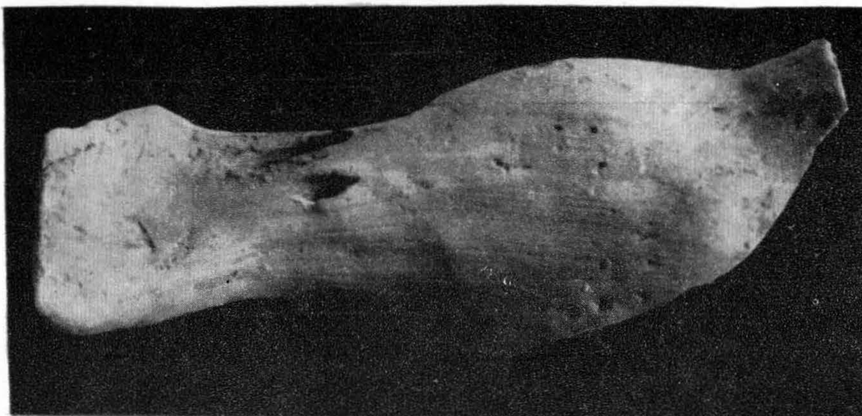
Cal. MUZEULUI DE ARCHEOLOGIE Constanța. Inv. 5333.

Panteră culcată pe burtă, pe un soclu dreptunghiular. Are gura strimbată și ridicată in colțul drept, ca și cum ar mirii la cineva care a intăritat-o.

Figurina este goală în interior. Lipsește partea de jos a spatelui.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,067 m.; lățimea, 0,12 m.

232

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE, Constanța. Inv. 16138.

Pasăre de lut ars, jucărie, realizată destul de realist: capul alungit, frumos rotunjit, cu codița lățită mult. Deasupra acesteia, două orificii făcute cu un vîrf ascuțit.
Pastă gălbui-cărămizie.
Lungimea, 0,116 m.

233

233

Col. GEORGE BUZDUGAN, București.

Jumătatea din față a unui leu, cu piciorul drept ridicat în mers. Din picioarele din față n-a mai rămas decît o treime. Coama, bogată, este foarte frumos modelată, ca de altfel tot capul, cu ochii bulbucați și botul reliefat. Trupul, plin la mijloc, este străbătut în toată lungimea de o gaură mică, care răspundea desigur la capătul jumătății care lipsește. Coama pe creștet, cum și botul, puțin multilate.
Pastă cărămizie-deschis: urme de culoare roșie la ochi și la gură.
Înălțimea, 0,095 m.

234

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Fragmentul reprezintă jumătatea anterioară a unui berbec, cu ochii rotunzi, bulbucați. Lina este indicată doar pe creștet, intre coarne (care sînt rupte); pe piept, citeva adincituri paralele indică cutele făcute de pielea animalului.

Locul dintre picioare este plin. Lipsește jumătatea posterioară.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,125 m.

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Cap de taur tinăr, de epocă bună, realist tratat. Părul este minuțios modelat pe frunte. Coarnele sint rupte, botul este mutilat in stinga.

Lucrarea făcea parte dintr-un grup micro-statuar.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,08 m.

235

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

236

Una din puținele piese a cărei destinație poate fi ușor precizată. Este un cal de jucărie, așezat pe burtă, cu picioarele din față intinse inainte, cu cele din spate sub el. Părul de pe frunte este ridicat intr-un moț. Botul, lat, intredeschis, lasă să se vadă dinții.

Picioarele din față sint străbătute de o gaură, prin care era introdus un ax cu două rotițe. Aproape de virful picioarelor altă gaură, mică, circulară, prin care era trecută sfoara de tras.

Figurina este lucrată schematic, fără finețe, dar are farmecul naiv al jucăriilor ieftine.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare.

Înălțimea, 0,10 m.

Col. MARCELA MIREA, București.

Cocoș, surprins in momentul cind cintă. Penajul aripilor și ale cozii sint sugerate doar prin citeva linii. Cocoșul este așezat pe un soclu inalt, rotund, de care se ține cu ghiarele răschirate.

Statueta are la spate, sub coada păsării, o gaură ingustă, dreptunghiulară, de evaporare.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,107 m.

237

238

238

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Cap de copil, deosebit de frumos, cu părul pieptănat în șuvițe scurte pe frunte. Copilul zîmbește, făcînd gropițe în obraji. În creștet are o gaură mică, rotundă, în care urma să fie fixată, probabil, o pălărie de soare. Spatele este foarte puțin lucrat și foarte bombat. Vîrful nasului este rupt.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,027 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de copil, cu fața asimetrică (obrazul stîng e mai umflat decît cel drept), cu o pălărie înaltă în formă de tiară, care-i acoperă fruntea și urechile. Este clar că avem a face cu o statuetă deformată prin alungirea capului.

Piesa este puțin erodată, spatele plat și nefinisat.

Pastă cărămizie-deschis, puțin poroasă, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,04 m.

239

240

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE, Constanța. Inv. 15718.

Cap de statuetă, cu detalii șterse. Rebut.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,35 m.

241

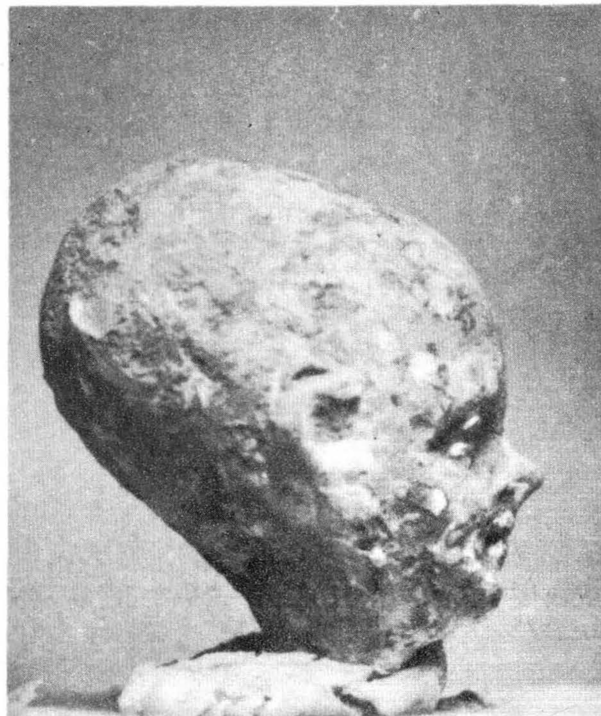

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de copil cu nasul mic, in vint, cu părul scurt, lăsat pe frunte. Cutia craniană este disproporționat de mare. Spatele capului bombat, ca la hidrocefali.

Pastă cărămizie-deschis, urme de culoare albă.

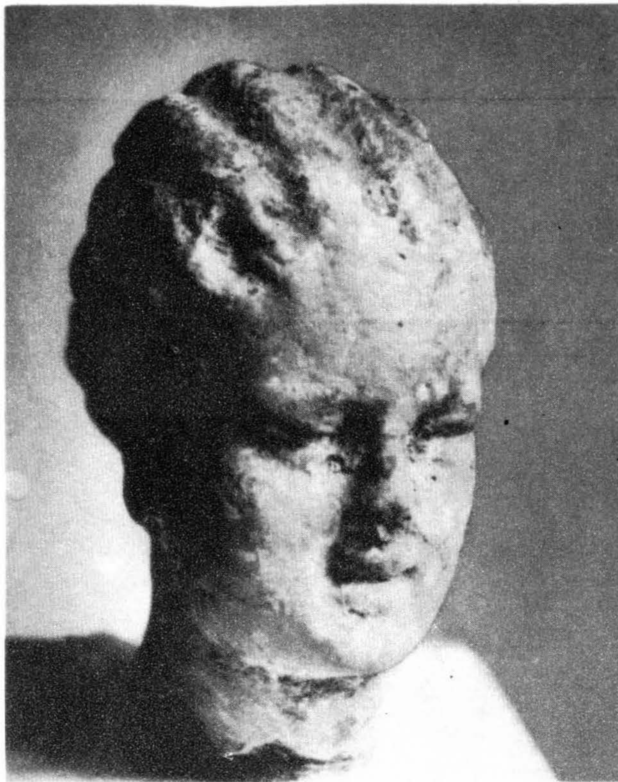
Înălțimea, 0,04 m.

241

Col. Dr. H. SLOBOZIANU. București.

Cap de fetiță cu părul despărțit in șuvițe regulate, strinse in coc. Gura, ușor intredeschisă, schițează un zimbet vag. Din fragmentul de față lipsește o parte din git, la spate, cum și virful nasului.
Pastă gălbuie, urme de culoare albă.
Inălțimea, 0,04 m.

242

243

Col. Dr. H. SLOBOZIANU. București.

Copil purtind pe cap o pălărie cu boruri zimțate, sau poate o coroană, finisată și la spate. Fața este foarte corodată.
Pastă cărămizie-deschis; urme de vopsea roz pe borul pălăriei (?).
Inălțimea, 0,045 m.

IX
M Ă Ş T I
DE TEATRU
FIGURI DE ACTORI

244

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Actor, adus de spate, cu braţele la piept, deasupra pîntecului proeminent. Palmele sînt ascunse sub barbă. Şade pe scaun, privind într-o parte, cu o expresie şireată şi răutăcioasă. Braţele sînt mici şi subţiri; picioarele scurte şi groase. Este îmbrăcat într-un veşmînt scurt, care-i lasă picioarele goale. Un capăt al îmbrăcăminţii îi acoperă umărul şi braţul stîng, încreţindu-se puţin, apoi trece pe sub mîna dreaptă.

În spate, o gaură mică, rotundă, de evaporare. Genunchiul stîng spart superficial.

Pastă cărămizie; urme de culoare albă, mai ales pe mîna stîngă.

Înălţimea, 0,095 m.

245

Col. SEVEREANU (la Muzeul orașului București).

Actor comic, gol, șezind pe scaun; poziție identică cu a figurii de sub nr. 244.
Figurina, ruptă la bază în cîteva locuri, este lipsită de retuș.
Pastă gălbuie-deschis, lucioasă pe alocuri; urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,08 m.

246

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Actor, șezind pe scaun, în atitudinea obișnuită în care sînt reprezentați actorii comici, asemenea exemplarelor de la numărul 244 și 245.
Capul, cu barbă, cu ochii bulbucați, cu sprincenele groase și cu gîtul foarte scurt, este virit intre umeri, intr-o convulsie de rîs sarcastic. Lipsește jumătatea dreaptă (cu ochi) a feței, precum și, jos, laba piciorului drept, cu o parte din scaun.
Pastă cărămizie-deschis ; urme de culoare albă în cutele veșmintului și roșu-brună în păr.
Înălțimea, 0,09 m.

247

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Actor bătrin, cu barbă, rizind sarcastic, cu gura larg deschisă; sprincenele ridicate, ochii bulbucați. Capul, disproporționat de mare, este virit intre umerii prea inguști. Trupul este scurt și gros (lipsește partea inferioară de la pintece in jos); brațele (stingul este acoperit, dreptul gol) lè ține pe piept, barba acoperindu-i palmele.

Spatele este neted, nefinisat.

Pastă cărămizie-deschis: urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,04 m.

247

Col. I. BĂCĂOANU (la Muzeul de Arheologie Constanța) Inv. 1956.

Reprezintă un comediant, cu văl pe cap. Sprincenele mult reliefate, gura exagerat de mare. Mîna dreaptă o ține sub barbă, cu stinga ține veșmintul. Abdomenul proeminent.

Partea de jos, lipsă. În spate, o gaură dreptunghiulară de evaporare.

Exemplar despre care nu se știe precis dacă provine din Callatis sau din Tomis.

Pastă cărămizie, urme de vopsea roșie pe văl.

Înălțimea, 0,45 m.

248

249

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Actor în picioare, declamindu-și rolul. Ține o mînă sprijinită pe șold, cealaltă fiind adusă pe piept. Cuprins de furie, ține capul întors spre dreapta, arătind publicului jumătatea stingă a feței, cu sprinceana lăsată în jos. Trupul mic, pintecele proeminent și picioarele scurte ii dau un aer grotesc. Tunica scurtă, aruncată pe spate, ii acoperă doar brațul sting.

Locul dintre picioare este plin. Statueta este goală la bază. Spatele, nelucrat, nu are gaură de evaporare. Postamentul e rupt în față.

Pastă cărămizie-deschis: puține urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,08 m.

250

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Fragment din bustul unui actor. Are chelie, barbă scurtă şi ascuţită, nasul scurt şi lat. Ride răutăcios, cu sprincenele ridicate in colţuri, făcind „pendant" colţurilor gurii, ridicate in acelaşi fel. Mina dreaptă, după cum se vede din braţul păstrat, era ţinută pe piept.

Pastă cărămizie-deschis, aproape gălbuie, fără urme de culoare.

Inălţimea, 0,054 m.

251

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, Bucureşti.

Statueta unui actor comic, tratat intr-o manieră mai realistă. Părul de pe cap, şi in special barba, sint modelate cu oarecare minuţiozitate ; buzele sint distincte : la ochi se vede o incercare de a reda şi pleoapele. Este puţin adus de spate din cauza risului. Ţine miinile la piept şi este strins infăşurat în tunică.

Lipseşte cea mai mare parte din spate, cum şi picioarele.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălţimea, 0,085 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Bustul pînă la talie al unui actor. Mîna dreaptă este adusă la tîmplă, mîna stîngă este prinsă în îndoitura celeilalte. Capul, pleșuv, cu păr doar peste urechi, este la fel cu al celorlalți actori comici. Actorul, care are barbă, rîde cu gura larg deschisă. Ochii sînt bulbucați, sprîncenele groase și nasul turtit.

Pastă cărămizie-deschis ; în păr urme de culoare albă și roșu-brună.

Înălțimea, 0,04 m.

252

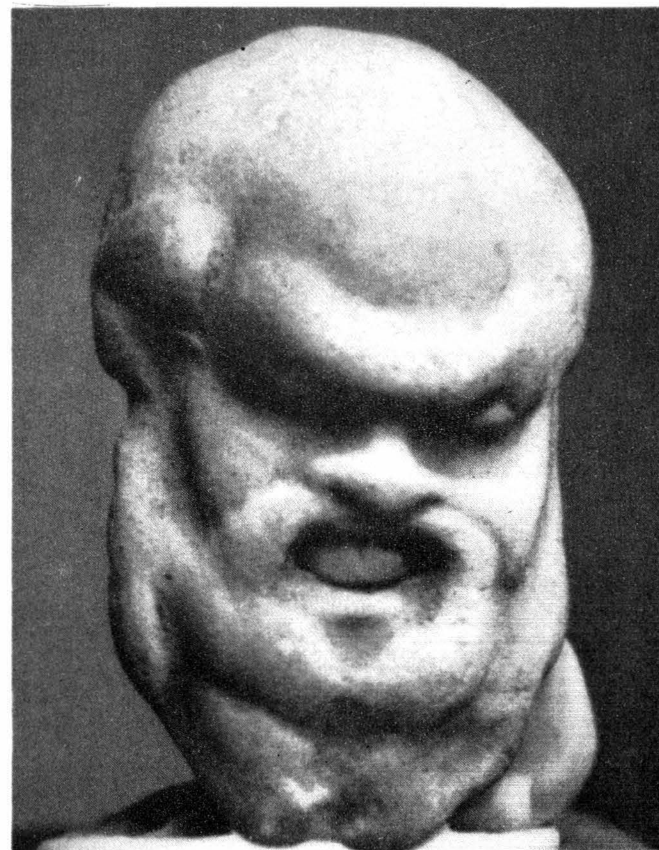
Col. E. JEBELEANU, București.

Mască mică de Silen, cu gura larg deschisă. Pereții subțiri. Barba în două șuvițe răsucite.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

254

253

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Fragment din statueta unui actor. Din trup s-a păstrat numai jumătatea dreaptă din față. Capul este spart și lipit. Veșmîntul lasă brațul drept gol și acoperă brațul stîng, formînd o serie de cute oblice. Peste pîntece, stofa stă întinsă. Capul pleșuv, cu fire lungi de păr pe tîmple și cu barbă lungă, în care se pierd mustățile.

Tratat fără exagerările comune reprezentărilor de actori, apropiindu-se de portret (poate al lui Socrate).

Pastă cărămizie-închis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,097 m.

255

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

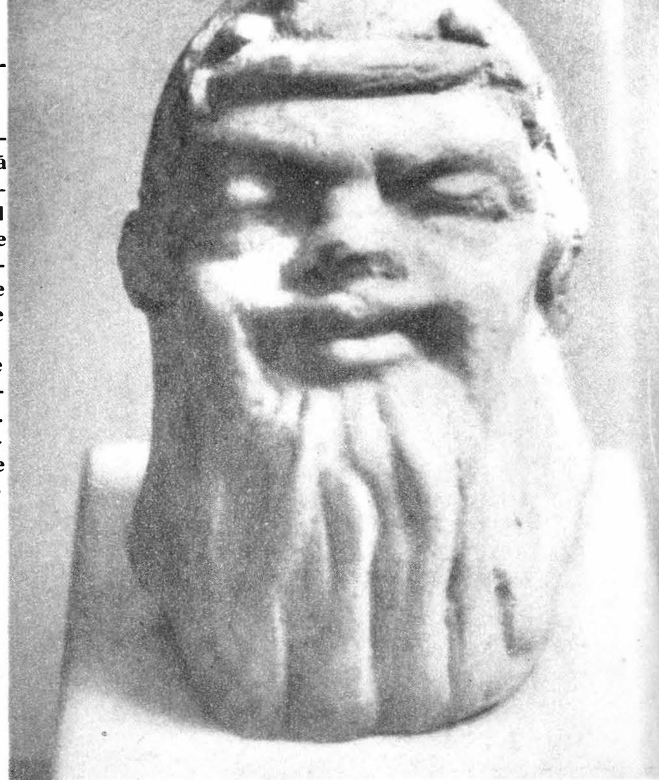
Cap de Silen sau poate de Satir. Ghirlandă cu două boabe (sau cornițe) pe frunte. Nasul scurt și gros, buzele groase, o barbă neobișnuit de lungă ; ochii pe jumătate inchiși. Suride fericit.

O gaură de evaporare în spate și una mai mică, circulară, în creștet.

Pastă cărămizie-deschis, gălbuie ; urme de culoare roșcat-deschis în păr.

Înălțimea, 0,095 m.

256

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de actor sau Silen surizător, cu o cunună de frunze de viță și ciorchini de struguri. Urechi mici, ascuțite, de animal.

Retușare foarte minuțioasă. Părul sprincenelor, mustăților și bărbii desenat in linii subțiri, paralele. Mustățile răsucite la virf in cite o volută mică. Fruntea, brăzdată de cute trase precis, care coboară către sprincene in formă de V. Ochii sint retușați cu detalii; se disting pleoapele, irisul și pupilele. Sprinceana stingă este ruptă intr-o parte.

Pastă cărămizie-inchis, pe alocuri neagră, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,08 m.

257

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Masca unui Silen sau Satir nefinisată, pe care urma să se aplice detaliile. Este neretușată.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,04 m.

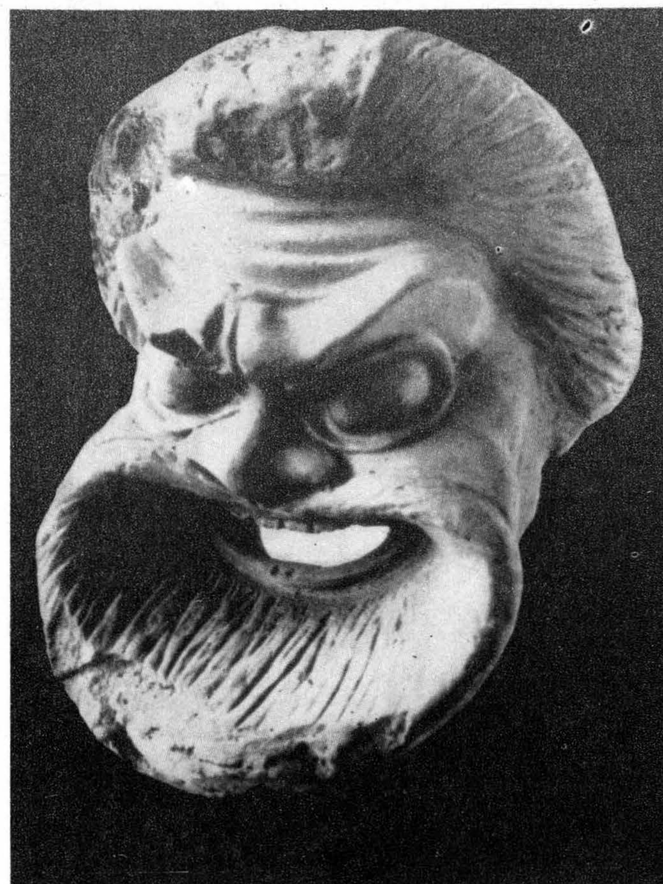

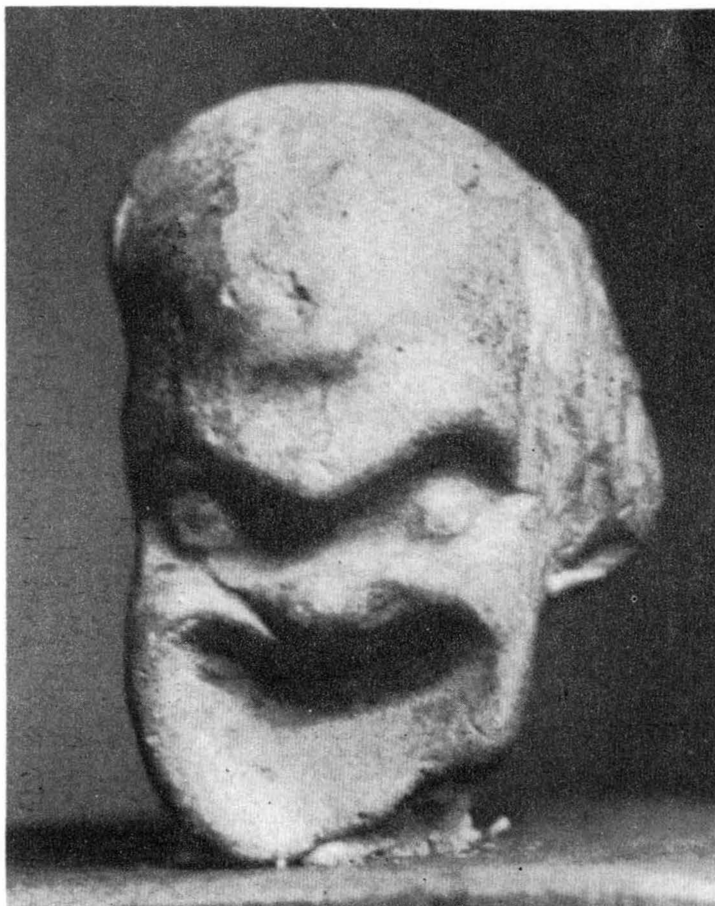
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București. (258)

Cap de actor bătrin, cu o expresie șireată. Ride cu toată gura, ridicind o sprinceană. Ca și celelalte măști, are ochii bulbucați, nasul lat și turtit, peruca cu păr bogat.
Pastă cărămizie-gălbuie ; urme de culoare albă.
Înălțimea, 0,032 m.

Col. MUZEULUI DE ARHEOLOGIE Constanța. Inv. 1897.

Mască de teatru din terracotta, reprezentind un bătrin care ride. Gura, larg deschisă, lasă să se vadă dinții. Fruntea, crispată. Părul, coafat în jurul feței. Barba, mult ieșită în afară. Barba și puțin din păr, știrbite.
(259) Pastă cărămizie.
Înălțimea, 0,155 m.

(260)

Col. E. JEBELEANU, București.

Mască mică de actor comic, cu chelie și cu păr pe timple.
Pastă gălbuie-cenușie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,04 m.

(261)

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap pleșuv de actor comic, cu sprincenele groase și cu ochii bulbucați, rizind cu gura știrbă. Bărbia mare, intoarsă in sus.
Pastă cărămizie-gălbuie: puține urme de culoare.
Înălțimea, 0,03 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 15822.

Mască tragică, fragmentară. Fruntea cu riduri, sprincenele incruntate, gura larg și grotesc deschisă.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,098 m.

262

263

Col. E. JEBELEANU, București.

Mască de actor comic bătrin, rizind Gura, larg deschisă, se pierde in mustăți și in barbă. Părul, abundent, este desenat deasupra frunții printr-o serie de linii. Alte linii, mai adînci, ii brăzdează fruntea. Ochii sint mari, rotunzi și bulbucați, nasul turtit și lățit de mimica risului.
Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,10 m.

264

Col. V. CANARACHE, (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5336.

Mască de actor comic, rîzînd cu gura larg deschisă ; i se vede limba. Pe cap o bonetă, care in spate are formă de coc. Masca este ruptă imediat sub bărbie.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Inălțimea, 0,035 m.

265

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Mască de actor, din care s-a păstrat numai un fragment. Fața rotundă, fără păr (doar in dreapta se mai vede un rest). Ochii rotunzi, sprincenele subțiri, nasul scurt și gros, gura largă cu buze subțiri îi dau o expresie plină de mister. Lipsește puțin din obrazul sting.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albastră pe pupile.

Inălțimea, 0,06 m.

266

Col. Dr. H. SLOBOZEANU, București.

Mască de actor tragic, cu părul desenat schematic printr-o serie de linii de jur imprejurul capului. Ochii, cu pungi sub ei, sint găuriți. Gura, strimbă, larg deschisă.

Piesa este spartă și lipită.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,045 m.

Col V. CANARACHE (la Muzeul de Arheologie Constanța). Inv. 5335.

Masca unui personaj bătrin, foarte expresivă, aproape grotescă, cu căciulă țuguiată, probabil de blană (după desenul de linii scurte, ondulate), cu sprincenele groase, ridicate, cu pomeții proeminenți, cu nasul cirn. În gura deschisă intr-un ris răutăcios, se văd dinții rari, lipsă. Poartă mustăți și barbă.

Pastă cărămizie, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,075 m.

267 267

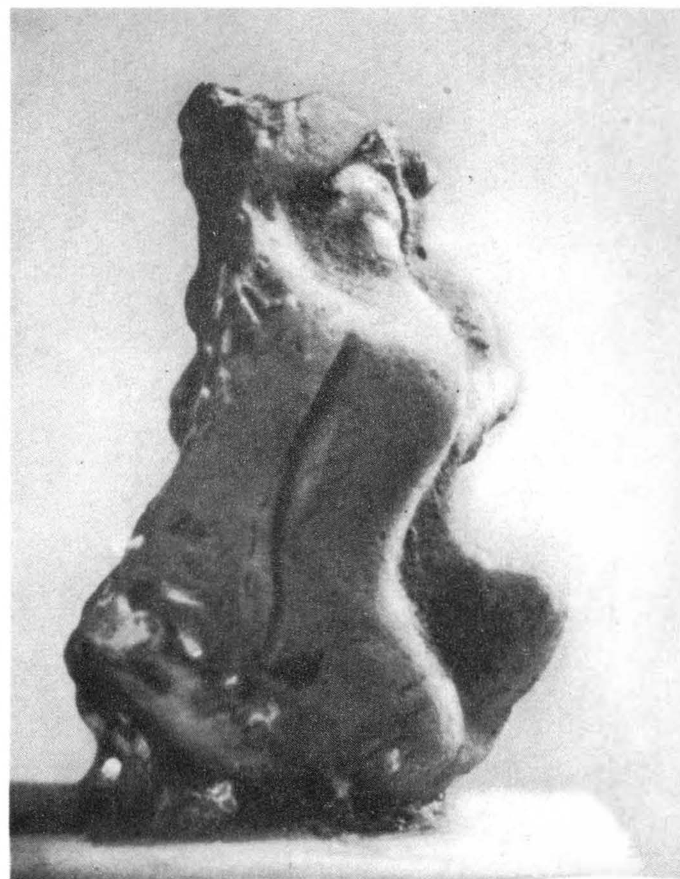
268

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Mască tragică, cu gura mare, larg deschisă, cu ochii puțin bulbucați, cu pleoapele groase, cu pungi sub ochi. Nasul este scurt și lat. Lipsește fruntea și părul de jur împrejur.

Pastă cărămizie-deschis: urme slabe de culoare albă.

Înălțimea, 0,04 m.

268

269

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Mască de actor tragic: erou tînăr, imberb, cu gura deschisă. Părul lipsește complet, cu excepția unui colțișor din stînga, care indică prezența unei coafuri de mască tragică. Nasul mutilat.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Mască de actor tragic. Personaj bătrîn, cu privirea îndurerată îndreptată în sus. Gura larg deschisă, obrajii scofîlciți și ridați dau acestui cap, excepțional executat, o expresie profund patetică.

Din părul pieptănat spre spate lipsește jumătatea dreaptă, împreună cu o fișie din obraz. Piesa este spartă și lipită în mai multe locuri.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,075 m.

270

270

(271)

Col. Dr. M. ATHANASIU, București.

Pan cu cornițe și cunună. Înfățișarea lui, care de obicei trădează o senzualitate animală, de data aceasta este umanizată de un zîmbet subtil și plin de înțelesuri. Capul este spart la spate, în partea de jos.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare albă peste tot.

Înălțimea, 0,07 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

O piesă care pare a fi fost greșit turnată in tipare (in profil se vede pasta care acoperă linia dintre cele două jumătăți), meșterul incercind să o indrepte cu mina. Fața are o expresie ciudată, din cauza nasului mare și incovoiat, a bărbiei trasă inapoi și a ochilor abia reliefați. Pe fruntea ingustă se vede linia care conturează părul lăsat pe urechi și strins intr-un coc așezat sus.

Gitul, care se ingustează spre bază, este ușor arcuit, impingind capul inainte. De la baza gitului pină in creștet, figurina este străbătută de o gaură mică, circulară.

Tot capul poartă urmele lăsate de degete pe argila moale.

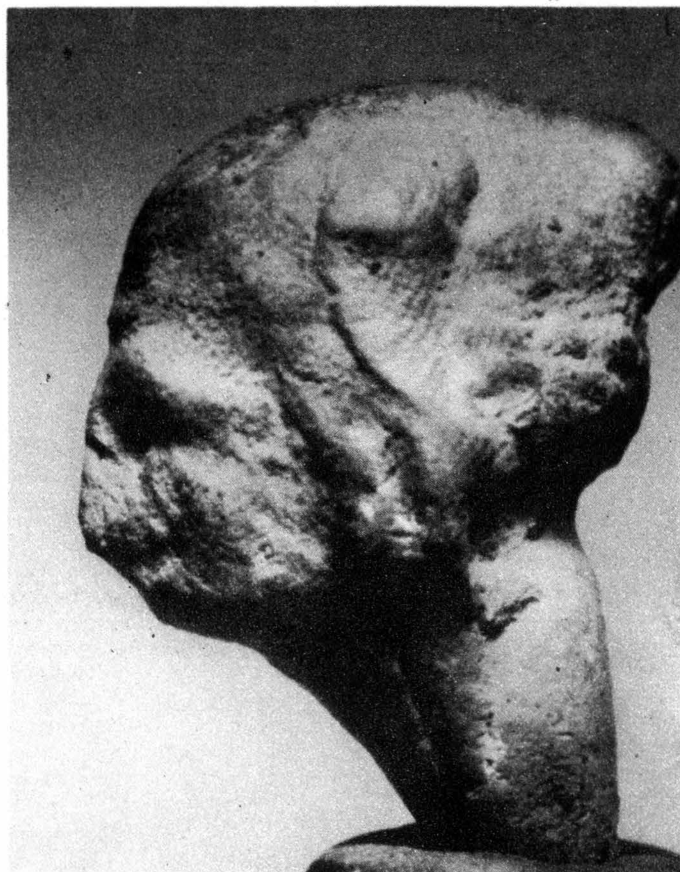
Pastă cărămizie ; urme de culoare albă.

Înălțimea, 0.035 m.

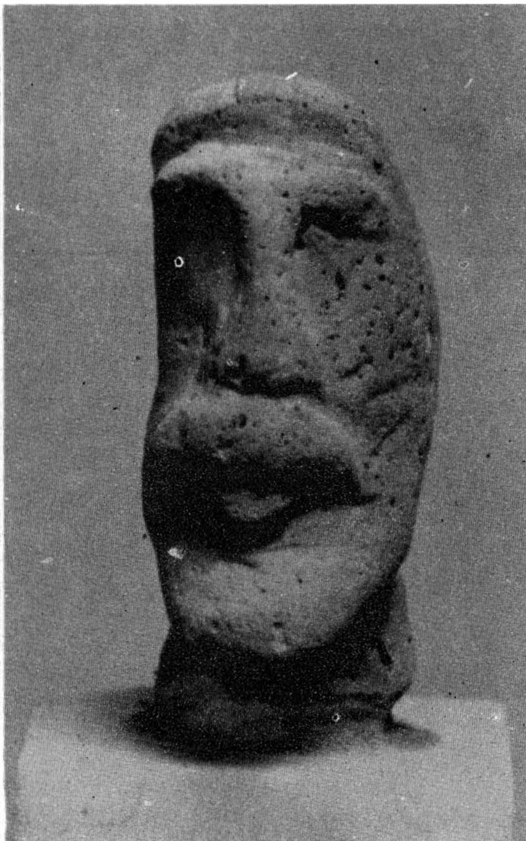
272

272

273

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

273

Cap prelung de bărbat, cu fruntea îngustă, cu obrajii plați, asimetrici, cu nasul foarte mare. Ochii sînt sugerați prin două adîncituri inegale. Mustață groasă, bărbia prelungă, ca o barbă. Capul este modelat cu mîna.

Pastă cărămizie-deschis, foarte poroasă; nu are urme de culoare.

Înălțimea, 0,44 m.

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Piesă foarte mică, cap cu trăsături bărbătești. Gura larg tăiată, cu buze groase; nasul mare, drept; fruntea joasă, cu urmele unei benzi în relief care o înconjoară.

Pastă gălbui-cenușie, impură și foarte poroasă, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,025 m.

274

275

Col. E. JEBELEANU, București.

Cap de femeie, cu pletele ondulate pe urechi. Panglică pe cap.
Pastă cărămiziu-gălbuie, culoare roșie în bucle, albă în rest.
Înălțimea, 0,03 m.

276

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

O piesă ce pare a fi barbară; reprezintă un cap de femeie (jumătatea anterioară), cu părul despărțit la mijloc printr-o cărare și strîns la spate. Pe cap, o diademă străbătută de două linii paralele, cu patru proeminențe sferoidale așezate două cîte două, de o parte și de alta a celor două linii.

Ochii, disproporționat de mari, au pleoapele groase, puțin lăsate în jos. Locul ochiului propriu zis este gol. Nasul, și el prea mare, este lățit în partea de jos. Doar buzele și o atentă analiză de ansamblu dovedesc că piesa este de epocă elenistică și că reprezintă de fapt o figură de actor, interpretînd un rol de caracter.
Pastă cărămizie, fără urme de culoare.
Înălțimea, 0,055 m.

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de actor cu gura larg deschisă, in care se vede limba. Nasul turtit, sprincenele groase și ochii adinciți in orbite. Spre deosebire de alte măști, cea de față este lucrată în unghiuri și linii drepte: capul, de la rădăcina părului, impreună cu barba, formează un dreptunghi: mustățile se curbează in același stil liniar: sprincenele se intilnesc intr-un unghi deasupra nasului, care are o formă romboidală, conturată de linii precise La alte măști schema capului merge pe linii curbe și in general pe rotunjimi.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare brun-roșcată peste tot.

Înălțimea, 0,05 m.

(278)

(277) Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Mască de actor bătrin, cu coafura inaltă, cu barbă și mustăți, cu ochii bulbucați și cu sprincene groase (sprinceana din dreapta, ridicată). Părul, pieptănat inalt, este desenat printr-o serie de linii convergente; din el atîrnă pe timple capetele unei panglici. Masca exprimă o stare de furie, de maximă enervare.

Pastă cărămizie-deschis; urme de culoare roșu-brună in păr.

Înălțimea, 0,05 m.

(279)

Col. Prof. M. HEROVANU, București.

Mască de actor tinăr, cu ochii bulbucați, cu gura larg deschisă și cu mimica astfel redată, incit putem fi siguri că este in curs de a declama. De jur imprejurul capului, o coafură rotundă, desigur o perucă.

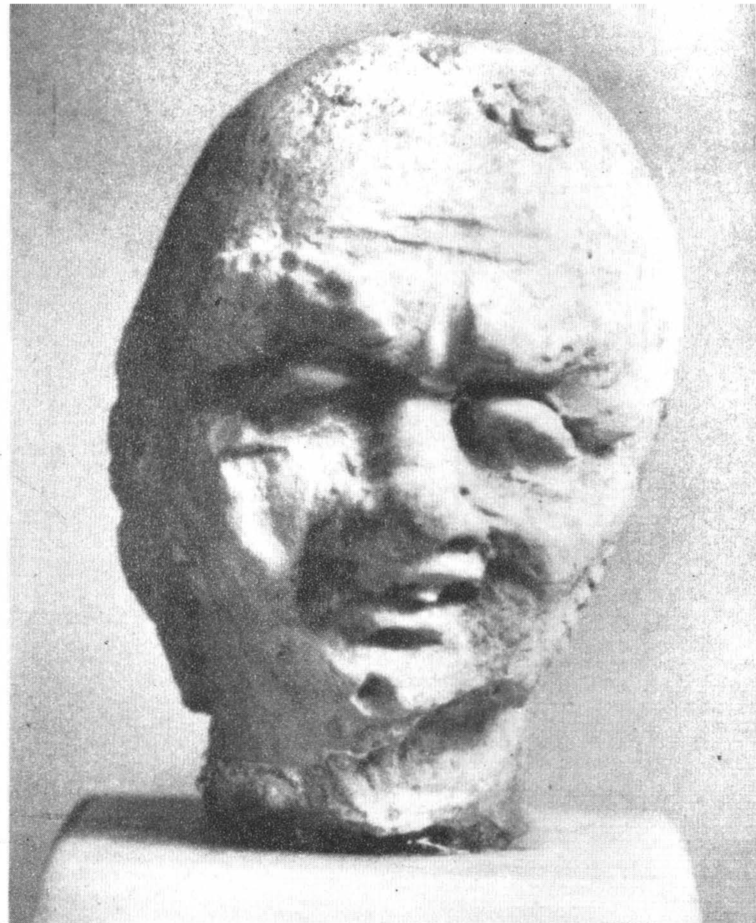
Piesa, fără spate, are numai o streașină, prevăzută cu o gaură mică, circulară, de suspendat.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,035 m.; lățimea, 0,037 m.

280

281

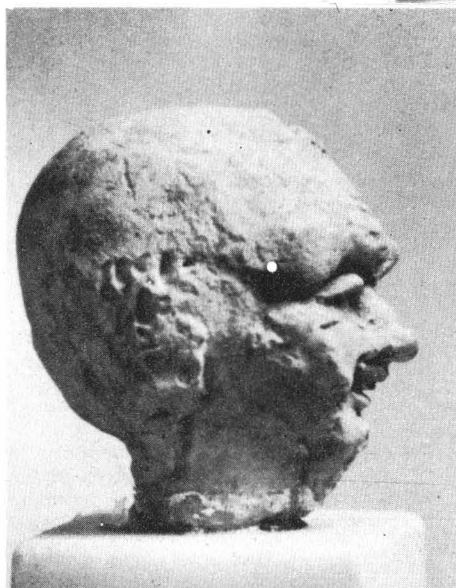
Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de femeie pieptănat cu o coafură foarte inaltă și complicată, așa cum se purta către sfirșitul epocii elenistice, după moda orientală. Fața are trăsături tari și rigide; nasul este strimbat și puțin spart. Spatele nefinisat.

În orice caz, este o figură din seria celor de caracter teatral și nu de zeitate sau de femeie de rind.

Pastă cărămizie, urme de culoare albă.

Înălțimea, 0,06 m.

281

Col. Dr. H. SLOBOZIANU, București.

Cap de bătrin pleșuv, cu urme de păr deasupra urechilor și cu o șuviță pe creștet. Are sprincene groase și nas de clown; zimbește cu bunătate, lăsind să i se vadă doi dinți rari; face gropiță adincă in bărbie. Desigur că este un actor, reprezentind un tată bonom.

Este foarte frumos executat, cu reliefuri foarte pronunțate, in care se simte urma retușării pe argila moale.

Pastă cărămizie-deschis, fără urme de culoare.

Înălțimea, 0,05 m.

BIBLIOGRAFIE

SIMONE BESQUES MOLLARD, Catalogue raisonné des figurines et reliefs. Paris, 1954.

BIARDOT, Terres cuites grecques funèbres.

V. D. BLAVATSKI, Raport asupra săpăturilor de la Panticapeia. 1957.

V. D. BLAVATSKI. Raport asupra săpăturilor de la Fanagoria în anii 1936—1937.

V. V. BORISOVA, Producţia de ceramică antică de la Chersones. Leningrad, 1965.

AURELIA M. BRAGADIR, Statuetele de lut ars din Tanagra. Bucureşti, 1894.

E. BRECCIA, Terracotte figurate del Museo d'Alessandria. Bergamo, 1930.

E. BRECCIA, La necropoli di Sciatbi. Caire, 1912.

NILS BREITENSTEIN, Catalogue of terracottas cypriote, greek, etrusco-italian and roman. Copenhagen, 1941.

DOROTHY BURR THOMPSON, The terracotta figurines. Hesperia, II, 2, 1933.

DOROTHY BURR THOMPSON, Terracottas from Myrina in the Museum of Fine Arts. Boston-Vienna, 1934.

CATALOGUE des terres cuites du Musée archéologique de Madrid.

CATALOGUE des figurines grecques de terre cuite du Musée de Constantinople, 1909.

J. CHARBONNEAUX, Les terres cuites grecques. Paris, 1936.

M. CHEHAB, Les terres cuites de Kharayeb. Paris, 1953-1954.

W. DÉONNA, Les statues de terre cuite en Grèce, Athènes, 1906.

A. DEREVIŢKI, Cîteva statuete greceşti din colecţiile Societăţii de istorie din Odesa. 1895.

A. DEREVIŢKI, A. A. PAVLOVSKI, E. R. STERN, Teracotele din Muzeul de la Odesa. 1897—1899.

J. DÖRIG, Von griechischen Puppen. Antike Kunst I, 1958.

W. FROEHNER, Les terres cuites d'Asie Mineure, Collection Julièn Créan. Paris, 1886.

A. FURTWÄNGLER, Sammlung Sabouroff. Berlin. 1883—1887.

V. F. GAIDUKEVICI, Săpături la Mirmekion şi Tiritaki, 1925—1947.

C. M. GALT, Veiled Ladies, 1931.

GRAINDOR, Terres cuites de l'Egypte gréco-romain. Antwerpen, 1939.

HAUSSOULIER, Quomodo sepulcra Tanagraei decoraverint, 1852.

HESPERIA.

L. HEUZEY, Recherches sur les figurines de femmes voilées.

L. HEUZEY, Les figurines antiques de terre cuite au Musée du Louvre. Paris, 1883.

L. HEUZEY, Histoire du costume antique. Paris, 1923.

H. HEYDEMANN, Vehüllte Tanzerin, 1879.

R. A. HIGGINS, Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities. British Museum. London, 1954.

R. A. HIGGINS, Greek Terracotta Figures. London, 1963.

C. A. HUTTON, Greek Terracotta statuettes. London, 1892.

W. VAN INGEN, Terracottas from Seleucia.

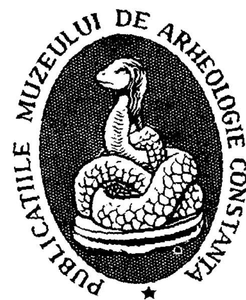
P. JAMOT, Terres cuites archaïques de Tanagra. BCH XIV, 1890.

R. KEKULE, Griechische Thonfiguren aus Tanagra, 1878.
R. KEKULE, Griechische Terracotten aus Tanagra und Ephesos in Berliner Museum, 1878.
G. KLEINER, Tanagrafiguren. Untersuchungen Z. hellenist Kunst u. Geschichte. Berlin, 1942.
M. M. KOBÎLINA, Atelierele coroplaştilor din Panticapeia, 1958.
M M. KOBÎLINA, Despre teracotele elenistice tîrzii, 1959.
M. M. KOBÎLINA, Statuetele de teracotă de la Panticapeia şi Fanagoria. Moscova, 1961.
A. KÖSTER, Die griechischen Terracotten Berlin, 1926.
A. LAUMONIER, Terres cuites d'Asie Mineure. BCH, LXX, 1946.,
A. LEVI, Terracotte di Napoli.
C. W. LUNSINGH—SCHEUERLEER, Grieksche Ceramick. Rotterdam, 1936.
J. MARTHA, Catalogue des figurines en terre cuite d'Athènes. Paris, 1880.
G. MENDEL, Catalogue des figurines grecques de terre cuite. Istanbul, 1908.
MILKO MIRTCHEV, La collection de terres cuites du Musée de la ville de Varna (In Buletinul Societăţii arheologice din Varna, X, 1955).
B. NEUTSCH, Studien zur vortanagräisch-attischen Koroplastik. Berlin, 1952.
V. PÂRVAN, Începuturile vieţii romane la Gurile Dunării. Bucureşti, 1923.
P. PERDRIZET, Les Terres cuites grecques d'Egypte, de la collection Fouquet. Nancy—Paris—Strasbourg, 1921.
E. POTTIER, Diphilos et les modeleurs de terres cuites grecques. Paris, 1909.
E POTTIER, Les statuettes de terre cuite dans l'antiquité. Paris, 1890.
E. POTTIER, Quam ob causam Graeci in seplucris figlina sigilla deposuerint.
E. POTTIER et S. REINACH, La nécropole de Myrina. Paris, 1888.
O. RAYET, Les figurines de terre cuite au Musée du Louvre (în Etudes d'Archéologie et d'Art).
O. RAYET et M. COLLIGNON, Nécropole de Miryna. Paris, 1894.
D. ROBINSON, Excavations at Olynthus. London—Oxford, 1933.
H. ROHDEN, Die Terrakotten von Pompej. Stutgart, 1880.
J. SCHNEIDER—LENGYEL, Griechische Terrakotten. München, 1936.
J. SIEVEKING, Die Bronzen, Terrakotten, Vasen. der Sammlung Loeb. München, 1930.
TROY, Terracotta Figurines of the Hellenistic Period.
H. B. WALTERS, Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities. London, 1904.
F. WINTER, Die Typen der griechischen Terrakotten. Berlin, 1903.
J. H. and S H. YOUNG, Terracotta Figurines from Kourien in Cyprus. Philadelphia, 1955.

TABLA DE MATERII

Redactarea tehnică :
ORBAN PAVEL

Tiparul : ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ BRAŞOV

PUBLICAȚIILE MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA

LEI 25

MUZEUL DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA

Lei 60